

**ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARINI OKUL ÖNCESİ EĞİTİME
GÖNDERMEME NEDENLERİ**

Nihal YAYLA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2020

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (üç) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Nihal

Soyadı : YAYLA

Bölümü : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenleri

İngilizce Adı : Reasons for Parents' Not Sending Their Children to Pre-school Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Nihal YAYLA

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Nihal YAYLA tarafından hazırlanan “Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Türker KURT

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç.Dr. Serkan KOŞAR

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr.Öğr.Üyesi Zeki ÖĞDEM

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ahi Evran Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 15/01/2020

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof.Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında desteğini ve rehberliğini esirgemeyen ve sürekli olarak deneyimlerinden yararlandığım danışmanım Sayın Türker KURT'a, tezin birçok aşamasında desteğini esirgemeyen bölüm hocam Sayın Serkan KOŞAR'a, bugüne gelmem de emeği olan tüm sevdiklerime ve kocaman aileme katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Nihal YAYLA

**ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARINI OKUL ÖNCESİ EĞİTİME
GÖNDERMEME NEDENLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Nihal YAYLA
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat, 2020**

ÖZ

Okul öncesi eğitim, insan hayatının en önemli dönemlerinden biridir. Çocukların okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanması hayatın daha sonraki dönemleri için kritik bir önem taşımaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarından daha geridedir. Son yıllarda okul öncesi eğitimde okullaşma oranında bir artış olmasına rağmen gelinen noktada rakamlar beklenen seviyenin altındadır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerinin incelenmesidir. Çalışma fenomenolojik yaklaşıma dayalı nitel bir araştırmadır. Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen 27 anne-babanın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri, okul öncesi eğitime ilişkin görüşleri, çevrelerindeki ailelerde çocukların okul öncesi eğitime gönderilme durumu ve hangi koşullar sağlandığında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebilecekleri konularına ilişkin görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Analizlerin sonucunda anne-babaların çocuklarını yaş, dil gelişiminin yeterli seviyede görülmemesi, çocukların tuvalet eğitimlerini tamamlamamaları, güvenlik, çocuğa bakacak birinin varlığı, çocuğun okul reddi, okul masrafları ve yakın devlet okulu olmaması gibi nedenlerle okul öncesi eğitime göndermediği belirlenmiştir. Anne-babalar okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimle çocukların ilkokula hazır olarak başladıkları ve sosyalleştiklerini ifade etmiş, ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin niteliği üzerinde durmuşlardır. Bunun yanında anne-babalar

okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim ile çocukların mutlu olması gerektiğini ifade etmiş, bir kısım anne-baba ise çocukların okula başlayacakları döneme kadar olan eğitimin evde de verilebileceğini ifade etmiştir. Görüşülen anne-babaların çevrelerindeki ailelerde çocukların büyük bir çoğunluğunun bir sebep olmadan okul öncesi eğitime gönderildiği, ilkokul öncesi ve annenin çalışması gibi durumlarda da okul öncesi eğitimin tercih edildiği görülmüştür. Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermemeyi tercih eden anne-babalar ve onlardan etkilenerek çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen bir azınlığın varlığı da görülmüştür. Son olarak anne-babalar çocuklarını, okul öncesi eğitim ortamının güvenilir ve fiziki koşullarının uygun olması, nitelikli öğretmen bulunması, annenin çalışması, çocuğun zihinsel ve fiziksel olarak okul öncesi eğitime hazır olduğu izleniminin oluşması, yakın devlet okulu olması ve okul masraflarının olmaması gibi durumların varlığında okul öncesi eğitime gönderebileceklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler : Okul öncesi eğitim, okul öncesinde okullaşma oranı, anne-baba görüşleri.

Sayfa Adedi : 117

Danışman : Doç. Dr. Türker KURT

**REASONS FOR PARENTS' NOT SENDING THEIR CHILDREN TO
PRE-SCHOOL EDUCATION
(M.S. Thesis)**

**Nihal YAYLA
GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
February, 2020**

ABSTRACT

Pre-school education period is one of the most important periods of human life. Children's access to pre-school education services is so critical to their future life. In Turkey, the schooling rates in pre-school education falls behind the schooling rates at all levels of education. Although there has been an increase in schooling rate in pre-school education in recent years, the expected level has not been reached yet. In this context, it is aimed to examine the reasons why parents do not send their children to pre-school education. The study is a qualitative research based on a phenomenological approach. The study was carried out with the participation of 27 parents who did not send their children pre-school education in Ankara in the 2018-2019 academic year. In the study, opinions of the parents about the reasons for not allowing their children to attend pre-school education, their opinions about the education service in pre-school education institutions, whether the other children are allowed to attend pre-school education or not in their neighbourhood, and the conditions in which the children would be allowed to attend pre-school education were asked. The acquired data was analyzed by content analysis technique. Results of the analyzes reveal that the parents did not send their children to pre-school education for some reasons like being at a little age, inadequate level of language development, not completing toilet training, safety, presence of someone to care for the child, the child's school refusal, the school expenses, and the lack of a nearby public The parents also stated that the education submitted in pre-school education institutions provide ready children for primary school and socialized them and they also emphasized the quality of the education submitted in pre-school education institutions. In addition, parents stated that children should be happy with the education submitted in pre-school education institutions and

some of the parents declared that the education submitted in pre-school education institutions can be provided at home. It is observed that the majority of the nearby families' children of the interviewed parents were attending pre-school education without any reason and pre-school education is preferred before primary education and in case of working mother. The existence of the parents who did not opt to send their children to pre-school education and the a minority parents influenced by the former who did not send their children to pre-school education is also observed. Finally, it was determined that parents would send their children to pre-school education in case of the presence of reliable, convenient physical conditions of the pre-school education environment, qualified teachers, working mother, older age of the child, close public school and absence of school costs.

Keywords : Pre-school education,pre-school schooling rate, parents opinions.
Page Count : 117
Advisor : Assoc. Prof.Dr. Türker KURT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	9
1.3.Araştırmanın Problemi	9
1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri	9
1.4. Araştırmanın Önemi.....	9
1.5. Varsayımlar	10
1.6. Sınırlılıklar.....	10
1.7. Tanımlar	10
BÖLÜM II.....	11
KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Dünyada Okul Öncesi Eğitimin Temelleri ve Gelişimi	11
2.1.1. Okul Öncesi Eğitim Kavramı	13
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Önemi.....	14

<i>Çocuk Açısından Okul Öncesi Eğitim</i>	15
<i>Aile Açısından Okul Öncesi Eğitim</i>	16
<i>Toplum Açısından Okul Öncesi Eğitim</i>	16
2.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi	18
2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi	18
2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim	19
<i>Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim</i>	21
<i>Kalkınma Planları’nda Okul Öncesi Eğitim</i>	23
2.3. Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen, Eğitim Programı ve Fiziksel Ortam	25
2.3.1. Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni	25
<i>Okul Öncesi Öğretmenin Nitelikleri</i>	26
2.3.2 Okul Öncesi Eğitim Programları	27
2.3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel Ortam	28
BÖLÜM III	30
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	30
BÖLÜM IV	40
YÖNTEM	40
4.1.Araştırma Modeli.....	40
4.2. Evren ve Örneklem	41
4.2.1. Evren	41
4.2.2. Örneklem	41
4.3. Veri Toplama Araçları	47
4.4. Verilerin Toplanması.....	48
4.5. Verilerin Analizi.....	48
4.5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	49
BÖLÜM V	51
BULGULAR VE YORUMLAR	51
5.1. Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	51
5.2. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Ailelerin Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderme Durumuna İlişkin Bulgular	63
5.3. Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitime İlişkin Görüşleri	66

5.4. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderebilmeleri İçin Karşılanması Gereken Koşullara İlişkin Bulgular.....	71
BÖLÜM VI	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
6.1. Sonuç	79
6.1.1. Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Sonuçlar.....	79
6.1.2. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Anne Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderme Durumu	80
6.1.3. Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	80
6.1.4. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderebilmelerine Yönelik Koşullara İlişkin Sonuçlar	81
6.2. Öneriler	82
KAYNAKLAR.....	83
EKLER.....	98
Ek-1: Görüşme Formu	98

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 2003-2019 Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler	4
Tablo 2 Türkiye’de 2009-2019 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları	5
Tablo 3 Anne-Babaların Demografik Özellikleri	43
Tablo 4 Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Ailelere İlişkin Bilgiler	44
Tablo 5. Okul Öncesi Eğitime Gönderilmeyen Çocuklara Ait Bilgiler	46
Tablo 6 Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Görüşleri	52
Tablo 7 Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Çocukların Okul Öncesi Eğitime Gönderilme Durumu. ...	63
Tablo 8 Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Verdiği Eğitim Hakkında Görüşleri	66
Tablo 9 Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Hangi Koşullar Sağlandığında Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndereceklerine İlişkin Görüşleri.....	71

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OÖE	Okul Öncesi Eğitim
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Okul öncesi dönem çocuğun yaşamının temellerinin atıldığı aynı zamanda da geleceğinin şekillendiği bir dönemdir (Oktay, 1999, s.132; Biber, 2012, s.32; Gültekin Akduman, 2015, s.6; Katrancı, 2016, s.7). Montessori (2015, s.7-13), çocukların zayıf bir beden ancak güçlü bir potansiyelle dünyaya geldiğini, üç yaşına geldiklerinde insan olarak kişiliğinin temellerini atılmış olarak eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Okul öncesi dönemde eğitim, hem içinde yaşanan dönem hem de ileriki yaşama hazırlık açısından önemlidir. İnsan yaşamının her döneminde, insanın o dönemde kendi yaşantılarıyla yaşayarak öğrenmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır (Oktay, 1999, s.132). Okul öncesi dönemde de çocuğun o dönemde yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır. Okul öncesi eğitim ile çocuğun kendini gerçekleştirmesine yardımcı olunurken, aynı zamanda toplumun üreten bir bireyi de yetiştirmeye başlar (Kazu ve Yılmaz, 2018). Okul öncesi eğitim döneminde geçirilen yaşantılar bir domino etkisi ile yaşamın ilerleyen zamanlarını etkilemektedir. Heckman (2011), toplumsal sorunların en aza indirilmesi, becerikli ve aktif bir nesil yetiştirmek için en iyi çözüm yolunun, doğumdan itibaren beş yaşına kadar çocukların zihinsel ve sosyal gelişimlerine yatırım yapmak ve bu süreçte çocukların kaliteli bir eğitim almasını sağlamak olduğunu belirtmektedir (Heckman'dan aktaran Bredekamp, 2015, s.5).

Okul öncesi eğitimin bireysel, toplumsal ve ekonomik katkıları olmaktadır. Ekonomist Bartik (2014), insanların ekonomiye yatırım yapmak deyince fabrikalar açmak, yeni iş olanakları sunmak gibi durumlar düşündüğünü ancak okul öncesi eğitime yatırım yapmak

gibi bir durumun akıllarına gelmediğini aktarmaktadır. Okul öncesi eğitime yatırım yapılırsa, okul öncesi eğitimden yararlanan bireylerin sayısının artmasıyla, daha fazla ve nitelikli iş imkânlarının doğacağını belirtmektedir. Bartık (2014), bir bölgede büyüme oranını tetikleyen faktörün düşük vergiler, düşük maliyetler, uygun fiyatlar olmadığını, bir bölgede büyüme oranını tetikleyen faktörün o bölgede yaşayan vasıflı insanların varlığı ile mümkün olacağını dile getirmektedir. Ekonomileri güçlü olan toplumlarda okul öncesi eğitimden yararlanan bireylerin sayısının çok fazla olması yani bu ülkelerde okul öncesi eğitimde okullaşma oranının neredeyse %100 olması (Günsoy, 2009) bu görüşü desteklemektedir. Bu durumda her çocuğun okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanmaması toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Ural ve Ramazan, 2007, s.14).

Birleşmiş Milletler'in, Ocak 2016'dan itibaren yürürlüğe soktuğu, 15 yıl boyunca politikalarına öncülük edecek, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden dördüncü hedef olan "Nitelikli Eğitim" kapsamında, "2030'a kadar tüm kız ve erkek çocuklarının, ilköğretime hazır hale getirilmesi için, nitelikli erken çocukluk gelişimi bakım ve hizmetleri ile okul öncesi eğitime erişiminin sağlanması" maddesi yer almaktadır. Heckman (2000), toplum olarak çocuklara yatırım yapmak için onların bir yetişkin olmasını bekleme lüksümüzün olmadığını, ayrıca çocuklar ilkokula başladığında müdahale etmek için çok geç kalmış olabileceğimizi belirtmektedir. Bu sebeple gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanan çocuk sayısının artırılmasına yani okul öncesi okullaşma oranının artırılmasına ayrıca da okul öncesi eğitim kalitesinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir (Erkan ve Kırca, 2010).

Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması kapsamında, son yıllarda okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında artış olmasına rağmen rakamlar OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ve AB (Avrupa Birliği) ülkelerinin gerisindedir. Okul öncesi eğitimde Türkiye'de öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 17 iken, bu rakam OECD ülkelerinde 14, AB ülkelerinde 13'tür (Kazu ve Yılmaz, 2018). Türkiye'de okul öncesi eğitimde okul/anasınıfı, öğrenci ve öğretmen sayılarına ait istatistikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi, okul/anasınıfı ve öğrenci sayıları 2003-2004 eğitim-öğretim yılından 2012-2013 eğitim-öğretim yılına kadar düzenli olarak artmış, 2012-2013 eğitim-

öğretim yılında düşüşe geçmiş, ancak öğretmen sayılarındaki düzenli artış devam etmiş özellikle 2009-2010 eğitim-öğretim yılında öğretmen sayısında büyük bir artış meydana gelmiştir. 2009-2010 eğitim-öğretim yılında öğretmen sayısında yaşanan büyük artışı, okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması sağlamıştır. Yine aynı eğitim öğretim yılında okul/anasınıfı sayısındaki düzenli artış devam ederken öğrenci sayısında bir önceki eğitim-öğretim yılına oranla büyük bir artış yaşanmıştır. Ancak 2012-2013 eğitim-öğretim yılında okul/anasınıfı ve öğrenci sayılarında bir azalma yaşanmıştır. Bu azalmanın nedeni 2012 yılında çıkarılan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamından çıkarılmasıdır (MEB, 2012). Son yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarının sayılarındaki artış, okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanan çocuk sayısındaki ve öğretmen istihdamındaki yükselmelere rağmen Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı beklenilenin çok gerisindedir (Dünya Bankası, 2015, s.7). Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarına ait istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

2003-2019 Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler

Öğretim Yılı	Okul/Anasınıfı	Öğrenci	Öğretmen
2003/'04	13.285	344.741	17.511
2004/'05	15.978	434.771	22.152
2005/'06	18.539	550.146	20.910
2006/'07	20.675	640.849	24.775
2007/'08	22.506	701.762	25.901
2008/'09	23.653	804.765	29.342
2009/'10	26.681	980.654	42.716
2010/'11	27.606	1.115.818	48.330
2011/'12	28.625	1.169.556	55.883
2012/'13	27.197	1.077.933	62.993
2013/'14	26.698	1.059.495	63.327
2014/'15	26.972	1.156.661	68.038
2015/'16	27.793	1.209.106	72.228
2016/'17	29.293	1.326.123	77.109
2017/'18	31.246	1.501.088	84.257
2018/'19	31.813	1.564.813	93.302

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Milli Eğitim İstatistikleri 2018-2019, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2018_2019.pdf 2018_2019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Tablo 2’de, Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı, 2011-2012 eğitim-öğretim yılı verilerine göre, 3-5 yaş düzeyinde % 30,87, 4-5 yaş düzeyinde % 44,04, 5 yaş düzeyinde % 65,69 iken, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 3-5 yaş düzeyinde %26,63, 4-5 yaş düzeyinde %37,36, 5 yaş düzeyinde % 39,72’ye inerek hızlı bir düşüş yaşamıştır. Bu durumun nedeni 2012 yılında çıkarılan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamından çıkarılmasıdır (MEB, 2012). Son yıllarda okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarında bir artış olmasına rağmen rakamlar OECD ülkeleri ortalamasının altındadır (Aktan ve Akkutay, 2014). Özgan (2009), tarafından yapılan bir araştırmada genel olarak OECD ülkeleri arasında okul öncesi eğitimden en çok yararlanan kesimin 5 yaş grubu çocukları olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de 5 yaş grubu çocuklarının okullaşma oranı da oldukça

düşük bir seviyededir. OECD ve AB ülkelerinde 5 yaşta okullaşma oranı %95, 4 yaşta okullaşma oranı %90, 3 yaşta okullaşma oranı %70 civarındadır (Kazu ve Yılmaz, 2018). Ayrıca 2 yaş için okullaşma oranı OECD ülkeleri ortalaması için %39 iken Türkiye’de aynı yaş için okullaşma oranı neredeyse sıfırdır (OECD, 2017).

Tablo 2

Türkiye’de 2009-2019 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları

Öğretim Yılı	3-5 yaş	4-5 yaş	5 yaş
2009/’10	%26,92	%38,55	----
2010/’11	%29,85	%43,10	----
2011/’12	% 30,87	% 44,04	% 65,69
2012/’13	% 26,63	% 37,36	% 39,72
2013/’14	% 27,71	% 37,46	% 42,54
2014/’15	% 32,68	% 41,57	% 53,78
2015/’16	% 33,26	% 42,96	% 55,48
2016/’17	% 35,52	% 45,70	% 58,79
2017/’18	% 38,52	% 50,42	% 66,88
2018/’19	% 39,11	% 50,79	% 68,30

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Milli Eğitim İstatistikleri 2018-2019, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2018_2019.pdf 2018_2019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının düşük olmasının hem eğitimsel hem de ekonomik yansımaları gün yüzüne çıkmaktadır. Eğitim Reformu Girişimi (ERG, 2011) tarafından yapılan bir araştırmada OECD ülkeleri arasında yapılan 2009 PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sınavına Türkiye’den katılmış olan öğrencilerden % 72’si okul öncesi eğitimden hiç faydalanmadığını, % 20’si bir sene veya daha az okul öncesi eğitim aldığını, % 8’i ise bir seneden fazla okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlandığını belirtmiştir. Bu öğrencilerden bir sene ya da daha az okul öncesi eğitim hizmeti alanların ortalama sınav puanı, okul öncesi eğitim hizmetlerinden mahrum kalan öğrencilere göre ortalama 42 puan daha fazladır. Aynı raporda aileler arasındaki sosyoekonomik farklardan ortaya çıkabilecek olumsuzların çocukları etkilememesi noktasında, gerekli tedbirleri almaya imkân tanıdığı için, eğitimde eşitlik açısından, okul öncesi eğitimin öneminden bahsedilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan PISA 2015 Ulusal Rapor’da Türkiye’den PISA uygulamasına

katılan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerden birisi de okul öncesi eğitim alıp almamaları olarak belirtilmiştir. Raporda Türkiye’den sınava katılan öğrencilerin % 53,7’si okul öncesi eğitim aldıklarını ifade ederken aynı durumda OECD ülkeleri ortalaması % 95,5’tir (MEB, 2016).

Dünya Bankası’nın “Türkiye Cumhuriyeti’ne Yönelik Dünya Bankası İşbirliği Stratejisi (2012-2015)” raporunda, Türkiye’de çocukların bir yıldan fazla okul öncesi eğitimden yararlanması ile ailelerin ortalama gelirinin %8 artacağı, yoksul ailelerin sayısının %11 azalacağı ve kadınların iş hayatında kapladıkları alanın %9 oranında artacağı belirtilmiştir. Kaytaz (2005), tarafından yapılan “Türkiye’de Okulöncesi Eğitimin Fayda-Maliyet Analizi” araştırmasında Türkiye’de okul öncesi eğitime yapılan 1 birimlik yatırımın 6,37 birimlik bir getirisi olduğu belirtilmiştir. Heckman (2016) tarafından yapılan bir araştırma dezavantajlı çocuklar için yüksek kaliteli 0-5 yaş eğitim programlarının yılda % 13 yatırım getiri (3-4 yaş grubuna hizmet veren okul öncesi programları için daha önce belirlenmiş olan % 7-10 getiri oranından oldukça yüksek bir oran) sağlayabileceği ifade edilmektedir. Heckman, okul öncesi eğitime yatırımın geri dönüşü iyi yatırımlar olduğunu ifade etmektedir.

Okul öncesi eğitimin toplumsal açıdan en önemli katkılarından biri, farklı sosyoekonomik düzeye sahip ailelerden gelen çocukların eşit düzeyde eğitim alma fırsatını sağlamasıdır (Katrancı, 2016, s.8). Türkiye’de eğitim sisteminin fırsat eşitliğini sağlama açısından yetersiz olduğu görülmektedir (Mercik, 2015, s.7). UNICEF (2018), tarafından eğitimde eşitsizliklerle ilgili olarak hazırlanan raporda Türkiye’de her üç çocuktan birinin okul öncesi eğitim almadığı belirtilmektedir. Çocuklar, eğitim sistemindeki eşitsizliklerin büyük bir kısmıyla örgün eğitim ile beraber tanışmakta olup, eğitim sistemi içinde ilerledikçe bu eşitsizlikler artabilmektedir. Araştırmalar okul öncesi dönemde yapılacak müdahalelerin yoksulluk ve eşitsizliğin nesiller boyu devam etmesini engellediğini göstermektedir (Dünya Bankası, 2011, s.8). Çocukların okul öncesi eğitim alması ilkokula donanımlı bir şekilde hazırlanmalarına yardımcı olurken, okul eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasına da yardımcı olmaktadır (OECD, 2017).

Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının düşük olmasının temel sebeplerinden biri olarak okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamında olmaması görülmektedir (Dünya Bankası, 2013, s.26). Okul öncesi eğitimin tekrar zorunlu eğitim kapsamına alınması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 2015 - 2019

Stratejik Planı'nda, "Eğitim ve Öğretime Erişim" teması boyutunda kullanacağı 25 stratejinin ilki "Okul öncesi eğitime katılımı artıracak hizmet sunum modelleri çeşitlendirilecek ve okul öncesi eğitim imkânları kısıtlı hane ve bölgelerin erişimini destekleyecek şekilde yaygınlaştırılacaktır." maddesidir (MEB, 2015). Aynı planda Türkiye'de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının 2019 yılı sonunda %70'in üstüne çıkarılmasının hedeflendiği belirtilmektedir (MEB, 2015). Yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2023 Eğitim Vizyonu'nda sürdürülebilir sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma için eğitimin okul öncesi dönemden başlaması gerektiği vurgusu yapılmış, beş yaş grubu çocukların zorunlu eğitim kapsamına alınması gerektiği belirtilmiştir. Şirin (2018)'in, Türk Eğitim Sistemi'nde yapılması gerektiğini düşündüğü beş değişim önerisinden ikincisi okul öncesi eğitime katılımın artırılmasıdır. Şirin, insanın eğitim hayatında fark yaratılabilecek tek yer olarak okul öncesi eğitim dönemini göstermekte, 0-6 yaş arası okul öncesi dönemde eğitim alamayan çocukların daha ileriki eğitim hayatlarında telafisi mümkün olmayan kayıplar yaşayacağını ileri sürmektedir.

Türkiye'de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının düşük olmasının sebeplerinden bir diğer faktör olarak aile etkisi görülmektedir (Özgan, 2009). Anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin sosyoekonomik durumu, çevresel ve kültürel nedenler gibi birçok ailesel faktör çocuğun okul öncesi eğitim alıp almamasını doğrudan etkilemektedir. Ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime göndermemelerinin en önemli sebeplerinden biri okul öncesi eğitim kurumlarında velilerden talep edilen kırtasiye, beslenme vb. gibi ücretlerdir. Özellikle dar gelirli aileler bu ücretler nedeniyle çocuklarını okul öncesi eğitime gönderememektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda belirlenen üç temadan biri olan "Eğitim ve Öğretime Erişim" temasının ilk stratejik hedefi "Okul öncesi eğitime katılımı artıracak hizmet sunum modelleri çeşitlendirilecek ve okul öncesi eğitim imkânları kısıtlı hane ve bölgelerin erişimini destekleyecek şekilde yaygınlaştırılacaktır." şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2015). Uluslararası birçok araştırma, okul öncesi dönemde çocuğa verilecek eğitimle birçok olumsuzluğun engellenebileceği, ancak bu durumun aile desteği olmazsa gerçekleşemeyeceği de belirtilmektedir (Dünya Bankası, 2011, s.8). Okul öncesi eğitim almadan ilkokula başlayan çocuklar, okul öncesi eğitim alarak ilkokula başlayan arkadaşlarından birçok açıdan geride başlayacaklardır (Dünya Bankası, 2013, s.27).

2018 yılında UNICEF tarafından yayımlanan eğitimde eşitsizliğin araştırıldığı raporda Türkiye, okul öncesi eğitimde eşitsizliğin en çok yaşandığı ülke durumundadır. Bu eşitsizlik hem okul öncesi eğitime katılım hem de okul öncesi eğitimde kalite faktörlerinden oluşmaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitime katılımı etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmalara rastlanmaktadır. AÇEV ve ERG (2017) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitime katılımı etkileyen faktörler araştırılmıştır. Çalışmada özellikle ailenin sosyoekonomik durumu okul öncesi eğitime katılımı etkileyen en önemli faktörlerden olurken bu durumu annenin eğitim düzeyi ve annenin istihdam durumu takip ettiği belirtilmektedir. Bunun yanında okul öncesi eğitim ile ilgili araştırmalara baktığımızda daha çok okul öncesi eğitim almanın çocuğa sağladığı faydalar ve ailelerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin çalışıldığını görmekteyiz. Örneğin Akçum (2005) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi eğitim almanın çocukların yaratıcılık becerine etkisi, Taner ve Başal (2005) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim almanın çocukların dil gelişimlerine etkisi incelenmiş, Unutkan (2007) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim almanın çocuklarını matematik becerileri temelinde ilkokula hazırbulunuşluklarına etkisi incelenmiş, Erbay (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi eğitim almanın çocukların sosyal beceri düzeylerine etkisi incelenmiş, Yolari ve Tanış (2014) araştırmalarında okul öncesi eğitim almanın ilkokula uyum sağlamada etkisi incelenmiş, Erkan ve Topçu Bilir (2015) tarafından yapılan çalışmada ise okul öncesi eğitim almış olmanın ilkokul birinci sınıf Türkçe dil becerilerine etkisi araştırılmıştır. Tüm araştırmalar okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlardan daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Diğer bir araştırma konusu olan ailelerin okul öncesi eğitimden beklentileri konusunda Çakıroğlu (2013) yüksek lisans çalışmasında ebeveynlerin okul öncesi eğitimden çocukların kendine güvenen, duygularını anlatabilen, doğru kalem, fırça tutma konusunda başarılı çocuklar beklendiğini, Bayrak (2017) yüksek lisans çalışmasında ise ebeveynlerin çocuklarının her alanda gelişimi konusunda okul öncesi eğitimden beklentilerinin yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ancak Türkiye’de anne ve babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri ile ilgili yeterli akademik çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda bu araştırmanın okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik çözüm önerileri getirmesi bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerinin incelenmesidir.

1.3.Araştırmanın Problemi

Anne-babaların okul öncesi eğitim çağındaki çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri nelerdir?

1.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

- a) Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri nelerdir?
- b) Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların içinde bulundukları sosyal çevredeki ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime gönderme durumu nasıldır?
- c) Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların okul öncesi eğitim hakkında görüşleri nelerdir?
- d) Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebilmeleri için ihtiyaç duydukları koşullar nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi eğitim, birçok alanda çocuğun gelişimine katkı sağlarken aynı zamanda toplumsal gelişimine büyük katkıları olan bir eğitim basamağıdır. Bu araştırma ile elde edilecek bulguların özellikle;

- a) Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik koşulların düzenlenmesine ışık tutacağı,
- b) Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim hakkındaki görüşlerinin okul yöneticileri ve okul öncesi öğretmenlerine düşünme ve tartışma ortamı yaratacağı,
- c) Okul öncesi eğitimin ülke genelinde yaygınlaştırılmasında önemli rol oynayacağı umulmaktadır.

1.5. Varsayımlar

- a) Anne babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerinin ortaya konulması için görüşme formu aracılığıyla edilen veriler yeterlidir.
- b) Anne-babaların, görüşme formunda bulunan sorulara gerçek durumları yansıtacak şekilde samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- a) Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara merkez ilçelerinden Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde yaşayan ve çocukları okul öncesi eğitim yaşında olup, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babalar ile sınırlıdır.
- b) Bu araştırmanın sonuçları araştırmanın evreninde yer alan anne-babalar ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Okullaşma Oranı: Bir eğitim programına kayıtlı olma durumudur (Günay ve Günay, 2016).

Okul Öncesi Eğitim Kurumları: Okul öncesi eğitim döneminde olan çocuklara eğitim veren, anaokul, anasınıfı ve uygulama sınıflarından oluşan eğitim kurumlarıdır (MEB, 2014).

Kreş: 0-24 aylık çocuklara hizmet veren kuruluşlardır (Resmi Gazete, 2016).

Anaokulu: 36-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan okullardır, (MEB, 2014).

Anasınıfı: 48-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla, örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıflardır (MEB, 2014).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle Dünya’da okul öncesi eğitim uygulamalarının gelişimi, okul öncesi eğitim kavramı, okul öncesi eğitimin çocuk, aile ve toplum açısından önemi hakkında bilgi verilmiştir. Bu açıklamaları takiben Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimi, okul öncesi eğitimde öğretmen, eğitim ortamı ve okul öncesi eğitim kurumlarında fiziki ortam ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

2.1. Dünyada Okul Öncesi Eğitimin Temelleri ve Gelişimi

Okul öncesi eğitimin temelleri milattan öncesine kadar uzanmaktadır. Milattan önce yaşayan filozoflardan başlayarak, günümüze kadar, çocukların nasıl yetiştirilmesi gerektiği ile ilgili görüşler ortaya konmuştur. Antik çağlarda Platon, Devlet adlı eserinde okul öncesi eğitimin önemine değinmiş, masal ve oyunlarla çocukların eğitilmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüştür (Köksalan, 2012, s.76). Ortaçağ Avrupa’sında çocukların günahkar olarak doğdukları ve kurtarılmaları gerektiği düşüncesi hakim olduğundan çocuk eğitimini de bu görüşler şekillendirmiştir. 17. Yüzyılın sonlarına doğru İngiliz düşünür John Lock, “İnsan Zihni Üzerine İnceleme” adlı yapıtında çocukların günahkar doğmadıklarını, yetişkinlerin karakterlerinin çocukluk yıllarında şekillendiğini anlatmış, doğumunda zihnini “boş levha” ya benzettiği çocuğun eğitimi üzerinde durmuştur. 18. Yüzyılda Fransız düşünür Jean Jack Rousseu, çocuk eğitiminde “boş levha” görüşüne karşı çıkmış, “Emile” adlı eserinde doğuştan iyi olarak dünyaya gelen çocukların, doğalarında var olan özgürlük ile yetiştirilmeleri gerektiğini, yaşamın ilk birkaç yılının da çok önemli olduğunu vurgulamıştır. 19. yüzyılda İsviçreli eğitimci Pestalozzi, Rousseu’dan etkilenmiş, yaşamın

çok önemli ilk birkaç yılını düşünerek, çocukluk dönemi eğitim uygulamalarını “yaşama hazırlık” görüşü doğrultusunda şekillendirmiştir. Çocukların somuttan soyuta doğru eğitilmesi gerektiği, öğrenmeye teşvik edici materyal ve faaliyetler üzerinde durmuştur. Alman bir papaz olan Friedrich Froebel, 1805 yılında Pestalozzi’nin okuluna katılmış, onun eğitim ve görüşlerinden etkilemiştir. 1837’de bir okul öncesi eğitim sistemi geliştirmiş, kurduğu okula “Kinder Garten” (Çocuk Bahçesi) adını vermiştir. Froebel, okulunda oyunla öğretim uygulamalarına yer vermiş ve oyunun çocuk eğitimde önemine değinmiştir.

Çocuk eğitimi konusunda büyük katkıları olan bir diğer düşünür Maria Montessori’dir. Montessori’nin eğitim yaklaşımının temelinde “emici zihin” ilkesi yer almaktadır. Emici zihin ilkesine göre, çocuk doğumdan itibaren yaşadıklarını özümser ve gelişimi için ona hazırlanmış bir çevrede rehberlik edilmesi yeterlidir (Ekici, 2015; Eisseler, 2015, s.104; Mutlu, Ergişi, Bütün Ayhan ve Aral, 2012). Roma’da 1907 yılında ilk “Çocuk Evi” ni açmıştır. Montessori çocuk eğitiminde, çocuğun merkezde olduğu, önceden “hazırlanmış bir ortamda”, çocuğun kısıtlama ve engeller olmadan, özgürce seçimlerini yapabileceği, öğretmenin “yöneltici” olarak çocukların potansiyellerini ortaya çıkarmalarında yol gösterici olduğu ve çocuğun kendi kendine geliştiği bir yaklaşım ortaya koymuştur (Oktay, 1999, s.51; Topbaş, 2004, 47; Güral, 2012, s.97; Eissler, 2014, s.110; Tuncer, 2015). Önceleri zihnen geri kalmış çocuklara uygulanan bu yöntem sonrasında normal çocuklara da uygulanmıştır (Köksalan, 2012, s.76-80; Taşkın, 2014, s.25-32).

1896 yılında İsviçre’de dünyaya gelen Jean Piaget döneminin geleneksel görüşüne karşı çıkarak çocukların minyatür yetişkinler olmadığını ve onların kendilerine has bir dünyaları olduğunu altını çizmiştir (Küçükkaragöz, 2007, s.88). Piaget, bilişsel gelişim kuramı ile çocukların, dışardan gelen bütün uyarıları zihinlerinde organize edecek şekilde, doğuştan bir yatkınlıkla dünyaya geldiklerini ileri sürmüştür. Dört dönemden oluşan bilişsel gelişim kuramında her dönemin kritik ve yapısal gelişim özellikleri bulunmaktadır (Taşkın, 2014, s.33). Vygotsky, hukuk eğitimi almasına rağmen psikolojiye ilgi duymaya başlamıştır. Vygotsky, çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal ve kültürel durum olmaksızın anlaşılamayacağını belirtmiştir. Öğrenmenin sosyal ilişkiler ile gerçekleştiğini ileri sürmüş, çocukların öğrenmesinde yetişkinlerin rolüne ve çocuğun içinde bulunduğu çevrenin önemine değinmiştir (Yeşilyaprak ve Uçar, 2007, s.338; Taşkın, 2014, s.34-35).

Sigmund Freud kişiliğin yapısı ve gelişimi ile ilgili çalışmaları çocukluk yıllarının insan hayatındaki önemine değinmiş, Alman psikolog Erik Erikson psikososyal gelişim kuramı ile gelişim dönemlerinin başarılı bir şekilde geçmemesinin ileriki yıllarda meydana getirdiği sıkıntılara dikkat çekmiş, her iki düşünür de yaşamın ilk yıllarındaki yaşantıların sonraki dönemler açısından çok kıymetli olduğunu aktarmışlardır. Bu durum okul öncesi dönemle ilgili eğitim düzenlemelerine yeni bir boyut getirmiştir (Can, 2007, s.120-127; Köksalan, 2012, s.80).

Amerikalı filozof ve eğitimci John Dewey, eğitimin, çocuk merkezli olması gerektiğini, çocuğun kapasitesi, ilgi ve istekleri doğrultusunda şekillenmesi gerektiğini ileri sürmüş, okulların bugünün ihtiyaçlarına göre eğitim vermesi gerektiğini belirtmiştir (Oktay, 1999, s.51; Yeşiltaş ve Kaymakçı, 2009). Tüm bu gelişmeler ışığında ülkeler, I. ve II. Dünya Savaşları'ndan sonra kimsesiz kalan çocukların bakım ihtiyacı, kadının çalışma hayatındaki yerinin artmasıyla birlikte çocukların bakım ihtiyacının karşılanması ve yoksul halkın kalkındırılması amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarının açılması desteklenmeye başlamıştır (Köksalan, 2012, s.81)

Genel anlamda baktığımızda Antik Yunan'a dayanan çocuk eğitimi ile görüşlerin 1800'li yıllarla beraber kurumsallaşma ile daha bir önem kazandığını görmekteyiz. Özellikle sanayi devrimi sonrasında kadınların iş hayatında yer alması dolayısıyla çocuk bakımının önem kazanması sonucu okul öncesi eğitim kurumlarının sayısı hızla artmıştır. Günümüze bakacak olursak, okul öncesi eğitim kurumları, çocukların gelişimsel olarak her türlü ihtiyacının karşılandığı hatta çocuğun hayata hazırlandığı kurumlardır.

2.1.1. Okul Öncesi Eğitim Kavramı

Okul öncesi eğitim, isteğe bağlı olarak, temel eğitim çağına gelmemiş, 3-5 yaş grubundaki çocuklara verilen eğitimidir. Amacı, “çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratılmasını, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır” (MEB, 2013, s.10).

Aral, Kandır ve Yaşar (2000), okul öncesi eğitimi, “çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli roller oynayan, bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve

dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitimle kişiliğin şekillendiği gelişim süreci” olarak tanımlanmaktadır. Tuğrul (2006), okul öncesi eğitimi, “0-6 yaşlar arasında çocuğun çok boyutlu gelişimini destekleyerek, yaşam boyu sürecek öğrenmenin temelini atıldığı, sistemli ve bilinçli bir eğitim süreci” olarak tanımlamaktadır. Deretarla Gül (2008), ise okul öncesi eğitimi “çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin çok hızlı geliştiği bir eğitim süreci” olarak tanımlamaktadır. Yeşilyaprak, (2012, s.39) okul öncesi eğitimi, ilköğretim yaşına gelmemiş çocukların, planlanmış bir ortam içerisinde bilişsel, fiziksel, dil ve sosyal gelişimlerini sağlayan ve onları ilköğretime hazırlayan eğitim kademesi, olarak tanımlamaktadır. Toparlayacak olursak okul öncesi eğitim, doğal bir öğrenme güdüsüyle dünyaya gelen insanın zorunlu eğitim dönemine kadar geçen zamanda her alanda gelişimine destek olarak onun en olumlu şekilde yetişmesine yardımcı olma sürecidir.

2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Okul öncesi dönem beyin gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Beynin nasıl büyüdüğü ve çalıştığı konusundaki araştırmalarla ulaşılan sonuçlar okul öncesi eğitimin ve özellikle yaşamın ilk üç yılının önemini gözler önüne sermiştir (Bredekamp, 2015, s.22). Bloom (1964)’un yaptığı araştırmalara göre, 17 yaşına kadar olan bilişsel gelişimin % 50’si 4 yaşına, % 30’u 8 yaşına, % 20 ise 8 yaşından 17 yaşına kadar oluşmaktadır (Bloom’dan aktaran Poyraz ve Dere, 2001, s.17). Bireylerin 18 yaşına kadar gösterdiği okul başarısının % 33’ü 0-6 yaş arasındaki kazanımlarla açıklanmaktadır (Yeşilyaprak, 2012, s.40).

Beyin gelişimi bedensel, zihinsel, sosyal ve dil başta olmak üzere tüm gelişim alanları için güçlü bir zemin oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar okul öncesi dönemdeki gelişmelerin son derece önemli olduğunu, bu dönemdeki zengin yaşantıların çocuğun ileriki yaşamında okul ve öğrenmeyle ilgili olumlu tutum geliştirmesine ortam hazırlayacağı, tersi bir durumda tüm eğitim hayatını olumsuz olarak etkileyecek bir durumun yaşanabileceğini göstermektedir (Demoulin’dan aktaran Turaşlı, 2014, s.1; MEB, 2013, s.10; Uyanık ve Kandır, 2010, s.118; Yeşilyaprak, 2012, s.40).

Okul öncesi dönem, aynı zamanda çevre ile etkileşimin en hızlı olduğu kritik yıllardır. Bu dönemdeki yaşantıların, çocukların sonraki yıllardaki davranışları ve gelişimleri açısından oldukça önemli olduğu bilinmektedir (Gülaçtı, 2012, s. 3) Bu sebeple çocuğa yaşamın ilk

yıllarında verilen eğitim, onun gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak verilmelidir. Okul öncesi dönemde verilen eğitimle çocuğun ileriki yıllardaki yaşantıları için sağlıklı bir zemin oluşturulmakta bu durum çocuğa dolayısıyla aileye ve topluma fayda sağlamaktadır (Gültekin Akduman, 2015, s.6).

Çocuk Açısından Okul Öncesi Eğitim

Çocuklar doğuştan bir potansiyelle dünyaya gelir. Doğuştan sahip oldukları bu potansiyeli en üst noktasına kadar geliştirebilmek için içinde bulunduğu sosyal çevrenin desteğini ve gerekli eğitimi alması gerekmektedir (Ural ve Ramazan, 2007, s.15). Okul öncesi eğitim çocuklara birçok açıdan katkı sağlamaktadır:

- Okul öncesi alan çocuklar, ilkokula daha uyumlu ve hazır olarak başlamaktadır (Erkan ve Kırca, 2010; Biber, 2012, s.36; Dünya Bankası, 2013, s.27; Gültekin Akduman, 2015, s.10-11; Katrancı, 2016, s.8-11).
- Çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında akranları ile bir araya gelerek sosyalleşmekte, kendini ve başkalarını kabul etmeyi, paylaşmayı, işbirliğini, dinlemeyi, haklarını korumayı ve arkadaşlarının haklarına saygı duyma gibi davranışları kazanmaktadır (Gültekin Akduman, 2015, s.10-11).
- Okul öncesi eğitim çocuğun yaşadığı topluma ait kültürü tanınmasına ve kültürel değerlerini benimsemesine yardımcı olmaktadır (Gültekin Akduman, 2015, s.10).
- Okul öncesi eğitim, çocukların dil gelişimlerini olumlu derecede geliştirmektedir (Temiz, 2002, s.115-116).
- Okul öncesi eğitim, çocukların matematik ve soyut düşünme becerilerini geliştirmektedir (Katrancı, 2016, 13).
- Okul öncesi eğitim almak çocukların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmektedir (Yaşar ve Aral, 2010).

0-6 yaş gelişimin en hızlı olduğu yıllardır. Çocuklar okul öncesi eğitim alarak, doğuştan getirdikleri potansiyeli en üst noktasına kadar geliştirebilmektedir (Ural ve Ramazan, 2007, s.15).

Aile Açısından Okul Öncesi Eğitim

Yaşamının ilk yıllarında çocuğun bakım ve eğitiminden sorumlu başlıca yapı ailedir. Okul, aileye bu sorumluluğunu yerine getirmekte yardımcı olmaktadır. Okul öncesi dönem okul ve ailenin çocuğun eğitimi konusunda birlikte hareket etmesi gereken bir süreçtir. Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim ev ortamında aile tarafından desteklendiği kadar kalıcı ve etkili olmaktadır (Biber, 2012, s.38-39). Cömert ve Güleç (2004), okul ve ailenin, okul öncesi dönemde, çocuk için birlikte hareket etmesinin aile açısından yararlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Aile okul öncesi eğitim çalışmalarına destek verirken aynı zamanda çocuklarının gelişimine çok yönlü olarak katkıda bulunmaktadır.
- Anne-baba çocuğunun eğitimi konusunda yapabilecekleri konusunda özgüven geliştirir.
- Anne-baba ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişim yaşanırken aynı zamanda aile çocuklarını bir birey olduğunu da kabullenir.
- Anne-baba, çocuğuna zaman ayıramamaktan dolayı suçluluk duyma gibi olumsuz duygulara kapılmaz.

Çocuğun okul öncesi eğitim hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak, çocuğun bugününü ve geleceğini aynı zamanda ailenin yaşantılarını olumlu yönde etkilemektedir (Ural ve Ramazan (2015, s.15). Aileler çocuklarını okul öncesi dönemde destekleyerek onların mutlu ve başarılı bir şekilde hayata hazırlanmalarını sağlamaktadır (Cömert ve Güleç, 2004).

Toplum Açısından Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim sağladığı katkılar açısından ele alındığında, sonuçlarının sadece çocuk ve aileyi değil tüm toplumu ilgilendirdiği görülecektir (Katrancı, 2016, s.8). Okul öncesi eğitimin toplumsal açıdan sağladığı yararları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim alan çocuklar toplumsal kültürü öğrenmeye başlar. Öğretmenin kültürel etkinlikler için hazırladığı çevre ile çocuklar doğal süreçte, kendiliklerinden kültürlerini öğrenirler (Montessori, 2015, 13).

- Günümüzde, dünyada yapılan birçok ekonomi konulu toplantıda okul öncesi eğitimin ekonomik faydalarının altı çizilmektedir (Biber, 2012, s.41). Myers (1996), okul öncesi eğitime yatırım yapmanın, topluma, artan üretim ve maliyet tasarrufu olarak geri döndüğünü aktarmaktadır (Myers (1996)'den aktaran Ural ve Ramazan, 2007, s.16).
- Okul öncesi eğitimin topluma sağladığı yararlardan bir diğeri, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki çocukların eşit düzeyde eğitim almasını sağlamaktır. Bunun nedeni okul öncesi eğitimle tüm çocukların sevgi, ilgi, yeteneklerini geliştirme gibi ihtiyaçları eşit düzeyde karşılanmaktadır (Katrancı, 2016, s.8).
- Okul öncesi eğitimin topluma sağladığı en önemli yararlarından bir diğeri ise okul öncesi eğitim alan bireylerin ileriki hayatlarında suça bulaşma oranının düşük olmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde okul öncesi eğitim için mükelleflerden kesilen verginin düşürülmesi üzerine 5000 emniyet amiri kongreye bir mektup yazarak, okul öncesi eğitimin bir suç önleme stratejisi olduğunu, okul öncesi eğitim için mükelleflerden kesilen verginin düşürülmemesini ve hatta okul öncesi eğitime daha çok yatırım yapılmasını istemiştir (Bredenkamp, 2015, s.2).
- Okul öncesi dönem çocuğun doğal çevre ile ilk etkileşiminin olduğu dönemdir. (Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2009). Wilson, (1996) kentsel veya kırsal nerede yaşarsa yaşasın okul öncesi dönemde verilecek çevre eğitiminin önemine değinmiştir. Pek çok çocuk, doğal çevreye yönelik olumlu tutum ve duyguları geliştirememeye ya da çevresel okuryazarlık devamlılığı konusunda sağlıklı bir yetkinlik derecesi kazanamama riski altındadır. Çocuğun okul öncesi dönemde çevre eğitimi alması bu kaygının kısmi bir panzehiri olarak önerilmektedir.

Dünyada gelişmiş toplumlara baktığımızda okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının neredeyse %100 olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla okul öncesi eğitim programlarından yararlanan birey sayısı arttıkça, toplumun eğitim düzeyi yükselecek, sağlıklı ve nitelikli bireyler yetişecek ve sonrasında toplumdaki insan sermayesi güçlenecektir (Biber, 2012, s.43). Bu sebeple okul öncesi eğitime yapılan yatırım sadece bireyin gelişimine değil toplumsal kalkınmaya yapılan bir yatırımdır.

2.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi

Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimi Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki döneme ayrılarak incelenir (Derentarla Gül, 2012).

2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu döneminde bugünkü anlamda okul öncesi eğitim kurumları olmasa da bu yaş gurubu çocuklar için Sıbyan Okulları, Islahaneler ve Darüleytam diye adlandırılan kurumlar mevcuttu (Dağlıoğlu, 2012). Sıbyan okulları 5-6 yaş çocuklarını alıyor, Kur’an eğitimi, hesap yapma ve yazı yazmayı öğretiyordu. Bazı aileler, çocuklarını oyun oyalanmaları ve evden uzaklaşmaları için bu kurumlara gönderiyordu (Oktay, 1999, s.79). Bu bakımdan Sıbyan Okulları veya daha yaygın adıyla Mahalle Mektepleri bugünkü çocuk yuvası ve kreşlere benzetilmektedir (Çelik ve Gündoğdu, 2007). Islahaneler ve Darüleytamlar ise çoğunlukla anne babasını kaybetmiş kimsesiz çocukların barındırılıp, eğitim verildiği yerlerdir (Akyüz, 1996).

II. Meşrutiyet döneminden önce bazı illerde özel ana mektepleri, Balkan Savaşlarından (1912- 1913) sonra ise resmi ana mekteplerinin açıldığı bilinmektedir. Eğitimci Satı Bey tarafından İstanbul Beyazıt’ta özel bir çocuk yuvası açmıştır. Froebel, Montessori gibi eğitimcilerin görüşleri ışığında bir eğitim ortamı yaratılmış olan okulda kısa zamanda İstanbul’un zengin aile çocuklarına eğitim vermeye başlanmıştır. Ayrıca Eğitimci Kazım Nami Duru da Meşrutiyet Dönemi’nde, Avusturya- Macaristan’a giderek “Çocuk Bahçesi” öğretmenini yetiştiren okulları gezmiş, dönüşte Selanik’de bir anaokulu sınıfı açmıştır (Akyüz, 1996; Ural ve Ramazan, 2007, s.17; Derentarla Gül, 2008).

6 Ekim 1913 yılında çıkarılan “Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkati (İlköretim Geçici Kanunu)” 3, 4 ve 5. maddeleri ile anaokulları, ilkokulların bir basamağı sayılmış ve bu okulların ülkenin her tarafında yaygınlaştırılması hükmü getirilmiştir (Akyüz, 1996). Böylece ilk resmi anaokulları açılmaya başlanmıştır. Ancak herhangi bir alt yapı olmadan açılan bu anaokullarında yetişmiş öğretmen sıkıntısı yaşanmıştır (Çelik, 2007, s.25).

Akyüz (1996), 1914 yılında eğitim bütçesinde anaokulu açılması ile ilgili ödenek ayrıldığını ve o sene İstanbul’un değişik semtlerinden 10 anaokulu açılması planlandığını aktarmaktadır. 1915 yılında da Ana Mektepleri Nizamnamesi yayınlanarak yürürlüğe

konulmuştur. Bu Nizamiyenin yayınlanmasından sonra büyük kentlerde de anaokulları çoğalmıştır. Örneğin, İstanbul'da 1916 sonlarına kadar 30'a yakın anaokulu açılmıştır. Ancak imparatorluğun içinde bulunduğu sıkıntılar nedeniyle yaygınlaştırılamamıştır (Akyüz,1996).

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sırasında ülkenin içinde bulunduğu özel koşullar özellikle ilköğretime öncelik verilmesini gerektirdiğinden, bu ilk yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarının sayısında herhangi bir ilerleme görülmemektedir (Oktay, 1999, s.83). 1925 ve 1930 yıllarında çıkarılan iki genelge ile ilköğretimin geliştirilmesi amacıyla anaokullarına ayrılan bütçenin ilköğretime aktarılması doğrultusunda açılan anaokulları kapatılmıştır (Çelik, 2007, 43-44). Genelgede “ana mektepleri istisnai olarak bütçesi müsait vilayetlerde, fabrikalarda ve ziraatte çalışan ve çocuklarını çalıştığı saatlerde tevdi edecek kimsesi bulunmayan anaların bulunduğu yerlerde ve yalnız bu esvab-ı mucibeyle açılabilir” hükmüne istinaden çalışan yoksul kadınların çocuklarını bırakabilmeleri amacıyla 1932 yılında İstanbul Belediyesi tarafından bir çocuk yuvası açılmıştır (Çelik, 2007, s.44; Ural ve Ramazan, 2008, s.19; Deretarla Gül, 2008).

1930'lı yıllarla birlikte kadınların iş hayatına aktif olarak atılmasıyla birlikte çocukların bakım sorunu Çocuk Esirgeme Kurumu'nun gündüz bakımevleri açmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. 1939 yılı ile birlikte “misafirhaneler ve gündüz bakımevi” açılması Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görevleri arasında kabul edilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007, s.19).

Türkiye'de okul öncesi eğitimde ilerleme 1960 yılından sonra dikkat çekmekte, kurumsallaşma ve öğretmen yetiştirme bakımından yavaş da olsa, kademe kademe önemli hareketlerin başladığı görülmektedir (Dağlıoğlu, 2012). 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda okul öncesi eğitimin tanımı, amaç ve görevleri belirlenmiştir (Balaban, 2017, s.15). 1977 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak “Okul Öncesi Şubesi” kurulmuştur. Bununla beraber ilkokullar bünyesinde anaokullarının açılması, gerekli materyal temini ve okul öncesi eğitim alanında öğretmen yetiştirilmesi ile 29 ilde pilot uygulamaya başlanmasına karar verilmiştir (Sakin, 2015, s.25). 1980 sonrası anaokullarının sayısında büyük bir artış olmuştur.

1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkındaki 3797 sayılı kanunla, Merkez Teşkilatı bünyesinde yeni bir birim olarak “Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur (Taner Derman ve Başal, 2010). Okul öncesi eğitim kurumları 2012 yılına kadar Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı iken, 2012 yılında yapılan değişiklikle Temel Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altına geçmiş ve okul öncesi eğitim kurumlarının açılışı, işleyişi gibi durumlar Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütölmeye başlanmıştır (Ünüvar ve Pişgin Çivik, 2016, s.27).

Günümüzde Türkiye'deki duruma bakacak olursak, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak; 36-66 ay arası çocuklara eğitim veren özel ya da resmi bağımsız anaokulları, 48-66 aylık çocuklara eğitim veren, örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde özel ya da resmi anasınıfları ve 36-66 ay arası çocuklara eğitim veren, mesleki ve teknik öğretim kurumları bünyesindeki uygulama sınıfları okul öncesi eğitim vermektedir (Resmi Gazete, 2014). Bunun yanında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı okul öncesi eğitim kurumları gündüz bakımevi ve kreşlerdir. Gündüz bakımevleri 25-66 ay arası çocuklara bakım ve eğitim verilen kuruluşlar, kreş 0-24 arası çocuklara bakım ve eğitim verilen kuruluşlardır (Resmi Gazete, 2016). Ayrıca Devlet Memurları Kanunu'nun 1984'te düzenlenen 191. Maddesine göre, “Devlet Memurları için lüzum ve ihtiyaç görölen yerlerde çocuk bakımevi ve sosyal tesisler kurulabilir. Bunların kuruluş ve işletme esas ve usulleri Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığınca birlikte hazırlanacak genel yönetmelikle belirlenir.”(Resmi Gazete, 1984). Bu madde uyarınca resmi işyeri ve kurumlarda çalışan personelin çocukları için bakım ve eğitim amaçlı okul öncesi eğitim kurumları açılmaktadır (Ural ve Ramazan, 2007, s.30).

Türkiye'de okul öncesi eğitimin gelişimine bakacak olursak imparatorluk döneminde anaokulu olarak açılan okulların öncelikle zengin kesimin çocuklarına yönelik olduğunu özellikle 1913-1914 yıllarında okul öncesi eğitimden halkında yararlanması amacıyla çeşitli çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Cumhuriyetin ilk yıllarında koşulların da etkisi ile okul öncesi eğitimde bir durgunluk dönemi olsa da ilerleyen yıllarda özellikle kadınların iş hayatında kapladığı alanın artmasıyla yaygınlaşmaya başladığını görmekteyiz. Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının gerek devlet okulları bünyesinde gerek özel sektör eliyle yaygınlaşmaya devam edildiği görölmektedir.

Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim

1939 yılından başlayarak 2010 yılına kadara 18 tane Milli Eğitim Şurası yapıldığı görülmektedir. Milli Eğitim Şuraları'nda ilk dört toplantıda okul öncesi eğitime değinilmemiştir. 1949'da yapılan 4.Milli Eğitim Şurası'nda aile eğitimi üzerinde durulmuş, demokratikleşme süresinde aileye düşen görevlerden bahsedilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007, s.21).

1953 yılında toplanan 5. Milli Eğitim Şurası'da okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması konusunda bakanlığın elinden geleni yapacağı konusuna değinilmiştir. Ayrıca anaokullarında günlük plan dahilinde yapılacak etkinlikler açıklanmış, çocuğa anaokulunda okuma-yazma öğretilmemesi gereği vurgulanmış, anaokullarında bulunması gereken materyallerde sıralanmıştır (Ural ve Ramazan, 2017, s.22). Bu dönemde okul öncesi eğitimin temellerini atmaya yönelik önemli adımlar atıldığı söylenebilir.

1962 yılında yapılan 6. Milli Eğitim Şurası ve 1970 yılında yapılan 7. Milli Eğitim Şuraları'nda okul öncesi eğitime ilköğretim bünyesindeki isteğe bağlı okullar olarak değinilmiştir (Oktay, 1999, s.84). Bu dönemin okul öncesi eğitime ağırlık veren bir yönü göze çarpmamaktadır.

1974 yılında toplanan 9. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitimin isteğe bağlı olduğu ve mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsadığı belirtilmiştir (Çelik, 2007, s.50; Ünüvar ve Pişgin Çivik, 2016, s.28). Ayrıca okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, Milli Eğitim'in genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak şu şekilde açıklanmıştır: “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanılmasını sağlamak, onları temel eğitime hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır” (9. Milli Eğitim Şurası, 1974).

Ayrıca yine 9. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız anaokulu şeklinde kurulabileceği, ihtiyaç duyulan yerlerde ilköğretime bağlı olarak anasınıfları açılabilceği belirtilmiştir (Oktay, 1999, s.85; Ünüvar ve Pişgin Çivik, 2016, s.28). Dolayısıyla 1974 yılında okul öncesi eğitime ivme kazandırmaya yönelik politikalar ortaya konduğu görülmektedir.

1981 yılında yapılan 10. Milli Eğitim Şurası'nda ilk kez okul öncesi eğitimin zaman içerisinde zorunlu hale getirilmesi gerektiğine değinilmiş ayrıca okul öncesi eğitimin yurt

genelinde yaygınlaştırılması, okul öncesi eğitim programının geliştirilmesi, öğretmenler için el kitabı hazırlanması olmak üzere bir çok konuda çok ciddi kararlar alındığı görülmektedir (10. Milli Eğitim Şurası, 1981).

11. Milli Eğitim Şurası'nda (1982) anaokullarının 48-72 ay arası çocukları, anasınıflarının ise 60-72 ay arası çocuklarının eğitimini kapsadığı açıklanmıştır. Anaokulu programlarının Türkiye'nin şartlarına, sosyal ve kültürel yapısına uygun olarak hazırlanması gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmeni açığının kapatılması için önerilerde bulunulmuştur. Okul Öncesi Eğitim Öğretmenliği 2 yıllık bir yüksek öğretim programı olarak belirlenmiş, lise mezunlarının pedagojik formasyon almasıyla birlikte öğretmen yardımcısı veya eğitici olarak görevlendirilmeleri öngörülmüştür (Oktay, 1999, s.85; Ural ve Ramazan, 2007, s.23-24; Deretarla Gül, 2008; Ünüvar ve Pişgin Çivik, 2016, s.29). Bu şurada okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik kararlar alındığı görülmektedir.

14. Milli Eğitim Şurası (1993), diğer şuralardan farklı olarak ilk kez ana gündem konularından birini okul öncesi eğitim olarak belirlemiştir. Okul öncesi eğitim ile ilgili sorunlar için Okul Öncesi Eğitim Ana Komisyonu oluşturulmuş, okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılmasından, okul öncesi eğitim programları, öğretmen yetiştirme, sınıflara materyal temini başta olmak üzere okul öncesi eğitimle ilgili tüm konular, alt komisyonlar oluşturularak çalışmalar yapılmış ve kararlar alınmıştır (Ural ve Ramazan, 2007, s.24; Deretarla Gül, 2008).

1996 yılında toplanan 15. Milli Eğitim Şurası'nda ise çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma süresinin en az iki sene olması ve zorunlu eğitim kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ile ilgili karar alınmıştır (15. Milli Eğitim Şurası, 1996). Bu durumda okul öncesi eğitimin sadece ilkokula hazırlık aşaması bir basamak olarak görülmediği, ilköğretimin bir parçası olarak başlı başına bir eğitim olarak görülmeye başlandığı düşünülebilir.

17. Milli Eğitim Şurası 2006 tarihinde toplanmıştır. Bu Şura'da; 60-72 aylık çocukların yani ilkokul öncesi çocuklar için okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi, bağımsız anaokullarına rehber öğretmen atanması, özel sektör, belediyeler ve yerel yönetimlerin okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması konusunda teşvik edilmesi, bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan payın artırılması, okul öncesi eğitim kanununun çıkarılması da dahil olmak üzere okul öncesi eğitimin geleceği ile ilgili gayet ciddi kararlar alınmıştır (17. Milli Eğitim Şurası, 2006).

2010 yılında toplanan 18. Milli Eğitim Şurası'nda ise okul öncesi eğitimle ilgili olarak, açıköğretim fakültelerinde okul öncesi öğretmen yetiştirilmesi eğitimine son verilmesi okul öncesi eğitimin zorunlu temel eğitim kapsamına alınarak bir yıl zorunlu olması gerektiği, ifadelerine yer vermiştir (18. Milli Eğitim Şurası, 2010).

1939 yılından bu zamana kadar yapılan Milli Eğitim Şuralarına bakılacak olursa, zamanla okul öncesi eğitimle ilgili ciddi kararlar alındığını, zorunlu eğitim kapsamında olması gerektiğinin hatta zamanla iki sene zorunlu olması gerektiği yönünde kararlar alındığının ancak okul öncesi eğitim alanında alınan Şura kararlarının bir çoğunun hayata geçirilmediği görülmektedir. Geçen onca yılda okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmadığı, okul öncesi eğitimin yurt genelinde yaygınlaştırılmadığı ve nitelik bakımında da istenilen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir.

Kalkınma Planları'nda Okul Öncesi Eğitim

1963-1967 yıllarını kapsayan 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitime değinilmemiştir (DPT, 1963).

1968-1972 yıllarını kapsayan 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitimden ilk kez bahsedilmiş, okul öncesi eğitimin “anne eğitiminden yoksun çocukları” kapsadığı belirtilmiştir. Ayrıca 1968-1972 yılları arasında okul öncesi eğitimin bağımsız anaokulları ve ilkokullar bünyesinde anasınıfları açılarak geliştirileceği, bütün kız enstitülerinde öğretim programı ve okul öncesi eğitimin geliştirilmesi hedefi ile çocuk yuvalarının açılacağı belirtilmiştir (DPT, 1968, s.163-164).

1973-1977 yıllarını kapsayan 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim ile ilgili genel ifadeler yer almış ve şu şekilde ifade edilmiştir: “Kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitimin de 1995 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model geliştirme ölçeğinde olacak ve bu model çerçevesinde özel sektör teşvik edilecektir.” (DPT, 1973, s.718). Özel sektöre örnek olması için Ankara, Adana (iki okul), Bolu, Gaziantep ve Zonguldak'ta olmak üzere 6 anaokulu açılmıştır (Deretarla Gül, 2008).

4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983), ilk üç kalkınma planları kapsamında okul öncesi eğitimle ilgili bir değerlendirme yapılmış ve kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul

öncesi eğitimin gelişmediği belirtilmiştir. Ayrıca 3-6 yaş çocukları arasında okul öncesi eğitimden yararlanma oranının sadece %1,1 olduğu ifade edilmektedir (DPT, 1979, s.434).

5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989), okul öncesi eğitimle ilgili olarak, okullaşma oranının %10'a çıkarılması, bunun içinde kamu ve özel kuruluşların imkânlarından faydalanılarak, anaokulları ve anasınıflarının yaygınlaştırılması hedeflendiği belirtilmiştir (DPT, 1985, s.141). Ancak 1989 yılında beklenen okullaşma hedefine ulaşılamadığı belirtilmektedir (Oktay, 1999, s.87).

6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), okul öncesi eğitim ilköğretim çatısı altında değerlendirilerek okul öncesi eğitimde okullaşma oranı hedefinin %11,5 olduğu belirtilmiştir (DPT, 1990, s.291).

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000), 1994-1995 eğitim-öğretim yılında 4-6 yaş grubu okul öncesi okullaşma oranının %5,1 olduğu belirtilmiş, okullaşma hedefinin %16 olduğu, her eğitim kademesinde kalitenin yükseltilmesi gerektiği aktarılmıştır (DPT, 1996, s.23-28).

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005), okul öncesi dönemde alınan eğitimin bireyin ileri yıllarındaki olumlu etkisinden bahsedilmiş, 2000-2001 eğitim-öğretim yılında okul öncesi eğitimde okullaşma oranının %9,7'ye çıktığı aktarılmıştır. Ayrıca okul öncesi eğitim öğretmenliği programlarındaki akademisyen açığına değinilerek, öğretim üyesi başına 500 öğrenci düştüğü aktarılmıştır (DPT, 2001, 190-214). Bu durumun okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusunda sıkıntıların göz önünde olduğu görülmektedir.

9. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2007-2013), okul öncesi eğitimde okullaşma oranında düşük seviyelerde kalındığı, okul öncesi eğitimde okullaşmanın artırılması için öğretmen ve fiziki alt yapı eksiklerinin karşılanacağı, toplumsal olarak okul öncesi eğitime karşı farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmalar yapılacağı ve 2013 yılı okullaşma hedefinin %50 olduğu aktarılmıştır (DPT, 2007, s.40-86). Bu dönemde okul öncesi eğitimde okullaşma oranı açısından çok ciddi bir hedef belirlenmiş, okul öncesi eğitimde önemli adımlar atılması gerektiğinin sinyalleri verilmiştir.

10. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2014-2018), okul öncesi eğitimle çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal olarak geliştiği aktarılmış, imkanları kısıtlı bölgelerde halkın okul öncesi eğitime erişimini yaygınlaştıracak çalışmalar yapılacağı aktarılmıştır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında okul öncesi eğitimde okullaşma oranının %44 olduğu, 2018

yılı hedefinin ise %70 olduğu belirtilmiştir. Okullaşma oranında bir ilerlemenin olduğu aktarılmış ancak yine de uluslararası değerlendirmelerde ortalamanın altında kaldığı ifade edilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.23-193).

Genel olarak kalkınma planlarında okul öncesi eğitime bakacak olursak, 2. Kalkınma Planı'ndan başlayarak tüm kalkınma planlarında okul öncesi eğitime yer verildiği, ancak hiçbirinde öngörülen okullaşma hedefine zamanında ulaşmadığı görülmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri olarakta okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmaması olduğu düşünülmektedir.

2.3. Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen, Eğitim Programı ve Fiziksel Ortam

Çocukların okul öncesi eğitim alarak sahip olacakları kazanımlarının derecesi açısından okul öncesi eğitim kurumunun nitelikleri çok önemlidir. Nitelikli bir okul öncesi eğitim için öğretmen, eğitim programı ve kurumun fiziksel özelliklerinin çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gerekmektedir.

2.3.1. Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni

Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirme ilk kez 1913 yılında İstanbul Darülmuallimatı olarak bilinen İstanbul Kız Öğretmen Okulu’nda 23 öğretmenin eğitimi ile başlamıştır (Oktay, 1999, s.97-98).

1927 yılında Cumhuriyet döneminde Ankara’da ilk defa bir ana öğretmen okulu açılmıştır. Eğitim süresi 2 sene olan okul aynı zamanda yatılı ve parasız olarak eğitim vermiştir. 1930 yılında İstanbul’a taşınan okul iki sene sonra kapanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma-yazma bilen insan sayısının az olması bu sebeple ilkokula ağırlık verilmesi nedeniyle okul öncesi eğitimde öğretmen yetiştirme uzun soluklu olmamıştır. 1960’lardan itibaren kadınların iş hayatında yerinin artması, şehirleşme gibi nedenler okul öncesi eğitim ihtiyacının tekrar ortaya çıkmasını sağlamıştır (Ural ve Ramazan, 2007, s.37-38).

1979 yılında hazırlanan 2 senelik “Anaokulu Öğretmenliği Ön Lisans Programı” 1980-1981 eğitim-öğretim yılında, 1991-1992 eğitim-öğretim yılında ise ilk kez Marmara Üniversitesi’nde 4 senelik “Anaokulu Öğretmenliği Bölümü” olarak eğitim vermeye başlamıştır (Oktay, 1999, s.102). Günümüzde üniversitelerde okul öncesi öğretmenliğinin

lisans, yüksek lisans ve doktora programları her kademedede okul öncesi öğretmenlerine eğitim vermeye devam etmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenin Nitelikleri

Öğretmen mesleği, yapılan iş ve üstlenilen görev bakımından hem öğrenci başarısında hem de toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmesinde son derece önemli bir meslektir (Yetim ve Göktaş, 2004). Öğretmenlik mesleğini, Yetim ve Göktaş (2004) bilgili, zamana ayak uydurup, yenilikleri takip eden, insanı ve toplumu tanıyan, analitik düşünme becerisine sahip, teknolojiyi kullanabilen, içinde bulunduğu imkanları en üst düzeyde kullanan, öğrenmeyi bir yaşama felsefesi haline getiren insan olarak tanımlanırken; Çeliktan, Şanal ve Yeni (2005) öğretmenliğin mesleki ve özel alan bilgisinin yanında, sabırlı, hoşgörülü, gülyüzlü ve esprili, uzlaştırıcı, objektif, dürüst, cesaretlendirici bir meslek olduğunu; Özkan ve Arslantaş (2013) öğretmenlik mesleğinin ideal davranış sergileme, mesleki yönden sürekli gelişme arzusu duyma, öğrencilerin akademik başarıları için çaba sarfetme ve öğrencilerle ilgili yüksek beklentiye sahip olma nitelikleri barındırdığını ifade etmektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak, genel öğretmen özellikleri olarak, kendi alanında yeterli bilgiye sahip, liderlik özellikleri olan, sınıf yönetimine hakim, olumlu iletişim becerileri olan, öğrencilerden başarı beklentisi yüksek, sabırlı, sevecen ve hoşgörülü olma, olarak ifade edilebilir (Ural ve Ramazan, 2007, s.40-41).

Okul öncesi öğretmeni bekli de ailesinden ilk defa ayrı kalan çocuğun karşısına çıkan kişidir. Çocuk ilk günden karşılaştığı her olayda öğretmene başvurur. Çocuk için öğretmen eğiten, sevgi gösteren, anlaşmazlıkları çözen, ihtiyaçlarını karşılamasında yardımcı olan bir insandır (Oktay, 1999, s.219).

Aslan ve Akyol (2006)'da özellikle okul öncesi dönemde çocukların, öğretmenlerinin davranışlarını taklit ettiğini ve öğretmenlerini yansıttığını ifade etmiş, bundan dolayı okul öncesi öğretmenlerinin iletişime açık, çocuklara güven veren pozitif bir yapıya sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Genel olarak baktığımızda okul öncesi öğretmenin çok çeşitli özelliklere sahip olması gerektiğini görüyoruz. Okul öncesi öğretmeni genel öğretmen özelliklerine sahip olmanın yanında çocuk beslenmesi, sağlığı konusunda yeterli bilgiye sahip, drama, müzik ve resim

gibi etkinliklerde yeterli donanımı barındıran, çocuklara karşı son derece sabırlı hatta gerektiğinde bir anne-baba rolü üstlenebilmektedir. Bu sebeple okul öncesi öğretmenlerinin çocukların hayatında son derece ve önemli bir alan kapladığı söylenebilmektedir.

2.3.2 Okul Öncesi Eğitim Programları

Okul öncesi eğitimin amacı, çevresini merak eden, öğrenmeye ve düşünmeye güdülenmiş çocuğun çok yönlü gelişimini sağlayarak, onu yaşamının ileriki dönemlerine hazırlamaktır (Senemoğlu, 1994). Bu durum ancak planlanmış bir eğitim ile mümkün olur. Eğitim uygulamaları çocukların seviyelerine göre, onların başarı ve yeteneklerine göre planlanmalıdır (Ural ve Ramazan, 2007, s.42). Demirel (2013, s.4) eğitim programını, öğrencilere okul içinde ya da dışında planlanmış etkinlikler yoluyla öğrenme yaşantıları sağlama, olarak tanımlamaktadır. Zembat (2001), okul öncesi eğitim programını, planlanmış eğitim yaşantılarının küçük yaştaki çocuklar için uygun duruma getirilmesi, olarak tanımlamıştır (Zembat (2001)'tan aktaran Ural ve Ramazan, 2007, s.42).

Nitelikli bir eğitim okul öncesi eğitim programında pek çok unsur göz önüne alınmalıdır. Senemoğlu (1994) okul öncesi eğitim programının çocukların yetenek ve becerilerini geliştirecek yönde hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir. Güven (2015, s.71), etkili bir okul öncesi eğitim programında öğrenmeyi, çocuğun özgür ve rahat bir şekilde cesaretlendirildiği, ortamın koşullarına göre yaşanan ve öğretmenin yönlendiriciliği ile güç bulan sosyal bir deneyim, olarak ifade etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda 2013 yılından Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanmaktadır. Programın, okul öncesi eğitime devam eden çocukların tüm gelişim alanlarında gelişimlerinin en yüksek düzeyde olması ve ilkokula hazır olmalarını destekleyecek zengin öğrenme yaşantıları sağlamak, amacıyla hazırlandığı aktarılmaktadır. Programın genel hatlarıyla; çocuk merkezli, esnek, sarmal, eklektik, dengeli, oyun temelli, çocukların yaratıcılıklarını geliştirilmesini ve keşfederek öğrenmelerinin öncelikli olduğu ve günlük yaşam deneyimlerinin desteklendiği belirtilmiştir. (MEB, 2013, s.14-16). Bu eğitim programı ile okul öncesi öğretmenlerinin elinde bir yol haritası olmaktadır. Okul öncesi eğitim programı öğretmeni etkinlik seçiminde özgür bırakan, esnek ve eklektik

yapısı ile yaratıcılığa yol veren yapısı ile okul öncesi öğretmenlerinin rahat bir şekilde eğitimlerini yapmalarına ortam hazırlamaktadır.

2.3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel Ortam

Öğretmenin verimli olabilmesi, programın rahatlıkla uygulanabilmesi için okulun, sınıfın fiziki ortamının uygun ve donanımlı olması gerekmektedir (Ural ve Ramazan, 2007, s.45). Çocuklar okul öncesi eğitim ortamlarında yarım gün hatta ihtiyaca göre tüm günlerini geçirmektedir. Okul öncesi eğitim ortamları çocukların kendilerini güvende ve rahat hissedebilecekleri, çocukların ilgisini çeken, onların çok yönlü gelişimlerini sağlayarak, keşfederek öğrendikleri, eğitim programlarının amacına ulaşmasına hizmet edecek ortamlardır (Ural ve Ramazan, 2007, s.45; Kubanç, 2014; Tok, 2015, s.136).

Eğitim etkili ve verimli olabilmesi için okul öncesi eğitim kurumunun tasarımı çok önemlidir. Okul öncesi eğitim vermek amacıyla tasarlanan bir binanın, sıcak ve sevimli bir görüntüsü olmalı, güneşe bakmalı, güneş görmeli, tek katlı ve balkon olmadan planlanması gerekmektedir (MEB, 2013a, s.5).

Okul öncesi eğitim binasının içinin planlanması ayrı bir önem istemektedir. Oktay (1999, s.192) okul öncesi kurumda mekanın şu özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir: Çocuk rahatlıkla hareket etmeli, herhangi bir kaza olması için gerekli önlemler alınırken ortamın gerektiğinde dönüşüme imkan vermesi düşünülerek tasarlanmalı, bireysel ve grup faaliyetlerine elverişli olmalı ve çocuğa hitap edecek estetik özellikleri olması gerekmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, iç ve dış fiziksel ortam tasarımları, çocuk davranışlarını da etkilemektedir. Çocukların rahat hareket edecekleri, gereken güvenlik önlemleri alınmış, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun, kendilerini rahat ve güvende hissedebilecekleri eğitim ortamları ve donanımlar hem çocukların aldıkları eğitimin niteliğini artıracak hem de çocuk davranışlarını olumlu yönde etkileyecektir (Özkubat, 2013).

Genel olarak baktığımızda okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel ortamın eğitimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi noktasında ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Çocukların ışık görmeyen, masa ve sandalyeden ibaret sınıflarda alacakları eğitimin okul

öncesi eğitim olacağını ifade etmek oldukça zordur. Bu açıdan Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının artırılmasına yönelik çalışmaların yanında okul öncesi eğitimde fiziki ortamın iyileştirilmesi ve çocukların sağlıklı fiziki yapıya sahip ortamlarda eğitim alması gerekmektedir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okul öncesi eğitim almanın çocuklar açısından ne kadar yararlı olduğu ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Örneğin Akçum (2005) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde, okul öncesi eğitim almanın, 5-6 yaş çocuklarının öğrenime hazır oluş düzeylerine ve yaratıcılık becerilerine etkisi araştırmıştır. Veri toplama aracı olarak Torrance Yaratıcı Düşünce Testi ve Metropolitan Olgunluk Testi kullanılmıştır. Ayrıca Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma 2003-2004 eğitim-öğretim yılı Konya ili Doğanhisar ilçesinde yapılmıştır. Çalışma, 50 okul öncesi eğitim almış, 50 okul öncesi eğitim almamış toplam 100 çocukla yapılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimin çocukların yaratıcılık ve öğrenime hazır oluşlarını önemli oranda artırdığı görülmüştür. Ayrıca çalışma sonunda “çocukların yaratıcılık düzeyi yükseldikçe öğrenime hazır oluş düzeyleri de yükselir” yargısına varılmıştır.

Taner ve Başal (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimleri incelenmiştir. Araştırma 2001-2002 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde 10 resmi ilköğretim okulunun birinci sınıflarından 120’si kız, 120’si erkek ve 80’i alt sosyoekonomik, 80’i orta sosyoekonomik ve 80’i de üst sosyoekonomik düzeyde olmak üzere toplam 240 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma kapsamında her bir öğrenci ile ortalama 396 dakika uygulama yapılmıştır. Araştırma sonucunda daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların dil gelişimlerinin almayan öğrencilere göre daha iyi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca erkek çocukların dil gelişimlerinin kız öğrencilere nazaran daha iyi

olduğu, orta ve üst sosyoekonomik gruptan gelen öğrencilerin dil gelişimlerinin alt sosyoekonomik gruptan gelenlere göre daha iyi olduğu saptanmıştır.

Pehlivan (2006) tarafından hazırlanan yüksek lisans araştırmasında okul öncesi eğitim almanın ilk okuma-yazmaya geçiş sürecindeki etkisi, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırma 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Adana ilinde farklı sosyoekonomik düzeyde 6 ilkokulda yapılmıştır. Çalışma 60 birinci sınıf öğrencisi ve 15 öğretmeni ile yapılmıştır. 60 öğrencinin 28'i okul öncesi eğitim almış, 32 çocuk okul öncesi eğitim almamıştır. Araştırma için uzman görüşleri alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü okul öncesi eğitimin gerekliliğine değinmiştir. Okul öncesi alan ve almayan öğrencilerin çoğunluğu bitişik eğik yazıyı güçlük çekmeden yazabilmekte olduğu gözlenmiş ancak okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara oranla daha donanımlı olarak okula geldikleri belirtilmiştir.

Kuday (2007) tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında, 3-6 yaş grubunda olup okul öncesi eğitim almayan, kurumsal eğitim alan ve aile destekli eğitim alan çocukların bilişsel gelişimleri Marmara Gelişim Envanteri ile karşılaştırılmıştır. Araştırma, 2005-2006 ve 2006-2007 eğitim öğretim yıllarında Gaziantep İli Şehitkamil ilçesinde ikamet eden 3-6 yaş aralığında olan, herhangi bir kurumdan okul öncesi eğitim almayan 56 çocuk, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bir anaokuluna devam eden 58 çocuk, aile destekli okul öncesi eğitimi alan 59 çocuk olmak üzere toplam 173 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada okul öncesi eğitim devam etmeyen ve kurumsal eğitime devam eden gruba müdahale edilmemiş, aile destekli eğitim alan çocuklara araştırmacı tarafından birebir çocuklarla ve aile desteği sağlanarak bilişsel eğitim programı uygulanmış ve bu programın etkililiği araştırılmıştır. İki yıl boyunca devam eden araştırma sonucunda, Aile Destekli Eğitim almanın çocukların bilişsel gelişimlerine katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca daha önce çocuğun okul öncesi eğitim almış olmasının, annesi çocuk gelişimi ile ilgili bilgi sahibi olmasının ve ailenin gelir düzeyinin bilişsel gelişim açısından etkili değişkenler olduğu belirlenmiştir.

Dağlı (2007) tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik başarıları araştırılmıştır. Araştırma Konya İli'nde random örnekleme belirlenen iki ilçeden yine random örnekleme ile belirlenen sekiz ilköğretim okulunda yapılmıştır. Belirlenen

okullarda birinci sınıfına giden daha önce okul öncesi eğitimi almış olan 150 öğrenci ve okul öncesi eğitimi almadan ilkokula başlayan 150 öğrenci olmak üzere toplam 300 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin ebeveynlerinden elde edilen bilgi formları ve okul müdürlüklerinden alınan not çizelgeleri tetkik edilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda ulaşılan bulgular göre, öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerindeki başarı ortalamalarında cinsiyete göre fark yoktur. Okul öncesi eğitim almış olarak ilköğretime başlayan öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik başarı ortalamaları okul öncesi eğitim almadan ilköğretime başlayan öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin okul öncesi eğitimden yararlanma süresi arttıkça daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Unutkan (2007) tarafından okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların matematik becerileri temelinde ilkokula hazırbulunuşluklarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada 300 çocuğa ölçek uygulanmıştır. Araştırmada 5, 5,5 ve 6 yaşlarında 60 alt, 60 orta ve 60 üst sosyo-ekonomik gruptan okul öncesi eğitim almış 180 çocuk ile 60'ı alt, 60'ı üst olmak üzere daha önce okul öncesi eğitim almayan 120 çocuğa ulaşılmıştır. Ölçekte çocukların temel matematik becerileri, yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey bağlanmında incelenmiştir. Çocuklardan 150'si erkek, 150'si ise kızdır. Araştırma sonucunda çocukların temel matematik becerileri ile daha önce okul öncesi eğitim alma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet bağlanmında matematik becerilerinde bir farklılık görünmezken, 5 yaş çocuklarının 5,5 ve 6 yaş çocuklarına göre daha yetersiz olduğu ayrıca alt sosyoekonomik gruptan gelen çocukların temel matematik becerileri bakımından diğer çocuklardan daha geride oldukları belirlemiştir.

Sreb-Southern Regional Education Board. (1994) tarafından ABD Columbia Eyaletinde 461 öğrenciyle 7 sene boyunca yapılan boylamsal bir araştırmaya göre, okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanmış olan çocukların ilköğretim dördüncü sınıf seviyesinde bile okul öncesi eğitim hizmeti almayan çocuklardan matematik, fen ve okumada daha başarılı oldukları gözlenmiştir (Sreb-Southern Regional Education Board (1994)' dan aktaran Unutkan, 2007).

Toluç (2008), tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında okul öncesi eğitimin çocuklar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Toluç, okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların ilkokul birinci sınıf gelişim becerilerini araştırdığı çalışmasında birinci sınıf öğretmenlerinin gözlemlerinden yararlanmıştır. Okul öncesi eğitim alan ve almayan

çocukların motor, dil, sosyal, duygusal, okuma-yazma, matematik ve öz-bakım becerilerinin gelişimleri karşılaştırılmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde 30 ilkokulda 100 birinci sınıf öğretmeni ile yapılan araştırmada anket formu kullanılmış, öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmuş, birinci bölüm Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölüm okul öncesi eğitimin ilkokul başarısına etkisi belirlemek amacıyla çocukların gelişim durumlarının karşılaştırılmasına imkân verecek şekilde seçenekli olarak hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda daha önce okul öncesi eğitim alan öğrencilerin motor, dil, sosyal, duygusal, okuma-yazma, matematik ve öz-bakım olmak üzere tüm alanlardan okul öncesi eğitim almayanlardan daha ileride oldukları belirtilmiştir.

Erbay (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri, anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından araştırılmıştır. Araştırma Denizli ilinde 2017-2018 eğitim öğretim yılında ilköğretim birinci sınıfa devam eden 194 kız, 207 erkek olmak üzere toplam 401 öğrenci ve bu öğrencilerin anne-babaları ile yapılmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitim almış olarak ilkokula başlayan birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitim kurumunun türü, cinsiyet, kardeş sahibi olma, babanın eğitim durumu ve annenin çalışma değişkenlerine göre farklılaşmadığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitime başlama yaşı, anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin ailenin çocuk yetiştirme tutumu değişkeni ile ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitimin ilkokul başarısında etkisini belirlemek amacıyla Siva (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında öğrenci velilerinin ve öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın evrenini 2006-2007 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar okuyan tüm öğrencilerden oluşmaktadır. Bu çerçevede 361 öğrenci velisi ve 27 öğretmene anket uygulanarak yapılan araştırma sonucunda ilkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim alan öğrencilerin okul öncesi eğitim almadan ilkokula başlayan öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmüştür.

Cinkılıç (2009) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okul olgunluğuna etkisi incelenmiştir. Araştırmada

2008-2009 eğitim-öğretim yılında Sakarya İli Akyazı İlçesi'nde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı dört ilköğretim okulunda birinci sınıfa devan eden 104 kız, 104 erkek öğrenci ve aynı okullarda ilköğretim ikinci sınıfa devan eden 112 kız, 112 erkek öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin okul olgunluğu düzeylerinde, okul öncesi eğitim alıp- almama, okul öncesi eğitim kurumlarına devam süresi değişkenleri açısından farklılaşma olup olmadığı ayrıca okul öncesi eğitimin ilköğretim 2. Sınıf öğrencilerinin okul olgunluğu üzerindeki etkisinin devam edip etmediği incelenmiştir. Araştırmada 'Metropolitan Olgunluk Testi' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim 1. Sınıf öğrencilerinin okul olgunluk düzeylerinde; okul öncesi eğitim almış olma ve okul öncesi eğitime devam süreleri açısından anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitim alarak ilköğretime başlamanın ilköğretim 2. Sınıftaki öğrencilerin okul olgunluğu üzerindeki etkisinin devam ettiği belirlenmiştir.

Koçyiğit (2009) tarafından yapılan doktora araştırmasında, çocukların “okula hazır bulunuşlukları” için olması gereken yeterliliklerin neler olduğu ve bu durumun okul öncesi eğitime ile ilgili sonuçlarını belirlemek amacıyla, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin ve ailelerin görüşleri alınmıştır. Araştırma Konya ilinde özel ve devlet ilköğretim okullarında birinci sınıfı okutan 14 öğretmen ve 13 aile ile yapılmıştır. Araştırmada katılımcılarla açık uçlu sorularla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenler çocukların ilkokula başlaması için bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal alanlarda ilkokula başlamak için gerekli olgunluğa ulaşmaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler çocukların ilkokula hazır olarak başlaması için mutlaka okul öncesi eğitim almaları gerektiğini bunun için okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Şen, Çiçekler ve Yılmaz (2010) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim alan ve almayan 5-6 yaş grubu çocukların üstdil (dilini bilinçli olarak kullanılması) becerileri, yaş, cinsiyet ve okul öncesi eğitime devam edip-etmeme değişkenlerine göre incelenmiştir. Çalışma 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Aydın İli'nde okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen 5 yaş grubu 32 çocuk, 6 yaş grubu 32 çocuk olmak üzere toplam 64 çocukla yapılmıştır. Araştırma sonunda okul öncesi eğitim alan çocukların, okul öncesi eğitim almayan çocuklardan, 6 yaş grubu çocuklarının 5 yaş grubu çocuklarının ve kız çocuklarının erkek çocuklara nazaran üstdil becerilerinin daha gelişmiş olduğu belirlenmiştir.

Yıldız (2010) tarafından hazırlanan yüksek lisans araştırmasında göç eden ailelerin çocuklarının ilkokuma-yazma ve görsel okuma becerilerinde okul öncesi eğitim almış olup olmamanın etkisini belirlemek amacıyla öğretmen görüşlerine başvurmuştur. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Mersin ilinde yoğun göç alan Akdeniz ve Toroslar ilçelerinde 11 ilkokulda görev yapan birinci sınıf öğretmenlerine veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan Öğretmen Anket Formu uygulanmıştır. Öğretmen Anket Formu, Kişisel Bilgi Formu, İlk Okuma ve Yazma Becerileri Anketi ve Açık Uçlu Sorular kısımlarından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim alan göç eden aile çocuklarının okul öncesi almayanlara okuma ve görsel okuma becerisi yönünde daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Yazma becerisi olarak okul öncesi alan ve almayan çocuklar arasında bir farklılık gözlenmemiştir.

Erkan (2011) farklı sosyoekonomik ortamlarda yaşayan birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır oluşlarını okul öncesi eğitim alma, cinsiyet ve anne-baba öğrenim düzeyi değişkenlerine göre incelemiştir. Evren 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Niğde ilinde ilkokul birinci sınıfta okuyan 179 çocuktan oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak Metropolitan Okula Hazır Bulunuşluk Testi ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim almanın çocukların okul hazır oluşlarında anlamlı bir fark yarattığını gözlemlemiştir. Üst sosyoekonomik gruptan gelen öğrencilerin alt sosyoekonomik düzeyden gelen öğrencilere göre okula hazır oluşlarının çok daha fazla olduğu gözlemlenmiş, sosyoekonomik yetersizliklere bağlı eşitsizlikleri gidermek için okul öncesi eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca alt ve üst sosyoekonomik gruplarda cinsiyetin okula hazır oluşta bir etkisi görülmemiştir. Annelerin eğitim seviyesinin yükselmesi ile okula hazır oluşta anlamlı bir fark olduğu ancak babaların eğitim düzeyi ile çocukların okula hazır oluşları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Yolari ve Tanış (2014) araştırmalarında ilköğretim birinci sınıfta okuyan öğrencilerin okula uyum düzeylerinin yaş, cinsiyet ve okul öncesi eğitim alma değişkenlerine göre farklılaşmasını araştırmışlardır. Araştırmanın evreni 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Uşak il merkezinde ilköğretim birinci sınıfa devam eden 131 kız ve 155 erkek olmak üzere toplam 286 çocuk katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda, daha önce okul öncesi eğitim almanın birinci sınıfa uyumu pozitif yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Ayrıca okula

uyum puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, yaş faktörüne bağlı olarak okula yedi yaşında başlayanlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Erkan ve Topçu Bilir (2015) okul öncesi eğitim alıp almama durumunun ilköğretim birinci sınıf Türkçe dil becerilerine etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın evren 2011-2012 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili Kocaköy ilçesinde ilköğretime devam eden 68'i okul öncesi eğitim almış, 41'i okul öncesi eğitim almamış 109 kız öğrenci ile 66'sı okul öncesi eğitim almış, 30'u okul öncesi eğitim almamış 96 erkek öğrenci olmak üzere toplam 205 çocuktan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Okuma Yazma Becerisi Ölçekleri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde okul öncesi eğitim alan çocuklar lehine anlamlı bir fark elde edilmiştir.

Okul öncesi eğitim almanın ilkokul başarısına etkisini belirlemek amacıyla yapılan bir diğer çalışmada Taşçı (2016) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasıdır. Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılından Yozgat ili Akdağmadeni ilçesinde görev yapan 110 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara oranla kurallara daha çabuk uyum sağladığını, okula adapte olmada daha az zorlandıklarını ve kazandırılmak istenen davranışlarda daha çabuk şekillendiğini belirtmişlerdir.

Gülay Ogelman ve Güngör (2015), hayat boyu devam etmesi gereken çevre duyarlılığı ve farkındalığının oluşması için çocuğun ilk tutum ve davranışlarını kazandığı okul öncesi döneme dikkat çekmektedir. Okul öncesi eğitim ile çocuklar doğa ile iç içe oyunlar oynayıp fiziksel ve motor becerileri geliştirirken aynı zamanda yeni öğrenme fırsatları ile bilişsel olarakta gelişmektedir. Okul öncesi dönem çocuğun çevre ile ilk etkileşiminin olduğu dönemdir (Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2009). Wilson, (1996) kentsel veya kırsal nerede yaşarsa yaşasın okul öncesi dönemde verilecek çevre eğitiminin önemine değinmiştir. Pek çocuk, doğal çevreye yönelik olumlu tutum ve duyguları geliştirememeye ya da çevresel okuryazarlık devamlılığı konusunda sağlıklı bir yetkinlik derecesi kazanamama riski altındadır. Çocuğun okul öncesi dönemde çevre eğitimi alması bu kaygının kısmi bir panzehiri olarak önerilmektedir.

James Heckman (2016) tarafından 1970'lerde Amerika Birleşik Devletleri Kuzey Carolina'da iki ayrı, randomize kontrollü okul öncesi eğitimin bireylerin hayatındaki etkisi

yaklaşık 35 sene araştırılmıştır. Araştırmada dezavantajlı Afrikalı-Amerikalı çocuklara, doğumdan beş yaşına kadar beslenme, sağlık hizmetlerine erişim ve okul öncesi eğitim dahil olmak üzere kapsamlı gelişimsel kaynaklar sunulmuştur. Araştırmada çocuklar bir deney ve control grubuna rastgele dağıtılmıştır. Çocukların 8 yaşına kadar her yıl bilişsel ve sosyo-duygusal becerileri, ev ortamları, aile yapıları ve ailenin ekonomik özellikleri ile ilgili verileri toplanmış, 8 yaşından sonra, sırasıyla 12, 15, 21 ve 30 yaşlarında bilişsel ve sosyo-duygusal beceriler, eğitim ve ailenin ekonomik özellikleri ile ilgili veriler toplanmıştır. Ayrıca, 35 yaşında tam bir tıbbi araştırma (check-up) ve detaylı bir sabıka kaydı araştırması yapılmıştır. Araştırma sonunda okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanmış olan deney grubunun daha iyi bir yaşam sürdürdüğü sonucu görülmüştür.

Okul öncesi eğitimin çocuk açısından sağladığı faydalara yönelik araştırmalara kapsamlı olarak baktığımızda, tüm araştırmalarda okul öncesi eğitim alana çocukların almayanlara oranla daha ilerde, başarılı olduğunu görmekteyiz. Hatta bu durumun hayatın ilerleyen yıllarını etkilediğini ve okul öncesi eğitim alan çocukların ileriki yıllarda daha kaliteli bir yaşam sürdürdüğü görülmektedir.

Çakıroğlu (2013) yüksek lisans çalışmasında ebeveynlerin okul öncesi eğitim ile ilgili görüşleri ve beklentilerini çeşitli değişkenler açısından araştırmıştır. Araştırma 2011-2012 eğitim öğretim yılında Zonguldak İli Devrek İlçesindeki çocukları okul öncesi eğitime devam eden 231 veli ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde velilerin demografik özellikleri ikinci bölümde okul öncesi eğitime ilişkin görüş ve beklentileri ilişkin sorular yer almaktadır. Araştırma sonucunda velilerin okul öncesi eğitimi önemseydiği, okul öncesi eğitim zorunlu ve ücretsiz olması gerektiği düşüncesinde oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumundan fiziksel ve donanımsal olarak, öğretmenden mesleğine hakim, anlayışlı, güleryüzlü ve sabırlı olması bakımından, eğitim programının çocukların gelişimlerini destekleyici ve yaratıcı olması bakımından ve kendine güven, duygularını anlatabilme, özbakım, kalem, fırça tutuma vb. motor hareketler bakımından çocuktan beklentilerinin çok yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Şimşek ve İvrendi (2014) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri incelenmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin 7 bölgesinden 7 il seçilmiş, çalışılacak iller belirlenirken daha çok ebeveyne ulaşmak amacıyla çocuk sayısının fazla olduğu iller tercih edilmiştir. Çalışma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında

çocukları okul öncesi eğitime devam eden Ankara, Antalya, Erzurum, İstanbul, İzmir, Samsun ve Şanlıurfa illerinde yaşayan toplam 1465 ebeveynle yapılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen, eğitim-aile, eğitim kurumunun politikası ve çocuk ile ilgili bilgilendirmeler olmak üzere dört ana başlık altında beklentileri olduğu belirlenmiştir. Ebeveynleri okul öncesi eğitim kurumlarından beklentilerinden elde edilen bulgular, ebeveynlerin öğrenim durumu, gelirleri ve yaşadıkları bölge değişkenlerine göre okul öncesi eğitim kurumlarından beklentilerinin farklı olduğu belirlenmiş, İstanbul (Marmara Bölgesi) ve Antalya (Akdeniz Bölgesi) illerinde yaşayan ebeveynlerin diğer illerde yaşayan ebeveynlere göre beklentilerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Yaman (2016) tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin okul yönetiminden beklentilerini ve yöneticilerin velilerin beklentilerine yönelik algılarını araştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Balıkesir ili Karesi ve Altı Eylül ilçelerinde çocukları okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanan 927 veli ve 11 bağımsız anaokulunda görev yapan 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik bilgiler ikinci kısımda ise velilerin okul yönetiminden beklentilerini belirlemek için kullanılan dörtlü likert tarzından hazırlanan 18 madde bulunmaktadır. Yöneticilere ise Anaokulu Yöneticiden Beklentiler Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin güvenlik, sağlık ve eğitim konusunda yüksek beklenti içinde oldukları sonrasında yöneticilerin veli beklentilerine yönelik algılarının ise güvenlik ve sağlık yönünde en yüksek değerde olduğu gözlenmiştir.

Bayrak (2017) yüksek lisans çalışmasında ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri ve okul öncesi eğitim kurumlarının bu beklentileri karşılama durumlarını araştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Elazığ il merkezinde çocukları okul öncesi eğitime devam eden 900 veliden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda velilerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin yüksek olduğu gözlenmiştir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime gönderen ailelerin bu eğitimden beklentilerine dair araştırmalara genel olarak baktığımızda, ailelerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin çocuklarının gelişimi anlamında yüksek olduğunu görmekteyiz. Ancak eğitim sadece okulun dış kapısından girmeyeyle başlayan bir süreç değildir. Bir daireyi andıran bu süreçte

ailenin okulu, okulun aileyi olumlu anlamda desteklemesi gerekmektedir. Bu durumda ailenin eğitim sürecine katıldığı etkinliklerin düzenlenmesi, ailenin eğitimde aktif rolünün çeşitli eğitimlerle paylaşılması gerektiği düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerinin araştırıldığı çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmanın evren, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

4.1.Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik araştırma tercih edilmiştir. Creswell (2015, s.11) sosyal bilimlerde nitel araştırma alanında en sık tercih edilen yaklaşımlardan birinin fenomenolojik araştırmalar olduğunu ifade etmektedir. Fenomolojik araştırmalarda, insanların bir fenomene ilişkin deneyimleri, algıları, yönelimleri, anlayışı ve fenomeni nasıl algıladığı ile ilgili ayrıntılı ve genellenebilir bulguların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.78).

Yıldırım ve Şimşek (2013, s.81)'e göre, fenomenolojik araştırmalar bir olguyu daha iyi anlamamızda bize yardımcı olacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koymaktadır. Bu çerçevede bu çalışmanın fenomenolojik yaklaşıma uygun olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda araştırmada çocukların okul öncesi eğitime gönderilmeme durumları araştırmada ele alınan fenomen olarak kabul edilerek, bu fenomene ilişkin anne-babaların görüşleri irdelenmiştir.

4.2. Evren ve Örneklem

4.2.1. Evren

Bu araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde yaşayan çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babalar oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma evreni Ankara ili merkez ilçelerinden Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen 27 anne-babadan oluşmaktadır. Polkinghorne (1989), fenomenolojik nitel çalışmalarda, 5-25 arasında katılımcı varlığının yeterli olduğu belirtmektedir (Polkinghorne, 1989'dan aktaran, Creswell, 2015, s.81). Çalışma alanı olarak Ankara ilinin seçilmiş olma nedeni, Türkiye'nin en büyük ikinci şehri (TÜİK,2010) olması ve bundan dolayı burada yaşayan insanların eğitim hizmetlerine erişimde daha avantajlı olmalarına rağmen okul öncesi okullaşma oranının yine de düşük olmasıdır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında; Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018-2019 eğitim istatistiklerine göre, çalışma alanı olarak belirlenen Ankara İli'nde okul öncesi eğitimde net okullaşma oranı 3-5 yaşta % 38,42, 4-5 yaşta % 48,19, 5 yaşta ise % 66,22'dir (MEB, 2018).

4.2.2. Örneklem

Nitel araştırmalarda, hedef araştırmanın konusu ile ilgili olarak elden geldiğince kapsamlı veri ve bilgiyi sağlayacak olan katılımcılara ulaşmaktır. Bu sebeple amaçlı örneklem seçimi yöntemleri kullanılır (Creswell, 2015, s. 80). Bu kapsamda nitel araştırmalar için örneklem belirlemede kullanılabilecek farklı teknikler önerilmektedir. Bu araştırmada nitel araştırma örneklem tekniklerinden ölçüt örnekleme ve kartopu veya zincir örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme tekniğinin kullanılmasının sebebi araştırmanın hedefi doğrultusunda belirli ölçütleri karşılayan katılımcıların araştırmaya dahil edilmesini sağlamaktır. Kartopu ve zincir örnekleme tekniğinin kullanılmasının nedeni ise zengin veri kaynağı olabilecek birey yada durumların tespit edilmesinden etkili olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.139-140). Ölçüt örnekleme doğrultusunda bu araştırma sadece çocukları okul öncesi eğitim çağında olan ancak çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kartopu veya zincir örnekleme ile araştırmacı

süreç içinde görüşme yaptığı bir katılımcının yardımıyla araştırmanın hedefi doğrultusunda zengin bilgi kaynağı olan bir başka katılımcı da araştırma grubuna dahil olmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ilinde yaşayan çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen 27 anne-babadan oluşmaktadır. Araştırma örnekleminde yer alan katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3'te çocuğunu okul öncesi eğitime göndermeyen babalardan yaşı en küçük olan baba 24 yaşında en büyük olan baba ise 50 yaşındadır. Babaların mesleklerine bakıldığında; 1 vinç operatörü, 1 oto tamircisi, 1 motor ustası, 1 inşaat sektörü çalışanı, 1 astsubay, 1 bina görevlisi, 1 işletmeci, 1 güvenlik görevlisi, 2 esnaf, 3 mühendis, 5 serbest meslek çalışanı ve 9 da memur olduğu görülmektedir.

Yine Tablo 3'te çocuğunu okul öncesi eğitime göndermeyen annelerden yaşı en küçük olan anne 21 yaşında yaşı en büyük olan anne 39 yaşındadır. Annelerin mesleklerine bakıldığında; 1 kimya teknisyeni, 1 aşçı yardımcısı, 1 çalışmayan, 3 öğretmen, 6 memur ve 15'inin de ev hanımı olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Anne-Babaların Demografik Özellikleri

Görüşme No	Yaş	Babaya	Ait	Bilgiler		Yaş	Anneye	Ait	Bilgiler	
		Meslek		Eğitim Durmu	O.Ö.Eğitim Alma Durmu		Meslek	Eğitim Durmu	O.Ö.Eğitim Alma Durmu	
G.1.	35	Vinç Operatörü		Ortaokul	Hayır	32	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.2.	35	Mühendis		Üniversite	Hayır	30	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.3.	36	Oto Tamircisi		Lise	Evet	37	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.4.	24	Motor Ustası		Lise	Hayır	21	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.5.	35	Memur		Lisansüstü	Hayır	33	Memur	Lisansüstü		Evet
G.6.	32	Memur		Üniversite	Hayır	31	Memur	Üniversite		Hayır
G.7.	36	Mühendis		Üniversite	Hayır	28	Ev Hanımı	Üniversite		Hayır
G.8.	38	Memur		Üniversite	Evet	36	Memur	Üniversite		Evet
G.9.	37	Esnaf		Lise	Hayır	37	Kimya Teknisyeni	Lise		Hayır
G.10.	28	İnşaat Sektörü		Lise	Hayır	26	Ev Hanımı	Ortaokul		Hayır
G.11.	35	Serbest Meslek		Ortaokul	Hayır	30	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.12.	44	Astsubay		Önlisans	Hayır	38	Öğretmen	Üniversite		Hayır
G.13.	38	Memur		Üniversite	Hayır	33	Memur	Lisansüstü		Evet
G.14.	35	Bina Görevlisi		İlkokul	Hayır	32	Aşçı yardımcısı	İlkokul		Hayır
G.15.	27	Serbest Meslek		Lise	Hayır	26	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.16.	35	Memur		Üniversite	Hayır	39	Memur	Üniversite		Hayır
G.17.	34	Mühendis		Üniversite	Hayır	34	Çalışmıyor	Üniversite		Hayır
G.18.	29	Esnaf		Lise	Hayır	24	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.19.	33	Serbest Meslek		Üniversite	Hayır	29	Ev Hanımı	Üniversite		Hayır
G.20.	32	İşletmeci		Üniversite	Hayır	27	Öğretmen	Üniversite		Evet
G.21.	36	Memur		Lisansüstü	Evet	32	Memur	Lisansüstü		Evet
G.22.	50	Serbest Meslek		Lise	Hayır	39	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.23.	36	Güvenlik Görevlisi		Üniversite	Hayır	28	Ev Hanımı	Üniversite		Hayır
G.24.	39	Memur		Lise	Hayır	39	Ev Hanımı	Lise		Hayır
G.25.	30	Memur		Ortaokul	Hayır	24	Ev Hanımı	Ortaokul		Hayır
G.26.	37	Memur		Üniversite	Hayır	35	Öğretmen	Üniversite		Hayır
G.27.	31	Serbest Meslek		Üniversite	Hayır	29	Ev Hanımı	Üniversite		Evet

Tablo 3'te babaların eğitim durumlarına bakıldığında 1 ilkokul, 3 ortaokul, 8 lise, 1 ön lisans, 12 üniversite ve 2 tanesinin de lisansüstü eğitim aldığı görülmektedir. Ayrıca babalardan 3 tanesinin daha önce okul öncesi eğitim aldığı gözlenmiş ve bu babalardan 1 tanesinin lise, 1 tanesinin üniversite ve 1 tanesinin de lisansüstü eğitim aldığı

görülmektedir. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında ise 1 ilkokul, 2 ortaokul, 9 lise, 11 üniversite ve 3 tanesininde lisansüstü eğitim aldıkları görülmektedir. Ayrıca annelerden 6 tanesinin daha önce okul öncesi eğitim aldıkları gözlemlenmiş, bu annelerden 3'ünün üniversite, 3'ünde lisansüstü eğitim aldıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 4'te aileye ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 4

Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Ailelere İlişkin Bilgiler

Gör. No	Yaşanılan İlçe	Çocuk Sayısı	Anne-Babanın Birlikte Yaşama Durumu	Ortalama Gelir	O.Ö.E. Gönderilmeyen Çocuk Sayısı
G.1.	Altındağ	3	Evet	2.500 TL	1
G.2.	Yenimahalle	2	Evet	10.000 TL	1
G.3.	Yenimahalle	3	Evet	3.000-3.500 TL arası	1
G.4.	Yenimahalle	2	Evet	2.000-2.500 TL arası	1
G.5.	Çankaya	1	Evet	7.000 TL	1
G.6.	Etimesgut	2	Evet	8.000 TL	2
G.7.	Yenimahalle	1	Evet	5.000 TL	1
G.8.	Çankaya	2	Evet	7.000 TL	1
G.9.	Mamak	1	Evet	4.000 TL	1
G.10.	Sincan	1	Evet	4.000 TL	1
G.11.	Keçiören	2	Evet	Asgari Ücret	1
G.12.	Çankaya	3	Evet	8.000 TL	1
G.13.	Yenimahalle	2	Evet	13.000 TL	1
G.14.	Çankaya	3	Evet	3.500 TL	2
G.15.	Yenimahalle	1	Evet	3.000-3.500 TL arası	1
G.16.	Etimesgut	2	Evet	7.500 TL	1
G.17.	Yenimahalle	1	Evet	4.500 TL	1
G.18.	Yenimahalle	1	Evet	2.500 TL	1
G.19.	Yenimahalle	1	Evet	3.500-4.000 TL arası	1
G.20.	Keçiören	1	Evet	6.500 TL	1
G.21.	Yenimahalle	2	Evet	8.500 TL	1
G.22.	Çankaya	3	Evet	2.500 TL	1
G.23.	Çankaya	2	Evet	2.500 TL	1
G.24.	Mamak	2	Evet	2.800 TL	1
G.25.	Mamak	1	Evet	2.500 TL	1
G.26.	Yenimahalle	1	Evet	12.000 TL	1
G.27.	Çankaya	1	Evet	10.000 TL	1

Tablo 4’te ailelerin yaşadıkları ilçelere bakacak olursak; 1 Altındağ, 1 Sincan, 2 Etimesgut, 2 Keçiören, 3 Mamak, 7 Çankaya ve 11 Yenimahalle ilçelerinde yaşayan ve çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-baba ile görüşülmüştür.

Tablo 4’e çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen ailelerdeki çocuk sayısında ailelerde en fazla 3 çocuk bulunmakta olup, anne ve babaların tamamının birlikte yaşadığı görülmektedir. Ailelerin aylık ortalama gelirleri incelendiğinde bir ailenin asgari ücret, 2.000-5.000 TL arası onbeş aile, 5.001-7.500 arası dört aile, 7.501-10.000 arası beş aile ve 10.001 ve üzeri gelir düzeyine sahip iki aile bulunmaktadır. Ailelerin büyük bir kısmında okul öncesi eğitime gönderilmeyen çocuk sayısı 1 iken, G.6 ve G.14’te olmak üzere iki ailede okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocuk sayısı 2’dir.

Tablo 5’te okul öncesi eğitime gönderilmeyen çocuğa ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 5.

Okul Öncesi Eğitime Gönderilmeyen Çocuklara Ait Bilgiler

Gör. No	Çocuğun Yaşı	Cinsiyeti	Engellilik Durumu	Çocuğun O.Ö.E.Gitmemesine karar veren kişi	Çocuğa Bakan Kişi
G.1.	5	E	Hayır	Kendisi	Anne
G.2.	4	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.3.	3,5	E	Hayır	Anne	Anne
G.4.	3,5	K	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.5.	4	K	Hayır	Anne-Baba	Anneanne
G.6.	4 ve 5	K ve E	Hayır	Anne-Baba	Annenin teyzesi
G.7.	3,5	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.8.	3	K	Hayır	Anne-Baba	Babaanne
G.9.	3,5	K	Hayır	Anne-Baba	Babaanne
G.10.	5	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.11.	5	K	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.12.	4	K	Hayır	Anne	Anneanne
G.13.	5	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.14.	4 ve 5	E ve E	Hayır	Anne-Baba	Baba
G.15.	3	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.16.	4	K	Hayır	Anne-Baba	Anneanne
G.17.	3	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.18.	4	E	Hayır	Kendisi	Anne
G.19.	3	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.20.	3	K	Hayır	Anne-Baba	Anneanne-Babaanne
G.21.	4	K	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.22.	4	K	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.23.	4	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.24.	3	K	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.25.	4	E	Hayır	Anne-Baba	Anne
G.26.	3	E	Hayır	Anne-Baba	Bakıcı
G.27.	3	E	Hayır	Anne	Anne

Tablo 5’te okul öncesi eğitime gönderilmeyen çocuklardan, 8 çocuğun 3 yaşında, 4 çocuğun 3,5 yaşında, 11 çocuğun 4 yaşında ve 6 çocuğunda 5 yaşında olduğu gözlenmiştir. Çocukların cinsiyetlerine bakacak olursak, 12 çocuğun kız, 17 çocuğun erkek olduğu gözlenmiş, araştırmaya katılan okul öncesi eğitime gönderilmeyen çocuklardan yarıdan

fazlasının erkek olduğu gör÷lmektedir. Çocuklardan hiçbirinin herhangi bir engeli veya süreğen hastalığı olmadığı gör÷lmüştür.

Yine Tablo 5'te çocukların okul öncesi eğitime gönderilmemesine kimin veya kimlerin karar verdiği gör÷lmektedir. Araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme konusunda, 22 ailede anne-baba arasında görüş birliği ile karar verildiğı, 3 ailede annenin karar verdiği ve 2 çocuğun kendisinin okul öncesi eğitime gitmek istemediğı gör÷lmektedir. Ayrıca çocuklara kimin baktığına gelecek olursak, 18 çocuğa annesinin, 3 çocuğa anneannesinin, 2 çocuğa babaannesinin, 1 çocuğa anneanne-babaanneninin dönüşümlü baktığını gör÷yoruz. İki çocuğunu birden okul öncesi eğitime göndermeyen ailelerde, bir ailede annenin teyzesinin çocuklara baktığını bir ailede ise babanın çocuklara baktığı gör÷lmektedir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Fenomenolojik nitel araştırmalarda, başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.80) Bu çalışmada, anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerine ait görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bundan dolayı, anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerine ilişkin detaylı bilgi toplamak için veri toplama tekniğı olarak mülakat tekniğı tercih edilmiştir. Bu kapsamda araştırmacı tarafından anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik olarak araştırmacı tarafından görüşme formu geliştirilmiştir.

Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formlarının geliştirilmesi amacıyla öncelikli olarak alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazın taramasına bağılı olarak taslak soru formu hazırlanmış, hazırlanan taslak soru formunun kapsam ve yapı geçerliğini ölçmek amacıyla eğitim yönetimi alanında görev yapan iki öğretim üyesinden görüş alınmıştır. Ayrıca taslak form ifade uygunluğu ve dil bilgisi açısından bir Türk Dili uzmanı tarafından gözden geçirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. Son olarak çalışma envanterinde yer alan iki anne ile deneme görüşmeleri (ön uygulama) yapılarak soruların anlaşılabilirlik ve uygunluk açısından bir değerlendirmesi yapılmıştır. Süreç sonunda araştırmada kullanılacak olan görüşme formlarına son şekli verilmiştir.

Veri toplama aracının birinci bölümünde; anne-babanın yaş, eğitim, çalışma durumları ve okul öncesi alıp-almadığı, ailedeki çocuk sayısı, çocukların cinsiyetleri, çocukların devam ettikleri okul kademeleri, anne-babanın birlikte yaşama durumu, ailenin aylık ortalama geliri ve ailenin yaşadığı yerleşim yeri, okul öncesi eğitime gönderilmeyen çocuğun yaşı, cinsiyeti, herhangi bir engeli veya süregelen bir hastalığı olup olmadığı ve okul öncesi eğitim almamasına kimin karar verdiğine ilişkin sorular yer almaktadır. Görüşme formunun ikinci bölümünde anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerini belirlemeye yönelik altı soruluk bir görüşme formu yer almaktadır. Görüşme Formu Ek 1’de sunulmuştur.

4.4. Verilerin Toplanması

Görüşmelerin yapılabilmesi için öncelikle çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen ailelere araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve görüşme için randevu alınmıştır. Görüşme isteğini kabul eden anne-babalara, görüşme öncesi araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Onaltı görüşmede ses kayıt cihazı kullanılmış, onbir görüşmede anne-babaların isteği üzerine ses kayıt cihazı kullanılmadan görüşme yapılmıştır. Ses kayıt cihazı kullanılmadan yapılan görüşmelerde anne-babalardan izin alınarak görüşme notları kağıt kullanılarak not alınmıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırmada çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babalardan elde edilen verilerin çözümlenmesi için nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi ile öncelikle eldeki veriler önce kavramsallaştırılır, sonrasında ortaya çıkan bu kavramlar belli bir sistematikte düzenlenir ve en son veriyi açıklayan temaya ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.259). İçerik analizi, eldeki verilerin anlamlı hale getirilmesi amacıyla belli kurallara dayalı olarak kodlamalarla küçültülmesi tekniğidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016, s.250). Strauss ve Corbin (1990) içerik analizinde üç tür kodlama olduğunu belirtmektedirler. Veriler toplanmadan belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama ve bu iki kodlama biçiminin birleşiminden oluşan genel bir çerçevede yapılan kodlamadır (Strauss ve Corbin, (1990)’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.261-264). Bu çalışmada verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmıştır.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne babaların görüşleri, yarı-yapılandırılmış görüşme formu vasıtasıyla alınmıştır. Görüşmelerin hepsi tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından veri analiz süreci başlamıştır. Anne-babaların görüşmelerde verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar, kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur.

4.5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Yıldırım ve Şimşek (2013, s.289), nitel araştırmalarda geçerliği, araştırılan olgunun, yansız gözlemlenmesi durumu olarak açıklamaktadır. Bu çalışmanın geçerliğini sağlamak için uzun süreli etkileşim ve akran incelenmesi yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2015, s. 251). Uzun süreli etkileşim ile katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerin süresi elden geldiğince uzun tutulup, görüşmenin ilk dakikalarında etki altında kalabilecek olan katılımcı süre uzadıkça rahatlayacak ve görüşme doğal bir akış kazanacak ve nitelikli veriye ulaşılacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.299-300). Bu araştırmada da katılımcılarla yapılan görüşmeler olabildiğince uzun tutturularak elde edilen veri miktarı ve niteliğinin artırılmasına çalışılmıştır.

Araştırmada geçerliği artırmak adına başvuru olan diğer yöntem akran incelemesi veya sorgulaması (Creswell, 2015, s. 251) yöntemidir. Bu kapsamda, okul öncesi eğitim konusunda uzman ve nitel araştırma deneyimi olan bir okul öncesi eğitim bölümünden bir de eğitim bilimleri bölümünden iki öğretim üyesinin mülakat sorularının hazırlanmasından başlayarak, oluşturulan tema ve alt kategoriler/kodların kontrol edilmesi de dahil olmak üzere görüşleri alınmıştır. Sonrasında yapılan geri bildirimler neticesinde görüşme formlarından elde edilen verilerin yorumlanması ve analiz edilmesi ile oluşturulan tema ve alt kategori/kod listelerinin hazırlanması da dahil olmak üzere gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmacının güvenirliliğini sağlamak amacıyla teyit incelemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.306) ile kodlayıcılar arası görüş birliği yöntemine başvurulmuştur. Bu bağlamda görüşmelerle elde edilen verilerin çözümlenmesi ve kodlanması süreçlerinde başka bir araştırmacıdan destek alınmıştır. Araştırmacılar katılımcılara ait formlardan iki tanesini rastgele seçerek ayrı ayrı analiz etmiş ve ortaya çıkan bulgular karşılaştırılmıştır. Araştırmacılar bulgular kısmında ve kodlama işlemleri tekrarlamış ve çalışma sonunda, iki araştırmacının yaptığı kategori ve kodlamalar arasında tam bir tutarlılık olduğu

görülmüştür. Daha sonra tüm katılımcılar için değerlendirmeler yapılmış ve yapılan değerlendirmelerde iki araştırmacı tarafından farklı kategori ve kodların kullanılıp kullanılmadığı incelenmiştir. Karşılaştırma sonunda araştırmacıların 38 metaforunda görüş birliği içinde olduğu, 3 metaforunda görüş ayrılığı içinde oldukları görülmüştür. Sonrasında Miles ve Huberman'ın [Güvenirlilik: Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] formülü kullanılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacıların değerlendirmesi arasındaki uyumun % 90 ve yukarı olduğu durumlarda istenilen güvenirlik sağlanmaktadır (Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018). Bu araştırmada Miles ve Huberman'ın formülüne göre, araştırmanın güvenilirliği $38 / (38+3) = 0,926$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç kodlayıcılar arasında %90 üstünde bir görüş birliği olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum ise araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan anne-babalardan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular ve bu bulgulara ait yorumlar araştırmanın alt problemlerine göre sırayla sunulmuştur.

5.1. Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde, ilk temamız olan anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenleri, araştırmaya katılan anne-babalarla yapılan mülakat verilerine göre incelenmiştir. Mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara göre, anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerine ilişkin görüşleri beş kategori ve bunlara bağlı on kodda toplanmış, Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	f	Katılımcıların İfadesi
Okul Olgunluğu	Çocuğun Yaşının Küçük Olması	16	Çocuğumun yaşı okula başlamak için küçük.
	Çocuğun Dil Gelişiminin Tamamlanmaması	3	Çocuğun kendini tam olarak ifade edemiyor. Konuşma yavaş yavaş başladı ama tam olarak oturmadı.
	Çocuğun Tuvalet Eğitimini Almamış Olması	3	Çocuğum hala bez kullanıyor.
Evde Bakım	Çocuğa Bakacak Birinin Olması	16	Çocuklarıma bakacak bir bakıcımız var. Çocuğuma annem bakıyor.
	Ailenin Okula Karşı Güvenlik Sorunu	8	Çocuğumu okul öncesi eğitime göndermedik. Kreşteki öğretmenlere ne kadar güvenebiliriz?
	Okul Öncesi Eğitime Gerek Görülmemesi	7	Çocuğumu evde bende eğitebilirim.
	Çocuğun Okul Reddi	5	Çocuğum okula gitmeyi istemiyor.
Ekonomik Durum	Çocuğun Okul Giderleri	9	Çocuğumu okula göndermek için maddi durumumuz yetersiz.
Eğitim ve Öğretime Erişim	Yakın Devlet Okulu Olmaması	4	Evimize yakın çocuğumu alacak devlet okulu yok.
Kültürel ve Çevresel Etki	Ailenin Dini Eğitim İsteği	3	Çocuğumu sadece Kur'an-ı Kerim eğitimi alabileceği bir yere göndereceğim.

Araştırmanın birinci alt probleminde, elde edilen verilerden ortaya çıkan bulgulara göre ortaya çıkan kategorilerimizden birincisi “Okul Olgunluğu”, ikincisi “Evde Bakım”, üçüncüsü “Ekonomik Durum”, dördüncüsü “Eğitime Ve Öğretim Erişim” ve beşincisi ise “Kültürel ve Çevresel Etki” olarak adlandırılmıştır. Tablo 6’de görüldüğü gibi okul olgunluğu kategorisinin kodları (1) çocuğun yaşının küçük olması, (2) çocuğun dil gelişiminin tamamlanmaması ve (3) çocuğun tuvalet eğitimini almamış olması şeklinde adlandırılmıştır. İkinci kategori olan evde bakımın kodları (1) çocuğa bakacak birinin olması, (2) ailenin okula

karşı güvenlik sorunu, (3) okul öncesi eğitime gerek görülmemesi ve (4) çocuğun okul reddi olarak adlandırılmıştır. Üçüncü kategori olan ekonomik durumun kodu (1) çocuğun okul giderleri, dördüncü kategori olan eğitime ve öğretime erişimin kodu (1) yakın devlet okulu olmaması olarak adlandırılmıştır. Son olarak beşinci kategori olan kültürel ve çevresel etkinin kodu ise (1) ailenin dini eğitim isteği adlandırılmıştır.

Araştırmaya katılan anne-babaların görüşlerinden elde edilen bulgulara dayalı olarak, ailelerin çocuklarını okulöncesi eğitime göndermeme nedenlerinden birinin “Okul Olgunluğu” olduğu belirlenmiştir. Anne-baba görüşleri, çocuğun yaşının küçük olması (G.2, G.4, G.5, G.6, G.8, G.15, G.16, G.18, G.19, G.20, G.21, G.22, G.24, G.25, G.26, G.27), çocukların dil gelişimlerinin kendilerini ifade edecek düzeye gelmemesi (G.5, G.26, G.27) ve tuvalet eğitimini almamış olması (G.8, G.26, G.27) sebepleriyle çocuklarının okul olgunluğuna ulaşmadığı yönündedir. Okul olgunluğu literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Eğitmeni Debbie Thackray okul olgunluğunu, çocuğun duygusal olarak sıkıntı yaşamadan, rahatlıkla ve gerektiği şekilde öğrenebildiği dönem, olarak tanımlamaktadır (Thackray’dan aktaran Oktay, 1999, S.267-268). Koçyiğit (2003) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin, çocuğun okulun farkında olması ve okula gitmeyi istemesini okul olgunluğu açısından yeterlilik olarak gördüğü belirtilmektedir. Özcan ve Arı (2014), okul olgunluğunu çocuğun sınıf içinde hem öğrenmelere hem de davranışlara hazır olması, olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan bazı anne-babalar çocuklarının okula gidecek yetelilikte olmadığı görüşündedir. Bu kanaatlerinde herhangi bir uzman veya yeterlilikte birinden görüş alınmadan tamamen kendi gözlemlerine göre karar aldıkları söylenebilir. Okul öncesi dönemi kapsayan süreçte yaşadığı deneyimler bir domino etkisi ile hayatının ilerleyen yıllarını etkilemektedir. Yoleri ve Tanış (2014) tarafından yapılan bir çalışmada okula 7 yaşında başlayan çocukların okula uyum düzeyinin 5 yaşında başlayanlara göre ve ilkokul öncesinde okul öncesi eğitim alan çocukların okula uyum düzeylerinin almayanlara göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anne-babalara ait görüşlere baktığımızda yaşın, çocukların okul öncesi eğitime başlaması açısından en sık belirtilen görüşlerden biri olduğunu görmekteyiz (G.2, G.4, G.5, G.6, G.8, G.15, G.16, G.18, G.19, G.20, G.21, G.22, G.24, G.25, G.26, G.27). Gündüz ve Çalışkan (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukların belli bir yaşta okula başlaması gerektiği fikriyle, yaş, okula başlama açısından en genel kriter olarak görülmektedir.

Bir anne çocuğunu okul öncesi eğitime göndermeme nedenini şu şekilde ifade etmektedir:

Daha yaşı çok küçük. Artık çocuklar ömürleri boyunca okuyorlar. Büyük çocuklarımdan biri ilkokulda biri ortaokulda. Sürekli derslerle ilgileniyorlar. O da büyüdüğünde yeterince ders çalışacak, okula gidecek. Bir çok yılı okulda geçecek. Şimdiden derslere boğulmasına gerek yok. O zaman, evde oturayım biraz da evin tadını çıkarayım, diyemeyecek. Şimdi fırsatı varken evin tadını çıkarsın.(G.21).

Yukarıdaki doğrudan alıntıya bakıldığında katılımcı için çocuğunun ileri yaşta okula başlamanın avantaj olarak ifade edildiği, ilkokul ve ortaokula giden çocuklarının dersleri ile ilgilenmesinden yola çıkarak okul öncesi eğitimi sadece derslerle ilgilenilecek bir eğitim kademesi olarak görmesi, katılımcının okul öncesi eğitimin içeriği ile ilgili bir bilgisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Bir başka anne ise okul öncesi eğitim almanın, çocuğuna sosyal açıdan faydalı olacağını düşünmesine rağmen, yaşının küçük olması nedeniyle çocuğunu okul öncesi eğitime göndermemekte ve bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

Okul sosyalleşmesi açısından iyi olabilir ancak ben bir, iki yaş sonra okul başlamasının onun için daha faydalı olacağını düşünüyorum. Sonrası daha ideal. Çocuğumun bu yaşta benimle birlikte olması onun için daha olumlu, daha iyi. Şuanda 3 yaşında ve ben çevremde de 3 yaşındaki çocuğunu okula göndereni de hiç duymadım. Herkes çocuğu ile birlikte. Ben çalışmıyorum. Çalışsaydım da çocuğumu bu yaşta okula göndermezdim. Okul yerine anneanne veya babaanne bakımını tercih ederdim (G.19).

Çocuklarını yaşı küçük olduğu için okul öncesi eğitime göndermeyen diğer anne-babalara ait görüşler de yukarıdaki doğrudan alıntıyı destekler niteliktedir. Katılımcıların görüşlerine bakıldığında anne-babaların, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için, kendilerinin, kafalarında belirledikleri bir yaş olduğu düşünülebilir. Katılımcı görüşleri özellikle 3 yaşında olan çocukların anneleri ile birlikte evde kalmaları gerektiği yönünde baskın görünmektedir. Bu durumda çocukların erken yaşta okul öncesi eğitime başlamamaları ile ilgili sosyal bir algı olduğu söylenebilir. Ancak okul öncesi eğitim 0-6 yaş çocuklarını kapsamaktadır. Yani çocuğun doğumu ile birlikte ailede başlayan okul öncesi eğitim özellikle 3 yaş ile birlikte aile ve okul işbirliği ile devam etmektedir. Anne-babaların bu durumu gözardı ettiği görülmektedir. Bununla birlikte çalışma bağlamında araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarının yaşlarının en az 3 olduğu ve çocuklarının okul öncesi eğitime başlamak için birkaç sene daha beklemesine gerek olmadığı anne-babalar tarafından kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitime erken başlamanın çocuklar açısından avantajlı olduğunu ortaya koymaktadır. Yalçın, Başar ve Çetinkaya (2013) tarafından yapılan bir araştırmada okul öncesi eğitime 5-6 yaşında başlayan çocuklarla 3-4 yaşlarında başlayan çocukların özbakım becerileri veli görüşlerine göre incelenmiştir. Çalışmada yemek yeme, tehlikelere karşı kendini koruma,

tertip, düzen gibi konularda okul öncesi eğitime erken başlayan çocukların özbakım beceri düzeylerinin daha gelişmiş olduğu görülmüştür.

Okul olgunluğu kategorisinin bir başka alt boyutu, çocuğun dil gelişiminin tamamlanmaması kodudur. Anne-babalar çocuklarının kendilerini tam olarak ifade edemediklerini belirtmiş ve bu sebeple okul öncesi eğitime göndermediklerini dile getirmişlerdir (G.5, G.26, G.27). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Çocuğum geç konuşmaya başladı. Kendini ifade edemediği için okul ortamına göndermeye çekindik ve okula göndermedik.”(G.5) Bir baba dil gelişiminin tamamlanmaması nedeniyle çocuğunu okul öncesi eğitime göndermemesini nedenleriyle şöyle ifade etmektedir:

Konuşma yavaş yavaş başladı ama tam olarak oluşmadı. Okulda veya arkadaşları ile yaşayabileceği olumsuz bir durumu bize ifade edemez diye çok korkuyoruz. Biz onunla üç kişilik bir aileyiz. Çevremizde çocuğumuzun yaş grubunda çocuğu olan aileler yok. Dolayısıyla çekişmeyi, kavga etmeyi bilmeyen sakın bir çocuk. Geçen gün onunla bir oyun grubuna katıldık. Kendinden büyük bir çocuk birden gelip onu ittirdi ve o da şaşkın şaşkın çocuğa baktı. Bu durum özellikle akran zorbalığı konusunda eşim ve beni çok tedirgin etti. Şimdi kendini tam olarak ifade edemiyor. Eşimle ben de kendini daha iyi ifade edebileceği zaman okul öncesi eğitimi düşünüyorum.(G.26)

Yukarıdaki doğrudan alıntıda katılımcı okul öncesi eğitim kurumlarında yaşanabilecek olumsuzluklara karşı endişesini paylaşmaktadır. Katılımcı endişelerinde haklı olmakla birlikte dil gelişimi sadece olumsuz bir durumun anlatılması konusunda değil, çocuğun ihtiyaçlarını anlatması, kendini ifade edebilmesi, çevresi ile iletişim kurması açısından da son derece önemlidir. Aynı zamanda okul öncesi eğitim dönemi çocuğun dil gelişimi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Çocuğun dil gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlanması sonraki zamanlardaki kazanımlarını direk etkilemektedir. Okul öncesi dönemde çocuğun okul ortamında akranları ile birlikte olumlu vakit geçirmesi, dili aktif olarak kullanması ve zorbalık davranışlarına maruz kalmaması noktasında özellikle okul öncesi öğretmenine büyük görevler düştüğü söylenebilir. Uysal ve Dinçer (2013) tarafından okul öncesi dönemde yaşanabilecek akran zorbalığının araştırıldığı bir çalışmada bu dönemde karşılaşılabilecek zorbalık durumlarının çocuk gelişimi üzerindeki olumsuz etkileri ortaya konulmuştur. Çalışmada okul öncesi dönemde zorbalığı önlemeye yönelik olarak okul öncesi öğretmenin zorbalığı durdurma ve önleme rolü üstünde durulmuş, sosyometri ile arkadaşlık ağlarının çıkarılması ve sınıf içinde çocukların birbirleri ile kaynaşacakları ortamların oluşturulması, öğrenme merkezlerinin ilgi çekici olması ve çocukları enerjilerini olumlu yönde harcamasına yönelik hazırlanması, zorbalığın onaylanmadığı öykü, drama ve kukla çalışmaları ile çocukların olumlu

yönlendirildiği ve özellikle sınıflardaki kör noktaları bilme ve tanıma gibi gözlemlerle zorbalığı önlemeye yönelik çalışma yapabileceği belirtilmektedir.

Okul öncesi eğitimin çocukların dil gelişimine etkisi konusunda alan yazında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Temiz, (2002) yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi eğitimin 3 yaşındaki çocukların dil gelişimleri üzerine etkisini incelemiştir. Araştırmada 3 yaşında olup, okul öncesi eğitime devam eden ve okul öncesi eğitim almayan çocukların dil gelişimlerine bakılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimin çocukların dil gelişiminde etkili olduğu anlaşılmıştır. Kaygılı, Koçyiğit ve Erbay (2009) tarafından yapılan bir araştırmada da okul öncesi eğitim almanın çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkilediği aktarılmıştır.

Okul olgunluğu kategorisinin son alt boyutunu, çocuğun tuvalet eğitimini almamış olması kodudur. Anne-babaların bir kısmı çocuklarının tuvalet eğitimlerini henüz almadığını ifade etmiş ve bu nedenle okul öncesi eğitime göndermediklerini dile getirmişlerdir (G.8, G.26, G.27).

Bir baba bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Bez olayı bizim için büyük bir sorun. Okulda hijyen konusunda sıkıntı yaşamak istemiyoruz. Ayrıca uygun fiyatlı kreşler tuvalet eğitimini almadan kabul etmiyor. Mesela Çankaya Belediyesi’nin kreşi var. Tuvalet eğitimini tamamlamadan kesinlikle kabul etmiyor.”(G.8). Bir anne ise bu durumun, tuvalet eğitimini tamamlamadan çocuğunu okula göndermenin onun açısından olumsuz sonuçları olabileceğini ifade etmiş ve bunu şöyle dile getirmiştir: “Çocukların kreşlerde uzun süre kakalı kaldığı, ailenin bez değişimi oldu mu sorusuna karşılık, çantasındaki yedek beze limon suyu dökülerek ıslatıldığı ve ailenin sorma ihtimaline karşın gösterildiği gibi dedikodular var. Bunları duyduktan sonra çocuğumu tuvalet eğitimini tamamlamadan okula yollamak istemiyorum.” (G.27). Doğrudan alıntılarda katılımcılar çocuklarının tuvalet eğitimini tamamlamadan okul öncesi eğitime göndermeleri halinde hijyen konusunda sıkıntı yaşayabileceklerini hatta uzun süre bez değişimi yapılmadan olumsuz bir şekilde bekleyebilecekleri endişesini ifade etmiştir. Tuvalet eğitimi çocuğun hayatının dönüm noktalarından biridir. Doğduğu günden beri kullandığı bezi bırakarak bir yetişkin gibi tuvalet ihtiyacını karşılaması elbette çeşitli zorlukları beraberinde getirir. Dolayısıyla ailelerin çocuklarının sağlıklı bir şekilde tuvalet eğitimi almasını sağlaması gerekir. Tuvalet eğitimini kimin verdiği ve nasıl verildiği çok önemlidir. Bu durumda çocuğun ya annesinden ya da anne ve okul öncesi eğitim kurumunun işbirliği ile tuvalet eğitimini almasının daha olumlu olduğu söylenebilir. Çocukların tuvalet eğitimini kimden alması

gerektiği ile ilgili çalışmalar literatürde yer almaktadır. Oktay (1999, s.183) ve Demiriz ve Dinçer (2000) tarafından yapılan bir çalışmada da temizlik ve tuvalet alışkanlığı kazandırılırken çocuğa karşı tutumların çok önemli olduğu, anne yada anne rolündeki bir yetişkinden almasının daha olumlu olduğu belirtilmektedir.

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerine ilişkin ikinci kategori evde bakımdır. Evde bakım, çocuğun ihtiyaç duyduğu alanda eğitilmiş personel ya da ailenin kendisi tarafından evde sunulan hizmettir. Bilinçli bir şekilde sunulan evde bakım hizmeti ile güvenli bir ortamda, sağlıklı ve sosyal bir birey yetiştirilmesi mümkün olabilmektedir (Didişen, Özdemir ve Keskin, 2017).

Araştırma sonucunda elde edilen verilere baktığımızda çocuğa bakacak birinin olması durumunda (G.5, G.6, G.7, G.8, G.9, G.12, G.13, G.14, G.15, G.16, G.17, G.20, G.21, G.22, G.25, G.26), anne-babaların okul ortamında çocuğun güvende olduğundan emin olmadıklarında (G.5, G.6, G.15, G.16, G.21, G.25, G.26, G.27), okul öncesi eğitime göndermeye gerek görmediklerinde (G.3, G.6, G.11, G.14, G.15, G.19, G.22) ve çocuklarının okul öncesi eğitime gitmek istememesi halinde (G.1, G.13, G.18 G.21, G.23) evde bakımı tercih ettiklerini görüyoruz. Anne-babaların evde bakımı, bakacak birinin olması nedeniyle tercih etmeleri genellikle annenin çalışmamaması ya da anneanne-babaannenin çocuğa bakabilme durumuna dayanmaktadır. Anne-babalar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Çocuğuma annem bakıyor.” (G.5) “Çocuğuma kayınvalidem bakıyor.” (G.9) “Kendim şuan da evdeyim ve çalışmıyorum. Ondan dolayı çocuğuma ben bakıyorum.” (G.17). “Anneanne-babaanne dönüşümlü olarak bakıyor.” (G.20). Ancak bir baba çocuğuna kendi annesinin bakma sebebini şöyle ifade etmektedir:

Benim annem bakıyor. Annemle babam boşandı. O sebeple kızım, anneme psikolojik dayanak, evde annem için bir nefes oluyor. Abisini 2,5 hatta 2 yaşında kreşe verdik. O zaman annemin psikolojik durumundaki bozulma arttı. Annemin durumunu bildiğim için kızımı yollamak için acele etmiyorum. Hatta okul öncesine göndermeye başladığımda haftada beş gün yollamayı düşünmüyorum. Annemim alışması için önce haftada iki gün, sonra üç gün ve zaman içinde tüm beş gün yollamayı planlıyorum. Bir de benim kız kardeşim yok. Annem hep bir kızı olsun istemiş. Bu açıdan da annem kızıma çok bağlı. Kız çocukları biraz dilli oluyor. Öyle olunca anneme de evde bir heyecan oluyor.(G.8).

Yukarıdaki doğrudan alıntılara baktığımızda, anne-babaların, bakacak birininin varlığında, çocukların sosyal ve eğitimsel ihtiyaçlarını göz ardı ettiği, çocuklarının hayatlarında en çok gelişme gösterdikleri zamanda onları eğitimden mahrum bırakarak okul öncesi eğitimin önemine inanmadıkları ya da çocuklarını nelerden mahrum ettiklerini bilmedikleri söylenebilir. Uyanık ve Kandır (2010), okul öncesi dönemde çocuğun kazanması gereken

erken akademik becerilerin öğretiminin, tesadüflere bırakılmayarak, ciddi ve bilimsel bir şekilde eğitim yoluyla çocuğa kazandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte çocukların evde bakacak biri ile vakit geçirmesi akran sosyalleşmesinin de önüne geçmektedir. Tunçeli ve Akman (2012) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların sosyal becerilerinin okul olgunluğuna etkisi araştırılmış ve okul öncesi eğitimle kazanılan sosyal becerilerin okul olgunluğuna ulaşmaları için bir gereklilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evde bakım kategorini bir alt boyutu olarak, ailenin okula karşı güvenlik sorunu kodu karşımıza çıkmaktadır. Anne-babalar çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel ve psikolojik olarak güvende olduğundan emin olamadıklarını ve bu sebeple evde bakımı tercih ettiklerini dile getirmişlerdir (G.5, G.6, G.15, G.16, G.21, G.25, G.26, G.27). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuğuma evde anneannesi bakıyor. Bu şekilde daha güvende olduğunu düşünüyorum.” (G.16) Bir baba ise aynı durumu şu şekilde dile getiriyor: “Çocuğumu okul öncesi eğitime göndermedik. Kreşteki öğretmenlere ne kadar güvenilebiliriz? Evde annesi ile birlikte tehlikeden uzak, şevkatli ve samimi bir ortamda büyüyor.” (G.25). İki çocuğunu birden okul öncesi eğitime göndermeyen bir anne ise bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Çocuklarıma bakacak bir bakıcımız var. Güvenilebileceğim bir bakıcı: Teyzem. Eğer teyzem çocuklarıma bakmasaydı gene de çocuklarımı okul öncesi eğitime göndermezdim. Güvenilebileceğim bir bakıcı aradım. Haberlerden filan çok etkilenen biriyim. En son Eryamandaki olay beni çok etkiledi. Bir kreşte çocuk ağlamasın diye çocuğun yüzüne yastık bastırıyordu, görüntüsü gözümün önünden gitmiyor. Bu olay beni çok tedirdin etti (G.6).

Yukarıdaki doğrudan alıntıda katılımcı çocuğunun güvende olması ile ilgili ihtiyacını sebepleriyle anlatmıştır. Özellikle basında çıkan olumsuz haberlerin anne-babaların tedirginliğini daha çok artırdığı, bu durumun okul öncesi eğitim kurumlarının, anne-babaların gözünde, güvenilirliğini azalttığı söylenebilir. Bu konuda özellikle bakanlık düzeyinde tedbirler alınması, okul öncesi eğitim kurumlarının açılması, kurum yeterlilikleri ve kontrollerinin yapılması ve özellikle kurum çalışanlarının taşınması gereken bilgi ve becerilere sahip olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Ebevenlerin çocuklarını okula gönderirken çocuklarının güvende olduğunu bilmeleri ihtiyacı ile ilgili alan yazında çeşitli araştırmalara rastlamaktayız. Metin ve ark. (1993) tarafından Ankara ilinde yapılan bir araştırmada, çocukları için okul seçerken, anne-babaların birinci önceliğinin okulun eğitim kalitesi, ikinci sırada ise okulda güvenli ve sağlıklı bir ortam olmasına dikkat ettiklerini ortaya koymuşlardır (Metin ve ark.’dan aktaran Arnas, 2014). McNally (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, anne-babaların çocukları için okul tercihi yaparken nelere dikkat ettikleri araştırılmıştır. Çalışmada ebeveynlerin okul tercihinde en

önemli etkenlerin; okulun güvenli olması, okulun disiplin anlayışı, sınıfların mevcudu ve öğretmen kalitesi olduğu saptamıştır (McNally, (2002)'den aktaran Keskin ve Turna, 2010).

Evde bakım kategorisinin bir diğer kodu okul öncesi eğitime gerek görülmemesidir. Anne-babalar çocuklarının okul öncesi eğitim almalarına gerek görmediklerini dile getirmiş ve bu sebeple çocuklarını okul öncesi eğitime göndermediklerini ifade etmişlerdir (G.3, G.6, G.11, G.14, G.15, G.19, G.22). İki çocuğunu birden okul öncesi eğitime göndermeyen bir baba bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuğum evde herşeyi kavlıyor. Resim yapıyor, boyama yapıyor. Sayıları kavlıyor. 100’e kadar sayabiliyor.”(G.14) Bir anne aynı durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuğumu kendim de evde eğitebileceğimi düşünüyorum. Ben de önceden çocuk eğitimi kursuna gittim. O yüzden çocuğumu okul öncesi eğitime göndermeye gerek görmüyorum.” (G.15). Bir başka anne ise çocuğunun okul öncesi eğitim kurumuna gitmesine gerek görmeme nedenlerini şöyle ifade etmektedir:

Ben kendim okuldaki eğitimi çocuğuma verdiğimi düşünüyorum. Bundan dolayı okula gitmeye ihtiyacı yok. Sosyal medyadan Montessori Eğitimi’ni takip ediyorum. Kendim evde çocuğum için oyun, etkinlik hazırlamaya çalışıyorum. Onunla yeteri kadar ilgilendiğimi düşünüyorum. Tek sorun çocuğumun sosyalleşme de geri olabileceğini düşünüyorum. Onun dışında okulda verilen eğitimi evde de vermeye çalışıyorum. (G.19).

Yukarıdaki doğrudan alıntıda bir annenin sosyal medya üzerinden takip ettiği sitelerde gördüğü etkinliklerle çocuğunu büyüttüğünü ve okula gitmesine gerek görmediğini belirtmesi kaygı verici bir durum olarak görülmektedir. Kaldı ki çocuklar okul ortamında sadece ilkokula hazır olmamakta, sosyal ortamda nasıl davranması gerektiğini öğrenmekte, grup oyunlarını, haklarını ve başkalarının da kendisi gibi hakları olduğu gibi ev ortamında kazanamayacağı birçok davranışı da kazanmaktadır. Aile, çocuğun yaşamının ilk yıllarında bakımından ve eğitiminden sorumlu kurumdur. Daha sonra okul ve ihtiyaç duyulduğunda diğer sosyal kurumlar, ailenin sorumluluğunu yerine getirmesinde ona yardımcı olmaktadır (Oktay, 1999, s.147). Özellikle okul öncesi dönemde anne-baba, çocuğun en önemli eğitimcileridir. Bu sebeple anne-babanın çocuğunu eğitirken, çocuğun gelişim özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmesi, neyi nasıl yapacağını bilerek çocuğunu desteklemesi çok önemlidir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010, s.141). Tokuç ve Tuğrul (2007), tarafından yapılan bir çalışmada, çalışan veya çalışmayan ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime gönderme nedeninin, ailelerin okul öncesi eğitimin değerine inanması olduğu görülmüştür.

Evde bakım kategorisinin son kodu ise çocuğun okul reddidir (G.1, G.13, G.18, G.21, G.23). Anne-babalar çocuklarının okula gitmek istemediğini bu sebeple de okul öncesi eğitime göndermediklerini ifade etmektedir. Okul reddi, çocuğun kaygı veya duygusal sebepler nedeniyle okula gitmeyi istememesi veya okula gitmemesi durumudur. Her eğitim kademesinde görülebilen bir durum olan okul reddinin nedenleri, çocuğun anneden ayrılmak istememesi, boşanma, anne-baba arasındaki evlilik çatışmaları, ekonomik güçlükler, okulda yaşanan olumsuz bir durum olabilmektedir (Büküşoğlu, Aysan ve Erermiş, 2001). Bir baba çocuğunun okul gitmek istemeyişini şöyle ifade etmektedir:

Geçen sene okula gönderdik. Pek istekli değildi ama gene de gidiyordu. Ama bu sene okula gitmeyi istemiyor. Şimdi bir de kardeşi oldu. Annesi doğum izninin üstüne ücretsiz izinde aldı. Bu sebeple oğlum uzun süredir annesi ile birlikte evde. Onu okula ikna etmemiz daha da imkânsız hale geldi. Durumu çözemedik ve bir uzmana danışmaya karar verdik. Danıştığımız psikolog ikinci çocuğun doğmasından dolayı ilk çocuk istemiyorsa okula göndermemeyi tavsiye etti. Biz de uzmanın dediğini yaptık. (G.13).

Bir anne bu durumu şöyle dile getirmektedir:

Okul öncesi eğitime gitmemeyi kendisi istemedi. Onu okula yollamamız için, çocuğumun okula gitmeyi istemesi çok önemli. Sanırım bana çok bağlı ve benden ayrılmak istemediği için okula gitmek istemiyor. Biz de eşimle konu hakkında düşünüyoruz. Oyun grubu etkinlikleri, okul öncesi eğitim kurumlarını tanıtmaya gibi durumları denemek istiyoruz (G.18).

Yukarıdaki ve bir önceki doğrudan alıntıda anne-babalar çocuklarının okul reddi yaşadığını ifade etmektedir. Okul öncesi eğitim çocuğun evden ilk uzun süreli ayrılığıdır. Çocuğun bu durumda sıkıntılar yaşayabileceği bilindiğinden özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında okulun açıldığı ilk birkaç hafta, çocuklar ve anne-babalar için uyum çalışmaları yapılmaktadır. Bu durumu çocukların büyük bir kısmı bir sıkıntı yaşamadan atlatabilmekte, bir kısmı için ise okula gitmek bir kaygı durumu oluşturmaktadır (Özcan ve Aysev,2009). Çocuğun okula gitmeyi tamamen reddetmesi ileriki eğitimsel yaşantısını ve bunun bir yansıması olarak hayatını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bununla beraber Türkiye’de okul reddinin sıklığı ile alakalı ayrıntılı bir araştırma bulunmamaktadır. Ancak okul reddinin cinsiyet farklılığı olmadan, erkek ve kız çocuklarında aynı oranda dağıldığı, herhangi bir dönemde ortaya çıkabileceği ve sosyoekonomik olarak farklılık göstermeyip, her düzeyde görülebildiği bilinmektedir (Bahalı, Tahiroğlu ve Avcı, 2009).

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerine ilişkin üçüncü kategori ekonomik durumdur. Anne-babaların bir kısmı okul giderlerinin fazla olduğunu ve bu sebeple çocuklarını okul öncesi eğitime göndermediklerini ifade etmişlerdir (G.3, G.4, G.8, G.9, G.11, G.14, G.21, G.22, G.24).

Bir başka anne bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Eşim asgari ücret alıyor. Bir kızım ilkokula gidiyor. Evimiz kira. Bunların üzerine birde küçüğü okul öncesine göndermek bizim için çok masraflı olur. Maddi durumumuz yetersiz. Eğer okul ücretsiz olsa ve okul masrafları olmasa çocuğumu gönderirdim.” (G.11). İki çocuğunu birden okul öncesi eğitime göndermeyen bir baba aynı durumu şöyle ifade etmektedir: “Anasınıflarının çok masraflı olduğunu duyduğumuz için çocuklarımızı göndermedik. Kardeşimin kızı geçen sene gitti. Çok masraflı olduğunu söyledi. Bu sene o da çocuğunu göndermedi. Özellikle beslenme ile ilgili masraf çok fazla oluyormuş. Ama hiç masrafı olmasa gönderirdim”(G.14).

Doğrudan alıntılarda anne-babaların okul ücretleri ve okul masraflarından dolayı çocuklarını okul öncesi eğitime göndermediği görülmektedir. Daha açıklayıcı olarak, anne-babaların okula masraf etmek yerine çocuklarını okula göndermemeyi, okul öncesi eğitimi masraf yapılacak bir eğitim kademesi olarak görmedikleri söylenebilir. Çocuğun maddi sebepler nedeniyle eğitimden mahrum kalmasının telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir. Ancak birçok araştırma dünyanın her tarafında eğitim için herkesin belli bir ödeme yaptığını, parasız eğitim diye bir durumun olmadığını ortaya koymaktadır (Yolcu, 2011). Cinoğlu, Arslantaş ve Öztürk tarafından yapılan araştırmaya göre çocukları için okul öncesi eğitimden yararlanmak isteyen anne-babalar eğitim-öğretim ve diğer faaliyetler için gerekli olan finansmana önemli katkılar yapmak zorunda kaldıklarını göstermektedir. Okul öncesi eğitimde anne-babalardan istenilen ücretlerin maddi durumu iyi olmayan ailelerden gelen çocukları olumsuz yönde etkilediği kimi zaman çocukların bu eğitimden mahrum olmasına yol açtığı bulguları Saklan ve Enginer (2016) ve Kabadayı ve Karagöz (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile de tutarlıdır.

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerinin bir başka kategorisi eğitime ve öğretime erişimdir. Bir kısım anne-baba yakınlarında devlet okulu olmaması sebebiyle çocuklarını okul öncesi eğitime göndermediklerini dile getirmiştir (G.3, G.8, G.9, G.18). Bir anne ise evine yakın bir devlet okulu olmaması durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

Okul öncesi eğitim güzel ancak yakında çocuğumu alacak yaşta devlet okulu yok, özel okul bütçemize ağır gelir. Büyüklere okula gidiyor. İnsanın maddi durumunu da düşünmesi gerek. Devlet okulları daha ucuz. Çocuğumu alacak yakında bir devlet okulu olsa yarı dönemde olsa gönderirdim (G.3).

Yukarıdaki doğrudan alıntıya dayanarak okul öncesi eğitime erişimde sıkıntılar yaşandığı söylenebilir. Çocukların henüz eğitimin başında, okul öncesi dönemde eğitim sistemindeki eşitsizliklerle karşılaşmasının ileriki yaşantısı açısından olumsuz sonuçları olacağı düşünülmektedir. Bu bulgular Sarıbaş ve Babadağ (2015)'ın çalışmaları ile tutarlıdır. Bireyin eğitime erişim konusunda yaşadığı eşitsizliğin sosyal yaşantısını da etkilediği bilinmektedir (Aygül, 2018). Bu durumda özellikle bakanlık bünyesinde okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılmasına öncelik verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme neden/nedenlerine ilişkin sebeplerin beşinci kategorisini ise kültürel ve çevresel nedenler oluşturmaktadır. Anne-babaların bir kısmı çocuğunun önce dini eğitim almasını istediklerini belirtmiş, bir kısmı ise okulda etkinlik dersleri bağlamında dini eğitim düşüncesi üzerinde durmuştur (G.2, G.10, G.19). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Abisi 2 sene dini kreşe gitti. Bizde onu seneye dini kreşe yollayacağız. Sonra gerekirse bir sene anaokuluna göndereceğiz. Okulda Kur'an-ı Kerim eğitimi olsa dahi biz gene de sadece Kur'an-ı Kerim eğitimi alabileceği bir yere göndereceğiz. Anaokuluna karşı değilim. Sadece bunu tercih ediyorum. Abisini Sincan'da dini kreşe yolladık. Orası çok ucuzdu. Burası biraz daha bütçe olarak pahalı olsa da onunda önce Kur'an eğitimi almasını istiyordu. Anaokuluna sonra göndereceğim” (G.2).

Bir başka anne aynı durumu şöyle ifade etmektedir:

Çocuğum bu sene Kur'an-ı Kerim eğitimi alıyor. Görümcemin oğlu, dayımızın kızı, birçok akrabamızın çocuğu da önce Kur'an-ı Kerim eğitimi aldı. Küçük yaşta öğrenmeleri daha iyi olur. Seneye okul öncesi eğitime göndericem. Etrafta okul var ama onlarda Kur'an eğitimi yok. Eğer normal bir anaokulunda Kur'an-ı Kerim eğitimi olsaydı çocuğumu kursa değil okula gönderebilirdim (G.10).

Yukarıdaki ve bir önceki doğrudan alıntıda katılımcılar okul öncesi eğitime karşı herhangi olumsuz yargıda bulunmamış, önceliklerinin çocuklarının dini eğitim alması yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Klüpleri Yönergesi ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların yarım günlük normal eğitim saati dışında sosyal, sanatsal, kültürel, bilimsel konularda velilerin isteği doğrultusunda, okulun fiziki ve personel imkanları gözetilerek çocuk klüplerinin kurulabileceği belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2014). Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013-2014 eğitim-öğretim yılında başlatılan “Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” kapsamında 4-6 yaş grubu çocuklarına okul öncesi eğitim yanında din eğitimi de verilmektedir (Öztürk, 2018). Doğrudan alıntılarda çocuklarını Kuran Kursu'na yollayan ailelerin bakanlıklara bağlı Kuran kursları hakkında bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5.2. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Ailelerin Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderme Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemünde, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların içinde bulundukları sosyal çevredeki çocukların okul öncesi eğitime gönderilme durumu teması araştırmaya katılan anne-babalarla yapılan mülakat verilerine göre incelenmiştir. Mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara göre çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların içinde bulundukları sosyal çevredeki çocukların okul öncesi eğitime gönderilme durumu iki kategori ve bunlara bağlı beş kodda toplanmış ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Çocukların Okul Öncesi Eğitime Gönderilme Durumu.

Kategori	Kod	f	Katılımcıların İfadesi
Okul Öncesi Eğitime Gönderiliyor	Herkes Gönderiyor	13	Çevremdeki herkes çocuğunu okul öncesi eğitime gönderiyor.
	Anne Çalışıyorsa	3	Anne çalışıyorsa çocuğunu okul öncesi eğitime gönderiyor.
	İlkokul Öncesi	4	Genelde çocuk ilkokula gitmeden gönderiyorlar.
Okul Öncesi Eğitime Gönderilmiyor	Çevresel Etki Sebebiyle	4	Görümcemin oğlu, dayımızın kızı, birçok akrabamızın çocuğu da önce dini eğitim aldı.
	İhtiyaç Duyulmuyor	3	Okulda yapılan eğitim evde de yapılıyor.

Kategorilerden birincisi “Okul Öncesi Eğitime Gönderiliyor”, ikincisi ise “Okul Öncesi Eğitime Gönderilmiyor” olarak adlandırılmıştır. Tablo 7’de görüldüğü gibi okul öncesi eğitime gönderiliyor kategorisi altındaki kodlar (1) herkes gönderiyor, (2) anne çalışıyorsa ve (3) ilkokul öncesi şeklinde adlandırılmıştır. Okul öncesi eğitime gönderilmiyor olan ikinci kategorinin kodları (1) çevresel etki sebebiyle ve (2) ihtiyaç duyulmuyor olarak adlandırılmıştır.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların içinde bulundukları sosyal çevredeki çocukların, okul öncesi eğitime gönderilme durumu hakkında anne-baba görüşlerinin birinci kategorisi okul öncesi eğitime gönderiliyordur. Anne-babaların büyük bir kısmı bulundukları sosyal çevredeki herkesin çocuğunu okul öncesi eğitime gönderdiğini ifade etmektedir (G.1, G.4, G.5, G.7, G.8, G.9, G.13, G.16, G.18, G.22, G.23, G.24, G.27). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çevremdeki ailelerde herkes çocuğunu okul öncesi eğitime gönderiyor. Sıkıntı yaşayan yada olumsuz bir durumla karşılaşan birine de rastlamadım” (G.4).

Bulundukları sosyal çevredeki tüm çocukların okul öncesi eğitime gönderildiğini ifade eden anne-baba görüşleri yukarıdaki doğrudan alıntıyı destekleyen ifadeler kullanmıştır. Bu durumda anne-babaların okul öncesi eğitimin çocukları için faydalı olduğuna inandıkları söylenebilir.

Bir kısım anne-baba ise çevrelerindeki ailelerde anne çalışıyorsa (G.6, G.17, G.26) çocukların okul öncesi eğitime gönderildiğini ifade etmiştir. Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan tanıdıklarım var. Anne çalışıyorsa ve bakıcıları yoksa çocuklarını okul öncesi eğitime yolluyorlar. Göndermek zorunda kalıyorlar.”(G.6) Bir baba aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “İş yerinde çalışan bayan arkadaşlar gönderiyor. Oturduğumuz muhitte ise genelde gönderilmiyor. Çalışan anne olunca gönderiyorlar.” (G.26) Bu bulgular okul öncesi eğitimin ortaya çıkış sürecine de dayanak sağlamaktadır. Okul öncesi eğitim özellikle Sanayi Devrimi sonrası artan işgücü ihtiyacı, kadınların çalışma hayatına katılması, uzun çalışma süreleri, çalışan ailelerin çocuklarının bakımı ihtiyacından ortaya çıkıp, yaygınlaşmıştır (Trawik-Swith, 2013, s.17).

Anne-babaların bir kısmı ise içinde bulundukları sosyal çevrede, çocukların ilköğretim öncesi okul öncesi eğitime gönderildiğini ifade etmektedir (G.15, G.19, G.20, G.21). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Genelde 5 yaşında gönderiliyor”(G.19). Bir baba aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitim tercih edilebiliyor ama genelde 5 yaşında gönderiliyor” (G.21). Doğrudan alıntıda katılımcının ifadesi, çevrelerindeki ailelerde çocukların ilköğretim öncesi okul öncesi eğitime gönderilmesi, okul öncesi eğitimin ilköğretime hazırlayıcı etkisinin aileler tarafından kabul edildiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Argon ve Akkaya (2008) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin okul

öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin ilkokula hazırlama ve çocuğun sosyalleşmesi konusunda etkili olduğu ifade edilmiştir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların içinde bulundukları sosyal çevredeki çocukların, okul öncesi eğitime gönderilme durumu hakkında anne-baba görüşlerinin ikinci kategorisi okul öncesi eğitime gönderilmiyordur. Anne-babaların bir kısmı bulundukları sosyal çevrede çocukların dini eğitim aldıkları bu sebeple okul öncesi eğitime gönderilmediğini ifade etmektedir (G.2, G.10, G.19). Bir anne bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Buraya yeni taşındık. İnsanlar çocuklarına önce dini eğitim aldirmayı tercih ediyor. Açıkçası ben de kendi çocuğum için aynı şeyi düşünüyorum.” (G.19) Bir başka anne bu durumu kendi akraba çevresine dayanarak açıklamaktadır: “Benim kendi çevremde kardeşimin çocuğu olsun, dayımın çocuğu olsun herkes çocuğuna önce dini eğitim aldırıyor. Ben de büyük oğluma 2 sene dini eğitim aldirdi. Çocuğum duaları, Kur’an okumayı öğrendi. Okul öncesi eğitime göndermedim. İlkokula başlattım. Bir sorun yaşamadım.” (G.2)

Doğrudan alıntılarda katılımcıların çevresinde çocuğunu okul öncesi eğitime gönderen ailelerin bulunmadığı görülmektedir. Bu sebeple bu ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitimin kurumlarına yollayarak hem din eğitimi aldirabilecekleri hem de birçok yönden çocuklarının olumlu yönde gelişebileceği yönünde bir bilgisinin bulunmadığı söylenebilir.

Anne-babaların bir kısmı bulundukları sosyal çevrede çocukların okul öncesi eğitime gönderilmesine gerek görülmediğini ifade etmektedir (G.11, G.14, G.15).

Bir baba bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çevremde okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan bir kardeşim var. Geçen sene yollamıştı pişman oldu, evde de aynısı yapılır diyor. Bu sene o da yollamadı. Genelde yollanmıyor.” (G.14) Doğrudan alıntıda katılımcının (G.14) belirttiği görüş doğrultusunda, okul öncesi eğitimin, eğitimsel ya da başka bir konuda ihtiyaç olarak kabul edilmediği yönünde olduğu ifade edilebilir. Daha ayrıntılı ifade etmek gerekirse, katılımcıların çevresindeki ailelerde okul öncesi eğitimin çocuğa yararları yönünde ufak bir olumlu ifade de bulunmadığı söylenebilir.

5.3. Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitime İlişkin Görüşleri

Araştırmanın üçüncü temasında, anne-babaların, okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitime ilişkin görüşleri, araştırmaya katılan anne-babalarla yapılan mülakat verilerine göre incelenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler sonucu ulaşılan bulgulara göre, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarının verdiği eğitime ilişkin görüşleri iki kategori ve beş kod etrafında toplanmış ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Verdiği Eğitim Hakkında Görüşleri

Kategori	Kod	f	Katılımcıların İfadesi
Eğitsel Etkinlikler	İlkokula Hazırlayıcı Bir Eğitim	10	Okul öncesi eğitim ile çocuğumun ilkokula hazırlanacağını biliyorum.
	Aynı Eğitim Evde Verilebilir	4	Okulda yapılanlar evde de yapılabilir.
	Eğitimin Niteliği	5	Kaliteli okul öncesi eğitim verilirse çocuğuma yararlı olur.
Çocukların Gereksinimleri	Çocuğun Sosyalleşme İhtiyacı	8	Okul öncesi eğitimle çocukların sosyalleştiklerini düşünüyorum.
	Çocuğun Mutlu Olması	8	Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim çocuğumun mutluluğudur.

Kategorilerden birincisi “Eğitsel Etkinlikler”, ikincisi ise “Çocukların Gereksinimleri” olarak adlandırılmıştır. Tablo 8’de görüldüğü gibi eğitsel etkinlikler kategorisi altındaki kodlar (1) ilkokula hazırlayıcı bir eğitim, (2) aynı eğitim evde verilebilir ve (3) eğitimin niteliği şeklinde adlandırılmıştır. İkinci kategori olan çocukların gereksinimleri kategorisinin kodları (1) çocuğun sosyalleşme ihtiyacı ve (2) çocuğun mutlu olması adlandırılmıştır.

Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarının verdiği eğitim hakkında görüşlerinin birinci kategorisini eğitsel etkinlikler oluşturmaktadır. Anne-babaların bir kısmı okul öncesi eğitimin çocukları ilkokula hazırlayıcı etkisi üzerinde durmuş (G.1, G.3, G.4, G.7,

G.8, G.13, G.19, G.20, G.23, G.24) ve bu durumun ilkokul hazırbulunuşluğu konusunda öneminde değinmişlerdir. Bu durumu bir anne şöyle ifade etmektedir:

Büyük kızımı üç sene okul öncesi eğitime gönderdim. Bundan yola çıkarak okul öncesi eğitimi tarif edebilirim. 1'den 10'a kadar rakamları, renkleri veriyor. Saygı, sevgi ya da okuldaki disiplini veriyor. Devletin açtığı anaokulları çok güzel eğitim veriyor. Bir de ilkokula başladığında, çocuk öğretmeni görünce yabancılik hissetmez. Onun öğretmen olduğunu bilir. Öğretmenine ve arkadaşlarına nasıl davranması gerektiğini bilir. Çocuk ilk aşamada öğretmenin harflerden önce vereceği tüm eğitimi kavramış olarak ilkokula başlar (G.1).

Bir baba aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim, ilkokula başlamadan önce öğrenmesi gereken temel bilgi ve becerileri edinmesi açısından çok faydalı bir eğitim. Bu şekilde çocuk ilkokula başlarken büyük oranda uyum sorunu yaşamaz” (G.13). Bir başka anne aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitim almanın çocuğuma çok faydalı olacağını düşünüyorum. Ben kendimde bir öğretmen olarak, eğitimin içinde birisi olarak, okul öncesi eğitim almanın çocuğu ilkokula hazırlayacağını biliyorum” (G.20).

Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin çocukları ilkokula hazırladığı ile ilgili diğer anne-baba görüşleride yukarıdaki doğrudan alıntıları destekler niteliktedir. Anne-babaların, okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimi hem davranışsal hem de eğitimsel olarak ilkokula hazırlayıcı olarak gördükleri, çocukların bu eğitimi alarak ilkokula uyum göstermekte zorlanmayacaklarını düşündükleri söylenebilir. Bu bulgular Yoleri ve Tanış (2014) ve Tantekin ve Erdem (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile tutarlıdır. Yoleri ve Tanış (2014) ilkokul birinci sınıf çocuklarının okula uyum düzeylerini etkileyen değişkenleri araştırdıkları çalışmalarında daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların ilkokula uyumlu olarak geldiklerini ifade etmektedirler. Tantekin Erden ve Altun (2014), tarafından yapılan bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin, okul öncesi eğitimi çocukların ilkokul hazırbulunuşluğu açısından çok önemli bulduklarını ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Özgan (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre OECD ülkelerinin büyük bir kısmında da okul öncesi eğitimin ilkokula hazırlık olarak görüldüğü ifade edilmektedir.

Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarının verdiği eğitim hakkında görüşlerinde eğitsel etkinlikler kategorisinin bir diğer kodu aynı eğitim evde verilebilirdir. Anne-babaların bir kısmı okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin evde de verilebilecek bir eğitim olduğunu belirtmişlerdir (G.5, G.11, G.15, G.19). Bir anne bunu doğrudan alıntıda alıntıda şöyle ifade etmektedir: “Okulda sanki ne yapılıyor? Boyama, kesme,

yapıştırma. Aynı şeyler evde de yapılabilir” (G.11). Bu durumun bir başka anne şöyle ifade etmektedir:

Çocuğumla evde annem ilgileniyor. Annem onun için gerekli olan herşeyi düşünüyor. Okul öncesi eğitimin faydalı olduğunu düşünüyorum. Ama bunu için, kesinlikle okula gitmesine gerek olmadığını düşünüyorum. Annemin evde çocuğumla birlikte olmasını teraziye koyduğumda ikisininde eşit olduğunu görüyorum. Annem genç. Onunla ilgileniyor. Mutfakta kek yapıyor, börek yapıyor, onunla oyun hamuru oynuyor. Okulda yapabileceği etkinlikleri evde de yapabileceği bir ortam sağlanıyor (G.5).

Yukarıdaki doğrudan alıntılara baktığımızda anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimi sadece çocuğun vakit geçirmesi şeklinde algılandığı ve okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimle ilgili gerçek anlamda bir bilgilerinin olmadığı söylenebilir. Ayrıca çocuğun gelişimi için bu kadar önemli bir eğitimin, okul öncesi eğitim kurumları olmadan sadece aile tarafından verilmesinin yeterli olamayacağı düşünülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimle, çocuk, anne-babanın ev ortamında farketmediği birçok kazanıma da sahip olmaktadır. Sıraya girme, arkadaşının hakkına saygı gösterme, söz alırken sırasını bekleme, sınıf kurallarına uyma ve gerektiğinde oyunlarda kaybedeceğini bilmesi gibi sosyal kazanımlar (Gültekin Akduman, 2015, s.10-11), akranları ile sürekli etkileşimde olması ile dil gelişiminin hızlanması (Temiz, 2002, 115-116), matematik ve soyut düşünme becerilerini gelişmesi (Katrancı, 2016, s.13) gibi birçok kazanıma sahip olacaktır. Oktay (1999, s.189-192) çocuğun okul öncesi eğitime gönderilmeyip ebeveyn tarafından evde eğitilmesinin, yaşamımızdaki hızlı değişim ve gelişmelerin ışığında sadece ailenin başarabileceği bir durum olmaktan uzak olduğunu belirtmektedir. Bu durum araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Çocuğunu okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların bir kısmı okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin ile ilgili olarak verilen eğitimin niteliğine göre değiştiğini ifade etmektedir (G.15, G.16, G.17, G.22, G.25). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuklar her sene aynı etkinlikleri yapıyor ve sonrasında okuldan sıkılıyorlar.” (G.15). Bir başka anne aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Gerçekten kaliteli, sağlıklı bir eğitim verilirse yararı olabilir. Bundan dolayı her okulda, okul öncesi eğitim veriliyor, diyemeyiz. Çocuklar okula gidiyor. Çıkış saatine kadar sadece oyun oynayıp eve geliyorsa bu okul öncesi eğitim olmuyor.”(G.16).

Doğrudan alıntılarda anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin niteliğini olarak çocuklarının, okulu ve öğretmenlerini sevmesi, okulda yeni bilgiler öğrenmesi, çocuğun sadece oyun değil farklı eğitim yöntemleri ile eğitim almasını

beklendiklerini belirtmektedir. Günümüzde okul öncesi eğitim ile hem çocukları ilkokula hazırlama, sosyalleşme gibi beceriler kazandırırken aynı zamanda 21.yüzyıl becerilerine sahip yaratıcı düşünen, eleştirel bakmasını bilen, yeniliklere açık bireyin yetişmesinin temellerini atmalıdır. Dolayısıyla anne-babaların okul öncesi eğitim kurumunun niteliğine önem vermekte son derece haklı oldukları düşünülmektedir. Bu bulgular nitelikli okul öncesi eğitimin nasıl olması ile ilgili olarak Ural ve Ramazan (2007, s.37-47) ile tutarlılık göstermektedir. Çocuğun yaşamının ilk yıllarında aldığı kalitesinin, daha sonra alacağı eğitimde önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Çocukları bilgi ve becerileri doğrultusunda eğitilerek yönlendirilmesi uzun vadede ülkenin kalkınması için temel oluşturmaktadır (Dünya Bankası, 2011, s.1-2).

Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarının verdiği eğitim hakkında görüşlerinin ikinci kategorisini çocukların gereksinimleri oluşturmaktadır. Anne-babaların bir kısmı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların aldıkları eğitimle akran sosyalleşmesi yaşadığını ifade etmektedir (G.8, G.9, G.12, G.17, G.18, G.19, G.26, G.27). Bir baba bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitime devam eden çocuk, eğitimi geçtim, sayıları, renkleri öğrenmesini yani okulda öğrendiklerini geçtim, hiç bişey bilmiyorsa bile sosyalleşmiş oluyor.” (G.8). Bir anne aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitimle çocukların sosyalleştiğini düşünüyorum. Çocuklar sosyalleştikçe kendilerine olan güvenleri artıyor, özgüvenleri gelişiyor.” (G.12).

Doğrudan alıntılarda anne-babalar çocuklarının sosyalleşmesinin eğitim öncelikleri olduğunu ifade etmektedir. Anne-babaların çocuklarının, okul öncesi eğitim kurumlarında, yaşlıları ile bir araya gelme, kendilerine ait rahat bir ortamda oyunlar oynama gibi yaşantılara sahip olacağı ve bu durumun onun gelişimini olumlu yönde etkileyeceğini düşündükleri söylenebilir. Bu bulgular Trawik-Swith (2013) ve Öztürk (2008) tarafından yapılan çalışmalarla tutarlıdır. Trawik-Swith, (2013, s.294) okul öncesi dönemde çocuklar akranları ile sürekli etkileşim halinde ve sosyal olarak aktif olan çocukların olumlu bir kişilik gelişimi geçirdiklerini ifade etmektedir. Öztürk (2008, s.2), çocukların okul öncesi dönemde, okul öncesi eğitim veren bir kurumda yaşına ve gelişim özelliklerine uygun bazı yaşantılar, deneyimler kazanmasının hayatının ilerleyen yılları için sağlıklı bir sosyal gelişime zemin hazırladığını ifade etmektedir (Öztürk, 2008, s.2).

Anne-babaların bir kısmı okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin çocuğun mutluluğu ile ifade edileceğini belirtmişlerdir (G.5, G.6, G.9, G.16, G.21, G.22, G.23, G.25).

Bu durumu anne-babalar şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitimde verilen eğitim olarak düşünürsem, bilgi anlamında üst düzeyde olması benim için önemli değil. Ama mutlu olması çok önemli. Yani keyif alması, okulda keyifli zaman geçirmesi önceliğim.” (G.5). “Okulda çocuğum mutlu olmalı ve ben onu oraya bıraktığımda mutlu olduğunu bilmeliyim.” (G.16). “Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim çocuğumun mutluluğudur. Bir süre okul öncesi eğitime devam etti ve evde daha mutluyum, dedi. Okul öncesi eğitimin yararlı ve eğitici taraflarından bilgim var ancak çocuğumun mutluluğu, kendini mutlu hissetmesi herşeyden daha önemli.” (G.23).

Bir baba bu durumu farklı bir bakış açısı ile şu şekilde ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim nasıl olabilir ki? Çocuklar tıkış tıkış sınıflarda. Gergin öğretmenler, mutsuz çocuklar. Çocuğum mutlu olmayacaksa göndermem daha iyi.” G.25

Yukarıdaki doğrudan alıntıda anne-babaların, çocuklarının mutluluğunu herşeyden daha önce tuttukları görülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin çocukların bulundukları ortamda mutlu olmalarını sağlamasının çocuğun insani bir ihtiyacı olduğu söylenebilir. Eğitimin çocuk hayatında anlamlı olmasının ön koşulunun mutluluk olduğu söylenebilir. Bu bulgular ERG tarafından yayınlanan 2016-2017 Eğitim İzleme Raporu’nun sonuçları ile tutarlıdır. 2016-2017 Eğitim İzleme Raporu’nda Türk çocuklarının eğitim yaşantılarında mutlu olmadıklarını, nitelikli eğitim kapsamında çocukların mutlu ve başarılı olma çalışmalarına önem verilmesi gerektiği aktarılmaktadır (ERG, 2017, s.11-70). Ayrıca Döş (2013) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların huzurlu ve mutlu okullar “mutlu okul” olarak tarif edilmiştir. Mutlu okul, sınıfların ferah, rahat ve çocukların ihtiyaçlarının karşılandığı ve öğretmenin de çocuklara samimi ve sıcak davrandığı okullar olarak tanımlanmıştır.

5.4. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderebilmeleri İçin Karşılanması Gereken Koşullara İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminde, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların, hangi koşullar sağlandığında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceği teması araştırmaya katılan anne-babalarla yapılan mülakat verilerine göre incelenmiştir. Mülakatlar sonucu elde edilen bulgulara göre çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların hangi koşullarda çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceği durumu, dört kategori ve bunlara bağlı dokuz kodda toplanmış ve Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Hangi Koşullar Sağlandığında Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndereceklerine İlişkin Görüşleri.

Kategori	Kod	f	Katılımcıların İfadesi
Eğitim Kurumunun Niteliği	Okulun Güvenilir Bir Ortam Olması	8	Çocuğumu okul öncesi eğitime göndereceksem kurumun, okulun güvenilir bir yer olduğundan emin olmalıyım.
	Etkinlik Dersleri	6	İngilizce ve dini eğitim de olsun istiyorum. Bizim önceliğimiz okulda kesinlikle bale olması.
	Okulun Fiziki Ortamının Uygun Olması	6	Yemekhanenin temiz ve ferah olması, rutubetli bir ortamının olmamasını önemsiyorum.
	Öğretmen Niteliği	5	Öğretmen gergin, sinirli olmasın.
Çocuk Profili	Çocuğun Yaşının Büyümesi	9	Çocuğumu 48 aydan sonra gönderme taraftarıyım.
	Çocuğun Okula Gitmeyi İstemesi	5	Çocuğum gitmek isteseydi gönderirdim.
Bakım İhtiyacı	Annenin Çalışması	6	Annesi çalışmaya başlayınca tekrara okula yollayacağız.
Eğitim İmkanları	Yakın Devlet Okulu Varlığı	4	Evimize yakın çocuğumun yaş grubuna uygun bir okul olsaydı göndermeyi düşünürdüm
	Çocuğun Eğitim Giderleri	4	Masraf olmasa gönderirdim.

Tablo 9’da oluşturulmuş olan kategorilerin birincisi “Eğitim Kurumunun Niteliği”, ikincisi “Çocuk Profili”, üçüncüsü “Bakım İhtiyacı” ve dördüncüsü “Eğitim İmkanları” olarak adlandırılmıştır. Tablo 9’da görüldüğü gibi eğitim kurumunun niteliği kategorisi altındaki kodlar (1) okulun güvenilir bir ortam olması, (2) etkinlik dersleri, (3) okulun fiziki ortamının uygun olması ve (4) öğretmen niteliği şeklinde adlandırılmıştır. İkinci kategori olan çocuk profilinde kodlar (1) çocuğun yaşının büyümesi ve (2) çocuğun okula gitmeyi istemesi olarak adlandırılmıştır. Üçüncü kategori olan bakım ihtiyacının kodu (1) annenin çalışması olarak adlandırılmıştır. Dördüncü kategori olan eğitim imkanları teması altındaki kodlar (1) yakın devlet okulu varlığı ve (2) çocuğun eğitim giderleri adlandırılmıştır. Bu sonuçlar Kuru (2000), Argon ve Akkaya (2008) ve Topaç, Yaman, Ogurlu ve İlgar (2012) tarafından yapılan bir çalışma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Topaç, Yaman, Ogurlu ve İlgar (2012), tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin okul tercihi yaparken nelere dikkat ettiği araştırılmış ve çalışma sonunda ailelerin güvenlik, öğretmenin eğitimi, okulun fiziki koşulları, yakın olması gibi kriterleri göz önünde bulundurdıkları sonucuna varılmıştır. Argon ve Akkaya (2008) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına göndermek için önceliklerinin kurumun fiziki yapısı ve öğretmen niteliği (Kuru, 2000, s.2) olduğu belirtilmiştir. Anne-babaların çocuklarını güvenilebilecekleri, fiziksel açıdan ferah, aydınlık ve çocuğun rahatlığı için tasarlanmış, mesleki açıdan donanımlı ve bir o kadar insancıl yönü ağır basan ve çocuklar için sanatsal ve sportif aktivitelerin olduğu kısaca çocuğun kaliteli zaman geçireceği koşullarda okul öncesi eğitime gönderecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların hangi koşullar sağlandığında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerine ilişkin görüşlerinin birinci kategorisini eğitim kurumunun niteliği oluşturmaktadır. Anne-babalar (1) okulun güvenilir bir ortam, (2) etkinlik dersleri, (3) okulun fiziki ortamının uygun olması ve (4) öğretmen niteliği durumlarını göz önünde bulundurdıklarını ifade etmişlerdir.

Anne-babaların bir kısmı çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için eğitim kurumunun niteliği kategorisinin ilk kodunda eğitim kurumunun çocuklarını açısından güvenilebilir bir ortamının olması gerekliliğini ifade etmişlerdir (G.5, G.6, G.15, G.16, G.17, G.25, G.26, G.27). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Okul öncesi eğitime göndermeyi isterim. Ama televizyonlarda neler izliyoruz. Okullara güvenemiyoruz. Güvenilir bir okul olursa göndermeyi isterim.” (G.15). Bir başka anne güvenilir bir

ortamda olması gereken özellikleri şu şekilde anlatmıştır: “Çocuğumu okul öncesi eğitime göndereceksem kurumun, okulun güvenilir bir yer olduğundan emin olmalıyım. Çocuğumun şiddete maruz kalmayacağından, ihtiyaçlarının karşılanacağından, şevkatle muamele göreceğinden emin olmalıyım.”(G.16)

Yukarıdaki doğruldan alıntılarda, anne-babalar, çocuklarını, güvende olduklarından emin olmak kaydıyla okul öncesi eğitim kurumlarına gönderebileceklerini ifade etmektedir. Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderebilmeleri için öncelikli olarak kurumun güvenilir bir ortamının olduğundan emin olmaları gerektiği söylenebilir. Bu bulgular Sevinç (2006) tarafından yapılan bir araştırmada sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmada çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin okuldan beklentileri araştırılmış ve eğitim düzeylerine bakılmaksızın tüm annelerin okuldan beklentilerinin okulun güvenli bir ortamının olması gerektiği sonucu görülmüştür. Okul öncesi eğitim kurumlarının güvenli ve uygun bir ortamda olması gerektiği ile ilgili bulgular, Arnas (2002) ve Şimşek ve İvrendi (2014)’nin çalışmaları ile de tutarlılık göstermektedir.

Anne-babaların bir kısmı ise çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için eğitim kurumunda belli etkinlik dersleri olmasını istediklerini ifade etmişlerdir (G.3, G.9, G.10, G.17, G.19, G.21). Etkinlik dersi olarak, din eğitimi (G.3, G.10, G.19, G.21), ingilizce (G.17, G.21), bale (G.9) ve jimnastik (G.21) istediklerini ifade etmişlerdir.

Okul öncesi eğitim kurumunda din eğitimi de olması halinde çocuğunu okul öncesi eğitime gönderebileceğini ifade eden bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Eve yakın ilkökul, ortaokul veya kreş var. Ama onlarda dini eğitim yok. Bizim beklentimiz çocuğumuzun dini eğitimde alması yönünde. Eğer bu eğitimi veren bir okul olsa tabi düşünürdük” (G.10).

Okul öncesi eğitim kurumunda etkinlik dersi olarak dini eğitim, ingilizce ve jimnastik olmasını isteyen bir baba ise bu durumu şöyle ifade etmektedir: “İngilizce ve dini eğitim de olsun istiyorum. 4-6 yaş arası çocuklar hem dini eğitime hem dil eğitimine çok açık oluyorlar. Hatta jimnastik gibi hareketli bir etkinlik dersi de olabilir. Çocuklar böyle dersleri çok seviyorlar ve okula gitmeye istekleri artıyor.” (G21).

Çocuğunu okul öncesi eğitime göndermek için etkinlik dersi olarak bale olması gerektiğini belirten bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuğum baleye çok yatkın.

Televizyonda baleilgili bir sahne gördüğünde hemen kalkıp topuklu terlik giyiyor ve balerinler gibi dönmeye başlıyor. Bizim önceliğimiz okulda kesinlikle bale olması.”(G.9).

Doğrudan alıntılarda anne-babalar okulda olmasını istedikleri etkinlik derslerini net bir şekilde ifade etmişlerdir. Özel ve devlet okulları olmak üzere okul öncesi eğitim kurumlarında velilerin talepleri ve uygun eğitmenin bulunması ile etkinlik dersleri kapsamında çeşitli derslere yer verilmektedir. Dolayısıyla ailelerin bu konuda bilgilerinin olmaması çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarında etkinlik dersleri almasını sadece kendi kendilerine talep ettikleri bu konu ile ilgili herhangi bir araştırma yapmadıkları söylenebilir.

Anne-babaların bir kısmı çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeleri için eğitim kurumunun belli fiziksel imkânlarla sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir (G.8, G.12, G.17, G.19, G.21, G.25). Bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Eğitim kurumunun yemekhanesi benim için çok önemli. Çocukların fiziksel özelliklerine uygun masa ve sandalyeler olmalı. Ayrıca yemekhanenin temiz ve ferah olması, rutubetli bir ortamının olmamasını önemsiyorum. Geçenlerde gezip gördüğüm bir kreşi sadece yemekhanesi çok karanlık diye beğenmedim. Çocuğumun rahat ve huzurlu bir ortamda yemek yemesini isterim (G.17).

Bir baba aynı durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Okul ya da kreş hangisi olacaksa müstakil bir binası olsun isterim. Ayrıca teknolojik yenilikleri takip etmeli ve sınıflar donanımlı olmalı. Sınıflar ferah ve büyük olmalı. Çocukları küçücük sınıflara tıktış tıktış sıkıştırmaması gerek. Ancak bu şekilde çocuğum iyi ve sağlıklı bir eğitim alabilir. (G.25).

Yukarıdaki doğrudan alıntılarda anne-babaların okul binasının müstakil olması, sınıfların büyüklüğü ve donanımı ve yemekhanelerin özellikleri olmak üzere kurumun fiziki özelliklerini çok önemsedikleri hatta çocuklarını okul öncesi eğitime gönderme aşamasında bir kriter olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Fiziki koşulların çocukların kurum içinde geçirdikleri zamanın kalitesini artıracak dolayısıyla verilen eğitimin niteliğini de olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Bu bulgular Kubanç (2014) ve Babaroğlu (2018) tarafından yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Anne-babaların bir kısmı ise çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeleri için eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin belli niteliklere sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir (G.6, G.9, G.20, G.21, G.25). Anne-babalar öğretmenlerin çocuklara sevgi ve şevkat göstermesi gerektiğini aynı zamanda mesleki açıdan da kendilerini yetiştirmiş olmaları

gerektiğini ifade etmektedir. “Benim kadar sevsin, şevkat göstere, yapamıyorsa çaba sarfetsin” (G.6) “Öğretmen gergin, sinirli olmasın.”G.25

Bir anne öğretmenlerin çocuklara sevgiyle yaklaşmalarının yanında belli açılardan kendini geliştirmiş olmasından bahsetmektedir. Bu durumu doğrudan alıntıda şöyle açıklamaktadır: “Çocuğumu okul öncesi eğitime yollayacaksam kurumun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan denetimlerinin durumunu sorarım. Ayrıca okulda çalışan öğretmenlerin ilkyardım sertifikasının olması gerekli. Öğretmenleri zaman zaman eğitimlerle kendini yenilemesi, mesleki olarak deneyimli olmaları benim için çok önemli” (G.20).

Aynı durumu bir baba şu şekilde ifade etmektedir: “Öğretmenler mesleki anlamda deneyimli, işini her anlamda çok iyi yapan, yenilikleri takip eden, çocuklara gerektiğinde anne şevkati gösterecek, belkide işini seven insanlar olmalı” (G.21).

Doğrudan alıntılara baktığımızda anne-babaların okul öncesi eğitim öğretmenlerinden hem mesleki hem de insani beklentilerinin olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmeni ailesinden ilk defa uzun süreli ayrılan çocuğun girdiği yeni ortamda en fazla iletişim kurduğu yetişkin olmaktadır. Dolayısıyla ailelerin beklentilerinin normal olduğu düşünülmektedir. Anne-babalar, okul öncesi öğretmenlerinin sevgi dolu, güler yüzlü, sakin, mesleki anlamda donanımlı, kendini devamlı geliştiren, gerektiğinde hayati müdahaleleri yapabilen ve anne şevkati gösterebilecek niteliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgular Yetim ve Göktaş (2004), Çeliktan, Şanal ve Yeni (2005) ve Özkan ve Arslantaş (2013) tarafından yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca Aktankerem ve Cömert (2006) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların belli kazanımlara sahip olması ve gelişimlerinin desteklemesi için eğitim kurumlarının fiziki yapısının buna uygun olması ve nitelikli öğretmenler tarafından eğitilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kıldan (2010) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen faktörü okul öncesi eğitim kurumlarında kaliteyi belirleyen iki unsurdan biri olarak ifade edilmektedir. Aslan ve Akyol (2006) çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin her an çocuklarla birlikte olduğu ve bu açıdan çocuklara güven vermeleri gerektiğini ifade etmektedir. Okul öncesi öğretmenleri sadece çocuklarla değil anne-babalarla da sık iletişim içinde olan ayrıca çalışma koşullarında çocukların özbakım, yeme-içme, etkinlik vs. tüm ihtiyaçlarından sorumlu olan ve tüm bunları teneffüse çıkamadan tamamlamak zorunda kalan bir meslek grubudur. Bu yoğunluk içerisinde insani faaliyetlerine dahi zor zaman ayıran okul öncesi

öğretmenlerinin mesleki çalışma koşullarının iyileştirilmesi ile anne-babaların beklentilerinin daha rahat karşılaşacağı düşünülmektedir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların hangi koşullar sağlandığında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerine ilişkin görüşlerinin ikinci kategorisini çocuk profili oluşturmaktadır. Anne-babalar bir kısmı çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için yaşı büyümesi gerektiğini (G.4, G.5, G.15, G.16, G.19, G.22, G.24, G.26, G.27) etmişlerdir. Doğrudan alıntıda bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çocuğumun yaşı küçük. Ben 48 aydan sonra gönderme taraftarıyım. Bunun daha yararlı olacağını düşünüyorum”(G.4).

Çocuklarını yaşları büyüyünce okul öncesi eğitime gönderebileceklerini ifade eden anne-babaların görüşleri yukarıdaki doğrudan alıntıyı destekler niteliktedir. Okul öncesi eğitim 0-6 yaş arasında temel eğitim öncesinde verilen eğitimidir. Araştırma kapsamında anne-babası ile görüşülen çocukların hepsinin yaşı 3 ve üzeridir. Yine de ailelerin görüşü çocuklarının okul öncesi eğitim almak için yaşlarının küçük olduğu yönündendir.

Anne-babaların bir kısmı ise çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için, çocuğun okul öncesi eğitime gitmek istemesini (G.1, G.13, G.16, G.18, G.23) yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. “Çocuğum gitmek istemiyor” G.18 “Çocuğum gitmek isteseydi gönderirdim.” G.23 şeklinde ifadeler kullanan anne-babalardan bir tanesi durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuğum şu anda okula gitmek istiyorum anne, dese, sınıfa girse ben hemen okula kaydını yaptırırım. Ama sanırım bana çok bağlı. Bir türlü okula gelmek istemiyor.”(G.1).

Yukarıdaki doğrudan alıntılara baktığımızda, araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarının okula gitmek istemesini, okul öncesi eğitime başlamak için zorunluluk olarak ifade edilebilir. Anne-babaların ifadelerinden çocukları gelmek istemesi halinde okul öncesi eğitime göndermek istemesi olumlu bir durum olarak değerlendirilebileceği gibi, çocuklarını okul öncesi eğitime özendirme veya çaba sarfetme konusunda yeterince çaba sarfetmemeleri olumsuz bir durum olarak da değerlendirilebilir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların hangi koşullar altında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerine ilişkin görüşlerinin üçüncü temasını bakım ihtiyacı oluşturmaktadır. Anne-babaların bir kısmı annenin çalışıyor olması

durumunda çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerini ifade etmişlerdir (G.13, G.15, G.17, G.22, G.24, G.25).

Bir baba bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Kardeşi oldu ve annesi ücretsiz izinde. Dolayısıyla o da annesi ile birlikte. Ama annesi çalışmaya başlayınca tekrara okula yollayacağız” (G.13).

Doğrudan alıntıya bakıldığında, çocuğa evde bakacak birisi olmadığında zorunlu olarak okul öncesi eğitimin tercih edileceği görülmektedir. Annelerin çalışma hayatına atılması ile birlikte çocukların bakım sorunu okul öncesi eğitim kurumlarına duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Bu bulgu Aktan ve Akkutay (2014) tarafından yapılan çalışma ile tutarlıdır. Ancak yine de okul öncesi eğitimin çocuk için faydalarının göz önünde bulundurulması gerektiği ve ailelerin bu konuda yeteri kadar bilinçli olmadığı düşünülmektedir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların hangi koşullar altında çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerine ilişkin görüşlerinin dördüncü kategorisini eğitim imkanları oluşturmaktadır. Anne-babaların bir kısmı ise çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeleri için ev ya da iş yerlerine yakın bir eğitim kurumunun olması gerektiğini (G.3, G.9, G.18, G.25), bir kısmı ise eğitim giderleri olmaması (G.3, G.11, G.14, G.22) durumunda çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerini ifade etmişlerdir.

Anne-babaların bir kısmı çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için ev ya da iş yerlerine yakın bir eğitim kurumunun olması gerektiğini ifade etmişlerdir (G.3, G.9, G.18, G.25). Anne-babalar çocuklarını kabul eden eve yakın bir devlet okulu (G.3, G.18, G.25) ve işyerlerine yakın bir devlet okulu (G.9) varlığında çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderebileceklerini ifade etmiştir. Evine yakın bir devlet okulu varlığında çocuğunu okul öncesi eğitime gönderebileceğini anlatan bir anne bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Evimize yakın çocuğumun yaş grubuna uygun bir okul yok. Olsaydı tabiki göndermeyi düşünürdüm” (G.18).

Yukarıdaki doğrudan alıntı çocuklarını yakın bir devlet okulu olmadığı için okul öncesi eğitime göndermeyen anne-baba görüşleri ile tutarlılık göstermektedir. Araştırma katılan dört anne-babanın bu konuda görüş bildirmesinin azımsanmayacak bir rakam olduğu, bu durumun Türkiye’de başkentte dahi eğitime erişeme sorunun varlığını gözler önüne serdiği düşünülmektedir.

Çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların bir kısmı ise eğitim giderleri olmasa çocuklarını okul öncesi eğitime gönderebileceklerini ifade etmiştir (G.3, G.11, G.14, G.22) Bir anne bu durumu, “Ücretsiz olsa gönderirdim. Özellikle kırtasiye masrafı çok fazla oluyormuş. Gönderen bir yakınım öyle söyledi.”(G.11) şeklinde ifade ederken aynı durumu bir baba “Masraf olmasa gönderirdim” G.14 diyerek doğrulamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile çocukların kullanacakları malzemelerin velilerden istenmesine izin vermiştir. Ancak çocukların kullanımı dışında olan malzemelerin velilerden istenmeyeceği belirtilmiştir (MEB, 2014). Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planında yer alan “okul öncesi eğitimde ailelere düşen maliyeti azaltacak düzenlemeler yapılacaktır.” stratejisi ile okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ile adımlar atılacağı belirtilmiştir (MEB, 2015). Yasalarca açık ve net bir şekilde ifade edilmesine rağmen, ailelerin ekonomik sorunlar sebebiyle çocuklarını okul öncesi eğitime gönderememesi sosyal devlet algısını zedeleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda sadece eğitim masrafları nedeniyle çocukların okul öncesi eğitimden mahrum bırakılmasının telafisi mümkün olamayacak zararlara yol açabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, anne-babalarla yapılan görüşme bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, araştırmanın alt problemlerine göre ayrı ayrı başlıklar altında verilmiştir.

6.1.1. Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan anne-babaların görüşleri doğrultusunda, çocuklarını okul olgunluğuna ulaşılmamaları, evde bakım, ekonomik durum, eğitim ve öğretime erişememe ve kültürel ve çevresel etki sebepleri nedeniyle okul öncesi eğitime göndermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında çocukların yaşlarının küçük olması, dil gelişimlerinin okula başlayacak olgunluğa ulaşmamaları, tuvalet eğitimlerini tamamlamama, çocuğa evde bakacak birinin olması, okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğun güvende olacağından emin olamama, okul öncesi eğitime gerek görülmemesi, çocuğun okul reddi, okul öncesi eğitim kurumlarında velilerden malzeme vs. ücretlerin istenmesi, yakınlarda bir okul olmaması ve çocuğun din eğitimi alması gibi sebeplerle okul öncesi eğitime gönderilmediği anne-baba görüşlerine dayalı olarak ortaya çıkarılmıştır.

Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme sebepleri içinde en büyük pay yaş küçüklüğü ve çocuğa bakacak birinin olmasıdır. Bununla birlikte çocuğun yaşının anne-babanın gözünde okula gidecek kadar büyümesi gerektiği ve çocuklarını okula göndermek için biyolojik yaşı önemli bir kriter olarak gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme sebebi olarak bildirdikleri engellerin aşılması mümkün olmayan engeller olduğu ortadadır. Okul öncesi eğitimden mahrum kalan bu çocukların okul öncesi eğitimden faydalanmaları amacıyla, okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması başta olmak üzere okul öncesi eğitimin insan hayatındaki yeri ile ilgili aile eğitimleri, okul öncesi eğitim kurumlarının sayılarının artırılması, riskli bölgelerdeki çocukların okul öncesi eğitime erişimini sağlanması gibi çeşitli çalışmalar yapılmalı, okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %100'e ulaşınca kadar bu konunun es geçilmemesi gerekmektedir.

6.1.2. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların İçinde Bulundukları Sosyal Çevredeki Anne Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderme Durumu

Araştırmaya katılan anne-baba görüşleri doğrultusunda, çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeyen anne-babaların çevrelerindeki ailelerde yaşayan çocukların, büyük bir kısmının okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlandığı tespit edilmiştir. Kimi ailelerde annenin çalışması ve ilkokula hazırlık sebebiyle gönderildiği görüşü baskınsa da yüksek düzeyde herhangi bir sebebi olmadan çocukların okul öncesi eğitime gönderilmesi, okul öncesi eğitimle ilgili olumlu bir algının varlığı sonucu görülmektedir. Tüm bunların yanında, bir kısım anne-babanın çevrelerinde çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeye ihtiyaç duymayan bir grubun ve onlardan etkilenen ufak bir çevrenin varlığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitime gönderme aşamasında kendi tercihlerinin ön planda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.3. Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan anne-baba görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin eğitilsel etkinlikler ve çocukların ihtiyaçları konularını kapsadığı sonucuna

ulaşılmıştır. Daha detaylı bakacak olursak, anne-babalar, okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimle çocukların ilkokula hazırlandığını, sosyalleştiğini belirtmiştir. Anne-baba görüşlerine baktığımızda ortaya çıkan bir diğer sonuç bu okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimin karşılığının direkt olarak çocuğun mutluluğu ile eş tutulmasıdır. Ayrıca bir kısım anne-baba okul öncesi eğitim kurumlarda verilen eğitimin niteliği üzerinde durmuş, bir kısım anne-baba ise okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitim okula gerek olmadan evde de verilebileceğini ifade etmişlerdir. Genel anlamda baktığımızda anne-babaların büyük oranda okul öncesi eğitim ile ilgili olarak olumlu görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Anne-babaların az bir kısmının ise okul öncesi eğitim kurumlarına gerek olmadığını düşünmesi yine de üzerinde düşünmeye değer bir seviyededir. Bu durumda aile eğitimleri okul öncesi eğitimin bireye ve aileye sağlayacağı yararlar konusunda anne-babaların bilgilendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.4. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeyen Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Gönderebilmelerine Yönelik Koşullara İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek için öncelikli kriterlerinin çocuğun yaşı, okul öncesi eğitim ortamının güvenilir ve fiziki koşullarının uygun olması, öğretmen niteliği, annenin çalışması, çocuğun okula gitmek istemesi, yakın devlet okulu olması ve okul ücretlerinin olmaması olduğu sonucu görülmektedir. Araştırmaya katılan anne-babaların özellikle çocuklarını yollayacakları okul öncesi eğitim kurumunun nitelikleri üzerinde durduğunu görmekteyiz. Okul öncesi eğitim kurumları sadece boyama, kesme, katlama yapılan çocukların yapılandırılmamış oyunlar oynadığı yerler değil, çocukların hayatla iç içe yaşamı öğrendiği kurumlardır. Anne-babaların çocuklarındaki gelişimi sadece küçük kas gelişimi ile sınırlamadığı sonucu, okul öncesi eğitim kurumlarının kalitelerinin nitelik ve nicelik bakımından artırılması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca anne-babaların okul masrafları olmasa çocuklarını okul öncesi eğitime gönderecekleri sonucu görülmektedir.

6.2. Öneriler

- a. Okul öncesi eğitim kurumlarının bina yapısı, fiziki mekan düzenlenmeleri ve tasarımlarının zamanın koşullarına yenilenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- b. Okul öncesi eğitim kurumlarında okulun imkanları dahilinde anne-babaların istekleri doğrultusunda etkinlik dersleri açılması konusunda çalışmalar yapılabilir.
- c. Okul reddi yaşayan çocuklar için, Milli Eğitim Bakanlığınca son yıllarda uygulanan Okula Uyum Programının süresi uzatılabilir ve niteliği artırılabilir.
- d. Devlete bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının sayısı arttırılmalı, özellikle yerel yönetimlerin okul öncesi eğitim kurumlarına öncelik vermesi için teşvik edilmelidir.
- e. Özellikle dar gelirli bölgelerde okul öncesi eğitim kurumlarında istenen aidat, kırtasiye vb. ücretlerin yine çocuklarına aktarıldığı anlatılmalı gerekiyorsa bu ücretler alınmamalıdır.
- f. Anne-babalar, okul öncesi eğitimin önemi ve çocuğa dolayısıyla kendilerine ve topluma sağlayacağı faydalar konusunda bilinçlendirilmelidir. Özellikle basın, sosyal medya, broşürler vb. yollar pek çok ailelerin okul öncesi eğitimle ilgili olarak bilgilendirme yapılmalıdır.
- g. Seneye ilkokula başlayacak olan ancak okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocuklara yaz döneminde kısa süreli, ilkokula hazırlık için okul öncesi eğitim alma imkanı sunulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Afşar, M. (2009). Türkiye’de eğitim yatırımları ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1): 85–98.
- Akçum, E. (2005). 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık ve öğrenime hazır oluş düzeylerine okul öncesi eğitimin etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aktan, O. & Akkutay, Ü. (2014). OECD ülkelerinde ve Türkiye’de okul öncesi eğitim. *Asian Journal of Instruction*, 2(1), 64-79.
- Altankerem, E. & Cömert, D. (2006). Siirt ilinde okul öncesi eğitim sorunlarının tespitine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 34 (170), 1-16.
- Aral, N., Kandır, A. & Yaşar, M. C. (2000). *Okul öncesi eğitim ve ana sınıfı programları*. Ankara: Ya-pa.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Argon, T. & Akaya, M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), s.413-430.
- Arı, A. & Özcan, E. (2014). Birinci sınıf öğrencilerinin okul olgunluğu düzeylerinin, okuma yazmayı öğrenmelerine etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 74-90.
- Arnas, Y. A. (2002). Velilerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10).

- Arslan, M., (2005). Avrupa Birliği ÷lkelerinde okul öncesi eğitimin gelişimi ve mevcut durumu. *Milli Eğitim Dergisi*. 167(33).
- Aslan, A. G. D. & Akyol, A. K. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Aygöl, H. H. (2018). Eğitime erişim, yoksulluk ve formel/enformel iş-gücü olarak üniversite gençliği:“istihdam için mi eğitim? eğitim için mi istihdam?”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 58-87.
- Babaroğlu, A.(2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 18 (3), 1313-1330.
- Bahali, K., Tahiroğlu, A. Y., & AVCI, A. (2009). Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin klinik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 310-317.
- Balaban, E. (2017). *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin yönetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bartık T. (2014). Okul öncesi eğitime ekonomik bir bakış. https://www.ted.com/talks/timothy_bartik_the_economic_case_for_pre-school/transcript?language=tr#t-239944 sayfasından erişilmiştir.
- Baştepe, İ. (2009). Etkili okulun eğitim-öğretim süreci ve ortamı boyutlarının nitelikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 76-83.
- Bayrak, S. (2017). Ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin incelenmesi (Elazığ ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Biber, K. (2012). Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi ve temel ilkeleri. F. Gülaçtı & S. Tümkiye (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 25-67,2.bas). Ankara:Pegem.
- Birleşmiş Milletler (2015). Sürdürülebilir kalkınma hedefleri. <http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/hedefler/herkes-icin-kapsayici-ve-hakkaniyetli-egitim/> sayfasından erişilmiştir.

- Bredekamp, S. (2015). *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar*. (H.Z. İnan ve T.İnan Çev.Ed.). Ankara:Nobel.
- Büküşoğlu, N., Aysan, F. & Erermiş, S. (2001). Okul fobisi olan çocukların davranışsal özellikleri, annelerinin ruhsal belirti düzeyleri ve aile fonksiyonlarının incelenmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 40(2), 99-104.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara:Pegem.
- Can, G. (2007). Kişilik Gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (s. 119-151, 3.bas). Ankara:Pegem A.
- Cinkılıç, H. (2009). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin okul olgunluğuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cömert, D. & Güleç, H. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: öğretmen-aile-çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6,132-145.
- Creswell, J. W. (2015). *Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma Yöntemleri*. (M. Bütün, S. B. Demir Çev.Ed.) Ankara: Siyasal.
- Çakıroğlu, N. (2013). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim ile ilgili görüşleri ve bu eğitimden beklentileri (Devrek ilçesi örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelenk, S., (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile dayanışması. *İlköğretim-Online* 2 (2),28-34.
- Çelik, (2007).*Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y.(2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Dağlı, A. (2007). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ve matematik derslerindeki akademik başarılarının*

karşılaştırılması Doktora Tezi., Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Demirel, Ö. (1996). *Genel öğretim yöntemleri*. Ankara: Usem.

Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. 20.bas.Ankara: Pegem.

Demiriz, S. & Dinçer, Ç. (2000). Okulöncesi dönem çocuklarının öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp çalışmama durumlarına göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 58-65.

Deretarla Gül, E. (2008). Meşrutiyet'ten günümüze okul öncesi eğitim. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 269-278.

Derman, M. T. & Başal, H. A. (2010). Cumhuriyetin ilanından günümüze türkiye'de okul öncesi eğitim ve ilköğretimde niceliksel ve niteliksel gelişmeler. *Journal of International Social Research*, 3(11).

Devlet Planlama Teşkilatı, (1963). I. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13736/plan1.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı, (1968). II. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13737/plan2.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı, (1973). III. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13738/plan3.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı, (1979). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13739/plan4.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı, (1985). V. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13740/plan5.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Devlet Planlama Teşkilatı, (1990). VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13741/plan6.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1996). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13742/plan7.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2001). VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/769/destek02.pdf> sayfasından erişilmiştir
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2007). IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/13744/plan9.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Döş, İ. (2013). Mutlu okul. *Eğitim ve Bilim*, 38(170).
- Dünya Bankası, 2011. Türkiye’de Temel Eğitimde Kalite Ve Eşitliğin Geliştirilmesi Zorluklar. Rapor No:54131-TR.
- Dünya Bankası, 2013. Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Yaygınlaştırılması Ve Geliştirilmesi. Rapor No:77723-TR.
- Dünya Bankası, (2015). Türkiye’de Çocuk Bakım Hizmetlerinde Arz ve Talep Durumu <http://documents.worldbank.org/curated/en/690781468000932565/pdf/98884-TURKISH-WP-P146295-PUBLIC-Box393197B-Binder-TR.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Eisseler, T. (2014). Montessori çılgınlığı. Raife Cebeci Çeviren. 1. Bas. İstanbul: Alfa.
- Ekici, F.Y. (2015). Okul öncesi dönemde uygulanan çocuk merkezli yaklaşımların kuramsal temel, eğitim ortamı ve öğretmenin rolü açısından karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 192-212.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Erden, F. T. & Altun, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitim ve ilköğretime geçiş süreci hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 13(2), 481-502.
- Erdiller, Z.B. (2016). Erken çocukluk eğitiminde temel kuram ve yaklaşımlar. İ.H. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi içinde* (s. 56-90).Ankara: Pegem.
- ERG, (2017). 2016-2017 Eğitim İzleme Raporu. <http://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2016-17/> sayfasından erişilmiştir.
- Ergün, S. (2003). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin matematik yetenek ve başarılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkan, S. (2011). Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 186-197.
- Erkan, S. & Kırca, A. (2010). Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 94-106.
- Erkan, S. & Topcu Bilir, Z. (2015). Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dil Becerilerine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 173 -190.
- Gültekin Akduman, G. (2015). Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. G.Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş içinde* (s.2-16, 5.bas). Ankara:Nobel.
- Gündüz, F. & Çalışkan, M. (2013). 60-66, 66-72, 72-84 aylık çocukların okul olgunluk ve okuma yazma becerilerini kazanma düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), s.379-398.
- Günsoy, G. (2009). Beşeri sermaye ve insani gelişme için erken çocukluk eğitiminin önemi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 4(2),23-43.
- Güral, A. (2012). Okul öncesi eğitime temel olan görüşler. F. Gülaçtı & S. Tümkaya (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi içinde* (s. 92-106). Ankara:Pegem.

- Güven, E. & Cevher, N. (2005). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (18), 71-92.
- Güven, G. (2015). Okul Öncesi Eğitim Programı. G.Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s.67-113, 5.bas). Ankara:Nobel.
- Güven, İ. (2012). Eğitimde 4+4+4 ve fatih projesi yasa tasarısı = reform mu? *İlköğretim Online*, 11 (3), 556-577.
- Heckman, J. J. (2000). Invest in the Very Young https://www.researchgate.net/publication/255601449_Invest_in_the_Very_Young sayfasından erişilmiştir.
- Heckman, J. J. (2016). Research Summary: The lifecycle benefits of an influential early childhood program. <https://heckmanequation.org/resource/research-summary-lifecycle-benefits-influential-early-childhood-program/> sayfasından erişilmiştir.
- Kalkınma Bakanlığı, (2014). X. Beş Yıllık Kalkınma Planı. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Katrancı, M. (2016). Okul öncesi eğitim ve önemi. S. Seven (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 2-14, 2.bas). Ankara:Pegem.
- Kayılı, G. Koçyiğit, S., & Erbay, F. (2009). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 26 (346-355).
- Kazu, İ. Y., & Yılmaz, M. (2018). Ülkemizdeki Okul Öncesi Eğitimin Bazı Veriler Açısından OECD ve AB Üyesi Ülkeleri İle Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 64-75.
- Kesicioğlu, O. S. & Alisinanoğlu, F. (2009). 60-72 Aylık çocukların çevreye karşı tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Keskin, H. D. & Turna, G. B. (2010). Ailelerin devlet ya da özel okul tercihlerini etkileyen faktörler rize örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 411-426.

- Kildan, A. O. (2010). Okul öncesi eğitim bağlamında;" eğitim hizmetlerinde kalite". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 111-130.
- Koçyiğit, S. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşleri ışığında okula hazırbulunuşluk olgusu ve okul öncesi eğitime ilişkin sonuçları*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Köksalan, B. (2012). Okul Öncesi Eğitimin Tarihi Gelişimi. F. Gülaçtı & S. Tümkaya (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 76-89). Ankara:Pegem.
- Köksalan, B. (2012). Türkiye’de ve dünyada erken çocukluk ve okul öncesi eğitimi. F. Gülaçtı & S. Tümkaya (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 2-19, 2.bas). Ankara:Pegem.
- Kubanç, Y. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziki durumunun incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 7(31), 675-688.
- Kuday, F. S. (2007). *Aile destekli kurum merkezli eğitim alan ve hiç okul öncesi eğitim almayan 3-6 yaş çocukların bilişsel gelişimlerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuru, Nalan.(2000). *Nitelikli bir okulöncesi öğretmeninden beklenen kişisel yeterliklerin eğitimde kalite kapsamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükkaragöz, H. (2007). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (s. 82-115, 3.bas). Ankara: Pegem A.
- MEB, (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (1993). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Sekreterliği, M.E.B.
- MEB, (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı Kitabı. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- MEB, (2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2015). 2015-2019 Stratejik Planı. <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2015-2019-stratejik-plani-yayinlanmistir/icerik/181> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2016). PISA Ulusal Rapor. http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2018). 2023 Eğitim Vizyonu. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2019). Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2018-2019. <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2013a). Erken çocukluk eğitim kurumlarında fiziksel özellikler ve personel. https://ismek.ist/files/ismekOrg/file/2014_hbo_program_modulleri/Erken%20%C3%87ocukluk%20E%C4%9Fitim%20Kurumlar%C4%B1nda%20Fiziksel%20%C3%96zellikler%20ve%20Personel.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Mercik, V. (2015). *Eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal genel başarı ve adalet ilişkisi: PISA projesi kapsamında Finlandiya ve Türkiye deneyimlerinin karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Milli Eğitim Şurası (1974). VI. Milli Eğitim Şursı. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Şurası, (1981). X. Milli Eğitim Şurası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_10_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Şurası, (1996). XV. Milli Eğitim Şurası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Milli Eğitim Şurası, (2006). XVII.Milli Eğitim Şurası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_17_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Şurası, (2010). XVIII.Milli Eğitim Şurası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_18_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Montessori, M., (1992). Çocuk eğitimi (Montessori metodu). 3. Bas. İstanbul: Özgür.
- Montessori, M. (2015). *Emici Zihin*.1.Bas.İstanbul:Kaknüs.
- Mutlu, B., Ergişi, A., Bütün Ayhan, A. & Aral N., (2012). Okul öncesi dönemde Montessori Eğitimi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1(3), 113-128.
- OECD, (2017). Education at a Glance2017. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-Turkey-Turkish.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Oktay, A. (1999).*Yaşamın sihirli yılları*. 1. Bas. İstanbul :Epsilon.
- Özcan, Ö. & Aysev, A. (2009). Okul fobisi olan çocuklarda ruhsal bozuklukların sıklığının araştırılması. *Journal of Inonu University Medical Faculty*, 16(1), 13-17.
- Özgan, H. (2009). An evaluation related to pre-school education in Turkey. *World Applied Sciences Journal*, 7(3):312-319.
- Özkan, M. & Arslantaş, H. İ. (2013). Etkili öğretmen özellikleri üzerine sıralama yöntemiyle bir ölçekleme çalışması. *Trakya University Journal of Social Science*, 15(1), 311-330.
- Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66
- Öztürk, A. (2008). *Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, N., (2018). Okul öncesi eğitim: “Kuran kursları okul öncesi din eğitimi projesi” ve öneriler. *Analiz*, 247(1-28).

- Pehlivan, D. (2006). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin ilk okuma yazmaya geçiş sürecinin, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Resmi Gazete (1984). Devlet Memurları Kanunu 191. maddesinde düzenleme. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18584.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Resmi Gazete (2012). Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> adresinden 01.04.2019 sayfasından erişilmiştir.
- Resmi Gazete (2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Resmi Gazete (2016). Özel Kreş Ve Gündüz Bakimevleri İle Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160908-9.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Sakin, A. (2015). Okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. G.Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s.17-32, 5.bas). Ankara:Nobel.
- Saklan, E. & Erginer, A. (2016). Türkiye’de okul öncesi eğitime ilişkin politika ve finansman uygulamaları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(2).
- Sarıbaş, S. & Babadağ, G. (2015). Temel eğitimin sorunları. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*. 3 (1), 18-34
- Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır?. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10).
- Sevinç, M. (2006). Okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin okuldan beklentileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 218-225.
- Siva, L. (2008). *Okul öncesi eğitimin ilkokul başarısına etkisi ve bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Şen, S., Çiçekler, C. Y. & Yılmaz, R. (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen 5-6 Yaş Çocukların Üstdil Becerilerinin İncelenmesi. *Ondokuzmayıs University Journal of Education*, 29(2), 37-54.
- Şimşek, Z. C. & İvrendi A., (2014). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Dergisi*. 29(2), 240-254.
- Şirin, S. (2018, Aralık 25) <https://www.haberturk.com/prof-dr-selcuk-sirin-den-milli-egitim-bakani-ziya-selcuk-ile-ilgili-aciklamalar-2069557> sayfasından erişilmiştir.
- Taner, M. & Başal, H. A. (2005). Farklı sosyoekonomik düzeylerde okulöncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 395-420.
- Taşçı, N. (2016). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim başarısında etkisi. (Yozgat İli Akdağmedeni ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkın, N., (2014). Okul Öncesi Eğitime Temel Olan Bazı Görüşler. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 25-40). Ankara:Anı.
- Temiz, G. (2002). *Okul öncesi eğitimin çocuğun dil gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tok, E. (2015). Okul Öncesi Eğitimde Eğitim Ortamları. G. Uyanık Balat (ed.) *Okul öncesi eğitime giriş* içinde. (136-147, 5.bas) Ankara: Nobel.
- Toluç, Z. (2008). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin gelişim becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topaç, N., Yaman, Y., Ogurlu, Ü., & İlgar, L. (2012). Okul öncesi dönem çocuğu olan ailelerin okul öncesi eğitim kurumu seçerken göz önünde bulundurdıkları ölçütlerin incelenmesi. In *New Trends on Global Education Conference*. North Cyprus (24-26).
- Topbaş. E. (2004). Montessori yöntemi ile çocuk eğitimi. 1.Bas. Ankara:Tekağaç.

- Tuğrul, B. (2006). *Okul öncesinde kalite III. uluslararası öğretmen yetiştirme sempozyumu bildirisi özetleri kitabı*. Çanakkale.
- Tuğrul, B. ve Tokuç, H. (2007). *Anne ve babaların okul öncesi eğitim hakkındaki görüş ve beklentilerinin incelenmesi*, 1. Ulusal İlköğretim Kongresi’ nda sunulmuş bildiri,Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tuncer, B., (2015). Okul öncesi eğitimdeki çağdaş yaklaşımların incelenmesi ve meb okul öncesi programıyla karşılaştırılması. *IJOFE* 1(2), 39-58.
- Tunçeli, H. İ., & Akman, B. (2012). Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Turaşlı, N. K. (2014). Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı ve önemi. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 1-24). Ankara:Anı.
- TÜİK, (2010). *Haber Bülteni*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do%3Fid=6178> sayfasından erişilmiştir.
- Türkmen, F.(2002). *Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve türkiye’de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması*. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi. Ankara: DPT Yayınları
- Uçan, O. & Yeşilyurt, H. (2016). Türkiye’de eğitim harcamaları ve büyüme ilişkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 179-185.
- UNICEF (2018). An Unfair Start: Inequality in Children’s Education in Rich Countries. Innocenti Report Card 15, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florence.
- Ural, O. & Ramazan, O. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitimin dünü ve bugünü. S. Özdemir & H. Bacanlı (Ed.), *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi* içinde (s. 11-56). TED.
- Uyanık, Ö. & Kandır, A. (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 118-134.
- Ünivar, P. & Pişgin Çivik, S. (2016). Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimi. S. Seven (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 20-41, 2.bas.). Ankara:Pegem.

- Wilson, R. A. (1996). Starting Early: Environmental Education during the Early Childhood Years. ERIC
- Yalçın, M., Başar, M., & Çetinkaya, A. (2013). Okul Öncesi Eğitime 5-6 Yaşında Başlayan Çocuklar İle 3-4 Yaşında Başlayan Çocukların Öz Bakım Becerilerinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi (Uşak İli Örneği). *Uşaki Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(4), 208-244.
- Yaman, R. P. (2016). *Çocuğu okul öncesi eğitimi hizmeti alan anne-babaların okul yöneticilerinden beklentileri ve yöneticilerin anne-baba beklentilerine yönelik algılarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaşar, M. C. & Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 201-209.
- Yeşiltaş, N. K. & Kaymakçı, S. (2009). John Dewey'in eğitim anlayışı ve sosyal bilgiler eğitimine yönelik bazı örnek uygulamaları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 227-242.
- Yeşilyaprak, B. & Uçar, E., Küçükkaragöz, H., (2007). Öğrenmeden öğretime. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (s. 310-368, 3.bas). Ankara:Pegem A.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara:Nobel.
- Yeşilyurt, Z. C. (2011). *Çocukları anaokuluna devam eden ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri ve kurumların bu beklentileri karşılama durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yetim, A. A. & Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, M., (2010). *Göç eden ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitim alan ve almayanlarının ilköğretilerinin becerilerinin gelişimine yönelik ilköğretim 1. sınıf öğretmen görüşleri: Mersin örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Yolcu, H. (2011). Hanehalkının eğitim harcamalarını etkileyen etmenler: Kuramsal bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 12-35.
- Yoleri, S. & Tanış, H. M. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 130-141.

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı;

Türkiye’de anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitimine göndermeme nedenlerini araştıran bir çalışma yapıyorum. Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı diğer eğitim basamaklarına göre en düşük değerdedir. Okul öncesi eğitimde okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayılarında bir artış yaşanmasına rağmen, okul öncesi okullaşma oranı olarak Türkiye, OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)’ye üye ülkelerin çok gerisindedir. Yapılan araştırmalara göre okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanan çocukların bilişsel, dil, hareket ve sosyal alanlarda yararlanmayan çocuklardan daha olumlu bir gelişim gösterdiği gözlenmiştir. Okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanma çocuk için büyük bir önem taşımakta aynı zamanda ülkenin sosyo-ekonomik kalkınması ve toplumsal değişim için önemli bir dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada amacım; anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitime göndermeme nedenlerini ortaya çıkartmaktır. Bu konu kapsamında sizinle bir mülakat yapmak için buradayım.

Görüşmeyi kabul edip, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Görüşmeler sonucu elde edilen veriler sadece bu bilimsel araştırma projesi kapsamında kullanılacaktır. Katılımcıların kimlik bilgileri hiçbir şekilde kaydedilmeyecek ve başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır.

İzniniz olursa bu görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Kayıt için ses kayıt cihazı sizin görebileceğini bir yere konacak ve cihazın açıldığına ve mülakat bitiminde kapatıldığına dair size bilgi verilecektir.

Görüşmenin 30-45 dakika kadar sürmesi planlanmaktadır. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

İzin verirsiniz, ses kayıt cihazını açıp görülebilir bir yere bırakarak görüşmeyi başlatmak istiyorum.

*İstediğiniz zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz. Ayrıca cevaplamak istemediğiniz sorulara cevap vermeyebilirsiniz.

Görüşme tarihi:.....

Görüşmenin başlangıç saati:.....

Katılımcı No:.....

Nihal YAYLA

A. Aileyle İlgili Demografik Bilgiler

1.Babayla İlgili Bilgiler

a) Kaç yaşındasınız? (.....)

b) İstihdam durumunuz: Çalışıyor () Çalışmıyor ()

c) Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?

Memur () Esnaf () Serbest Meslek () Diğer:.....

d) Eğitim Durumunuz nedir?

Hiç okula gitmemiş () İlkokul Mezunu () Ortaokul
Mezunu ()
Lise Mezunu () Üniversite Mezunu() Lisansüstü
Mezunu ()

e) Siz Okul Öncesi Eğitim Aldınız Mı?

Evet () Hayır ()

2.Anneyle İlgili Bilgiler

a) Kaç yaşındasınız? (....)

b) İstihdam durumunuz: Çalışıyor () Çalışmıyor ()

c) Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?

Memur () Esnaf () Serbest Meslek () Diğer:.....

d) Eğitim Durumunuz nedir?

Hiç okula gitmemiş () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu ()

Lise Mezunu () Üniversite Mezunu () Lisansüstü Mezunu ()

e) Siz Okul Öncesi Eğitim Aldınız Mı?

Evet () Hayır ()

3.Aile ile İlgili Bilgiler

a) Ailedeki çocuk sayısı kaçtır? (.....)

b) Ailedeki çocukların cinsiyetlerine göre sayıları

Erkek:.... Kız:.....

c) Ailedeki çocukların devam ettikleri okul kademelerine göre dağılımı.

Anaokulu:..... İlkokul:..... Ortaokul:.....

Lise:.....

Üniversite:..... Lisansüstü :.....

d) Anne baba birlikte mi yaşıyor?

Evet () Hayır ()

e) Ailenin ortalama aylık geliri:

f) Ailenin yaşadığı yerleşim yeri:

Şehir Merkezi () İlçe () Kasaba () Köy ()

4.Okul Öncesi Eğitime Göndermediğiniz Çocuğunuz İle İlgili Bilgiler

a. Çocuğunuz kaç yaşında? (.....)

b. Çocuğunuzun cinsiyeti? () Kız () Erkek

c. Çocuğunuzun Herhangi Bir Engeli veya Süreğen Hastalığı Var Mı?

() Hayır () Varsa.....

d. Çocuğunuzun Okul Öncesi Eğitim Almamasına Kim Karar Verdi?

Anne () Baba () Anne-baba birlikte () Diğer:

B. Anne Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermeme Nedenlerine İlişkin Mülakat Soruları

1. Çocuğunuzu okul öncesi eğitime göndermeme nedenleriniz nelerdir?
 - a. Daha önceki yıllarda çocuğunuzu okul öncesi eğitime göndermiş olmanıza rağmen bu yıl göndermiyorsanız bunun nelerini açıklar mısınız?
 - b. Çocuk evde bakılıyorsa: a) Evde çocuğa kim bakıyor? b) Çocuğa bakan kişinin eğitim durumu nedir? c) Evde bakımın tercih edilme nedenleri nedir? d) Sizce çocuğa evde bakılmasının ne gibi olumlu/olumsuz yanları vardır?
2. Okul öncesi eğitime göndermemenizin okullarla ilgili nedenleri varsa bunların neler olduğunu açıklar mısınız?
 - a. Okulların aldıkları aidat, kırtasiye veya diğer (gezi, etkinlik okul kıyafeti, atölye çalışması, ilave spor vb kurslar) ücretlerin çocuğunuzu okula göndermeme kararı almanızda etkisi nasıl oldu?
 - b. [Anne yada baba okullarda alınan ücretlerden dolayı okula göndermediğini söyledi. Bu durumda ilave şu sorular sorulabilir:] (a) yeterli paranız olsa çocuğunuz okula gönderir miydiniz? (b) Okulöncesi eğitime harcama yapmanın gerekliliğine ilişkin görüşleriniz neledir?
3. Çevrenizdeki ailelerde çocukların okul öncesi eğitime gönderilme durumu nasıldır?
4. Okul öncesi eğitim kurumlarının verdiği eğitim hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Okul öncesi eğitimin yararları/önemi konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - a. Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitim alan çocukların okuma-yazma, matematik vb. gibi akademik konularda okulöncesi eğitim almayanlardan daha başarılı olduğunu gösteriyor. Bunları bilseydiniz okul öncesi eğitimden faydalanır mıydınız?
6. Hangi koşullarda çocuğunuzu okul öncesi eğitime göndermeniz mümkün olabilir?

- a. Okul öncesi eğitim kurumları ne gibi niteliklere sahip olsaydı çocuğunuzu/çocuklarınızı okul öncesi eğitime gönderirdiniz?
- b. Ailenizle ilgili hangi koşullar çocuğunuzu okul öncesi eğitime göndermenize imkan sağlar? Yeterli gelir, yakında okul, anne-baba çalışsaydı....

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...